

กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเพื่อพัฒนาทักษะการเขียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง
ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

กันยายน 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเพื่อพัฒนาทักษะการเขียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง
ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

กันยายน 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษาและคณบดีคณะศิลปศาสตร์ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา” เห็นสมควรรับ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยพะเยา

(ดร. วรวรรธน์ ศรียามัย)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์พูนพงษ์ งามเกษม)

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

กันยายน 2556

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความสามารถให้คำปรึกษาทางวิชาการอย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียามัย อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ความรู้จนเข้าใจอย่างลุ่มลึกในด้านกระบวนการศึกษาค้นคว้า คอยให้คำแนะนำด้านการเขียนและการวิเคราะห์ข้อมูล จนผลงานสำเร็จลุล่วง ผู้ศึกษาจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จากรุวรรณ เบญจาทิกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำในการสรุปและอภิปรายผล อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ในฐานะอาจารย์กับศิษย์ ด้วยความกรุณาตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันแห่งนี้

ขอกราบขอบพระคุณบรรพชนชาวอำเภอเชียงม่วน ตลอดจนครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้สั่งสมความรู้ ประสบการณ์จากสถาบันการศึกษาอันทรงคุณค่า ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และการอบรมปณิธานให้แก่ผู้วิจัย นับแต่เบื้องประถมจบจนปัจจุบัน

ขอขอบพระคุณผู้มีปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนชาวเชียงม่วน ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษาหารือ แนะนำแนวทาง และให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเชียงม่วนด้วยดี

ขอขอบพระคุณนายสมดี กองแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียน นางสาววรรณ วิบูลย์-สุวรรณ นางสาวแพรวพรรณ น้าสา ที่คอยส่งเสริม สนับสนุนข้อมูลเบื้องต้นในการเรียบเรียง

ขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ทุกคนที่ตั้งใจสร้างสรรค์ผลงานหนังสือเล่มเล็กจนเป็นผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ และสร้างชื่อเสียงให้แก่สถาบันจนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ

ในท้ายที่สุดนี้ที่จะต้องกล่าวถึงและขอขอบพระคุณคือนายอวยชัย รัตนแพทย์ และขอขอบใจนายพีระ รัตนแพทย์ นางสาวรพีพร รัตนแพทย์ ผู้ที่คอยเป็นกำลังใจ คอยส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาด้วยอย่างดียิ่งเสมอมา

อำพรพรณ รัตนแพทย์

ชื่อเรื่อง	กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอ เชียงม่วน จังหวัดพะเยา
ผู้ศึกษาค้นคว้า	อำพรพรณ รัตนแพทย์
ที่ปรึกษา	ดร. วรวรรณ ศรียาภัย
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม. สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2556
คำสำคัญ	หนังสือเล่มเล็ก, วรรณกรรมเด็กและเยาวชน, โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก
ศึกษากระบวนการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก และประเมินผลการจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ในระยะที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือข้อมูลประวัติโรงเรียน
ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
รอบโรงเรียน ระยะที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มนักเรียนจำนวน 4 กลุ่ม และระยะที่
3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และนักเรียนผู้เป็นเจ้าของผลงาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 พบว่า ข้อมูลที่จะสร้างแรงบันดาลใจในทำหนังสือเล่มเล็กคือ ประวัติโรงเรียน
ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระยะที่ 2 พบว่า กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน
ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเขียนโครงเรื่อง การเขียนตัวเรื่อง และการจัดทำเป็นเล่มหนังสือ

ระยะที่ 3 พบว่า หนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้าน
หลวง มีค่าเฉลี่ยคือการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.83 การเขียนเนื้อ
เรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกดคำและแต่งประโยคได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ
79.17 การวาดภาพประกอบได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.83 และการจัดทำรูปเล่มได้คะแนน
เฉลี่ยร้อยละ 86.67 คะแนนรวมทุกกลุ่มเฉลี่ยร้อยละ 83.50 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถ
ในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่อง “ประเพณีเป็งเป็ง” อยู่ในระดับดีมาก

Title PROCESSES OF MINITEXT CREATION FOR THE WRITING SKILL DEVELOPMENT OF MATTHAYOMSUKSA 3 STUDENTS IN CHUMCHON BAANLUANG SCHOOL, TAMBON CHIANGMUAN, AMPHOE CHIANGMUAN, PHAYAO PROVINCE.

Author Ampan Rattanapaet

Advisor Dr. Warawat Sriyabhaya

Academic Paper Independent Study M.A. in Thai, University of Phayao, 2013.

Keywords minitext, child and youth literature, Chumchon Baanluang school.

ABSTRACT

The objectives of this study were to encourage the inspiration, to study the process and to evaluate the minitext creation of matthayomsuksa 3 students in Chumchon Baanluang School, Tambon Chiangmuan, Amphoe Chiangmuan, Phayao Province. The study consisted of three stage. In the first stage data of school history, school general information, school environment, cultural heritage and local wisdom around the school were used as the population and sample of the study. Four groups of Students were used as the population and sample of the study in the second stage. And in the last stage, the population and sample of the study were the students' teacher, their friends and owners of working pieces.

The findings were summerized as follows :

History, general information and environment of Chumchon Baanluang school as well as cultural heritage and local wisdom were found as inspiration data of minitext creation in the first stage.

Naming of minitext, plot and content writing and book sizing were four processes of minitext creation in the second stage.

In the last stage found that the average score in plot chart writing was 80.83 %, content writing was 80.00 %, words spelling and sentences writing were 79.17 %, picture painting was 90.83 %, book shaping was 86.67 %, and the average score total was 83.50 %, these revealed that the students' ability in minitext creation of "Prapenee Yipeng" were in a very good level.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือเล่มเล็ก	9
ความหมายของหนังสือเล่มเล็ก	9
ประเภทของหนังสือเล่มเล็ก	10
ลักษณะของหนังสือเล่มเล็ก	14
องค์ประกอบของหนังสือเล่มเล็ก.....	21
วัตถุประสงค์ของการทำหนังสือเล่มเล็ก	25
ขั้นตอนการเขียนหนังสือเล่มเล็ก	27
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มเล็ก	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการเขียน	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา.....	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
ระยะที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจจากเนื้อหาในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก จากบริบทแวดล้อม	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
การจัดระบบข้อมูล.....	46
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
ระยะที่ 2 กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
การจัดระบบข้อมูล.....	52
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
ระยะที่ 3 การประเมินผลงานการสร้างหนังสือเล่มเล็ก.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การจัดระบบข้อมูล.....	55
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
4 การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อม.....	56
ประวัติโรงเรียน.....	56
ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน.....	56
ประวัติการบริหารโรงเรียน.....	57
ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน.....	62
ข้อมูลพื้นฐานขององค์กร.....	62
วิสัยทัศน์.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
มาตรฐานของโรงเรียน.....	62
พันธกิจ	63
อัตลักษณ์.....	64
แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา.....	64
สีประจำโรงเรียน.....	67
ข้อมูลนักเรียนปีการศึกษา	67
ข้อมูลครู และบุคลากร	68
สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน.....	69
สิ่งก่อสร้าง	69
สภาพชุมชนและธรรมชาติวิถี.....	70
มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน	73
การรวมกลุ่มในชุมชน	73
การก่อสร้าง	75
การอาชีพ	75
ประเพณีและวัฒนธรรม	77
ภาษาและวรรณกรรม.....	78
บุคคลสำคัญ.....	79
การเล่นพื้นบ้าน	79
อาหารการกิน.....	80
5 หนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง : กระบวนการสร้างและการประเมิน.....	83
กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก	83
การตั้งชื่อเรื่อง.....	83
การเขียนโครงเรื่อง	84
การเขียนตัวเรื่อง	88
วิธีการสร้างหนังสือเล่มเล็ก	91

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ชั้นเตรียมวัสดุอุปกรณ์.....	91
ชั้นตอนลงมือปฏิบัติ	92
ชั้นจัดเข้าเล่ม.....	94
การประเมินผลงานการสร้างหนังสือเล่มเล็ก.....	96
6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
สรุปผล	100
การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็กจากปริบทแวดล้อม	101
กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก	103
การประเมินผลหนังสือเล่มเล็ก	103
อภิปรายผล.....	104
ข้อเสนอแนะ.....	105
บรรณานุกรม.....	107
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	112

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงผลการประเมินรายกลุ่มโดยครู	96
2 แสดงผลการประเมินรายกลุ่มโดยนักเรียนประเมินตนเอง	97
3 แสดงผลการประเมินรายกลุ่มโดยเพื่อนนักเรียน	98
4 แสดงสรุปผลการประเมินโดยครู นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนนักเรียน	99

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 ตัวอย่าง ปกหน้าหนังสือเล่มเล็ก เรื่อง เจ้าก้นโหด	2
2 ตัวอย่าง เนื้อเรื่อง เจ้าก้นโหด	3
3 ตัวอย่าง แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลในระยาะที่ 1.....	44
4 ตัวอย่าง การเก็บข้อมูลระยาะที่ 1.....	45
5 ตัวอย่าง เครื่องมือบันทึกข้อมูลชื่อเรื่องในระยาะที่ 2.....	47
6 ตัวอย่าง เครื่องมือบันทึกข้อมูลโครงเรื่องในระยาะที่ 2	48
7 ตัวอย่าง เครื่องมือบันทึกข้อมูลการเขียนตัวเรื่องในระยาะที่ 2	49
8 ตัวอย่าง เครื่องมือบันทึกข้อมูลกระบวนการสร้างหนังสือในระยาะที่ 2	50
9 ตัวอย่าง แสดงการบันทึกข้อมูลโครงเรื่อง ในระยาะที่ 2.....	51
10 ตัวอย่าง แบบประเมินหนังสือเล่มเล็ก ในระยาะที่ 3.....	55

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนทุกระดับชั้น ตั้งแต่อนุบาลศึกษาจนถึงประถมศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางสติปัญญาควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของร่างกาย หนังสือเล่มเล็กเป็นเครื่องมือหรือกลไกหนึ่งที่จะช่วยในกระบวนการดังกล่าวเป็นอย่างดี แต่มีปัญหาอยู่ที่ว่า ในปัจจุบัน ผู้ผลิตหรือสร้างสรรค์หนังสือเล่มเล็กนั้น ส่วนมากมักจะมาจากส่วนกลางและเผยแพร่มาสู่ส่วนภูมิภาค ธรรมชาติของการผลิตหนังสือเล่มเล็กของผู้เรียนมักจะหยิบยกเอาเรื่องราว และเหตุการณ์ต่างๆ ในบริบทแวดล้อมของตนเองมาสร้างสรรค์ เมื่อนำเอาหนังสือดังกล่าวมาใช้กับผู้เรียนในภูมิภาคแล้ว ผู้เรียนจะรู้สึกว่ ห่างไกลกับชีวิตความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของตน ดังนั้น สถานศึกษาแต่ละแห่งควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียนผลิตหนังสือเล่มเล็กจากบริบทของชุมชนท้องถิ่นรอบๆ โรงเรียน อันจะช่วยให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาควบคู่ไปกับบริบทแวดล้อมได้อย่างสมดุล

แม้หนังสือเล่มเล็กจะขาดแคลนสำหรับนักเรียนในส่วนภูมิภาค แต่หนังสือจากส่วนกลางก็จะเป็นเครื่องมือขั้นต้นที่จะช่วยพัฒนานักเรียนได้ในท่ามกลางความขาดแคลน จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับเทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็กของจินตนา ไบกาชชียี (2542, หน้า 1-2) ได้กล่าวว่า หนังสือสำหรับเด็กมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากหนังสือทั่วไป ที่ให้ผู้ใหญ่อ่าน ทั้งในลักษณะของการนำเสนอเนื้อหา แนวคิด และรูปแบบที่จัดทำเป็นพิเศษ เพื่อช่วยดึงดูดใจเด็ก ซึ่งเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะไม่สูงนัก ให้เกิดความประทับใจจนต้องการอ่านหนังสือขึ้นมา และโดยทั่วไปหนังสือเล่มเล็กเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กอ่านเล่น ซึ่งไม่ใช่หนังสือเรียน เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน เนื้อหามุ่งให้ทั้งความรู้ ความคิด และสาระอันเป็นประโยชน์ พิศภรณ์ ไพเราะ (2550, สื่อออนไลน์) ได้อธิบายไว้ว่า หนังสือเป็นสื่อในการแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ให้ทั้งความรู้ และความสนุกสนานเพลิดเพลิน กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเป็นสื่อพื้นฐานที่สำคัญในการฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด และการคิดวิเคราะห์ด้วย

หนังสือเล่มเล็กเป็นหนังสือเสริมความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน มีองค์ประกอบหลัก 2 ด้าน ได้แก่ การจัดทำรูปแบบและการสร้างสรรค์เนื้อหา โดยรูปแบบนั้นต้องสวยงามคงทน

และชวนอ่าน ส่วนด้านเนื้อหานั้น ต้องมีองค์ประกอบในด้านเนื้อความและการใช้ภาษา ในด้านเนื้อความ ควรมีสาระความรู้อันเป็นประโยชน์ และส่งเสริมสติปัญญาแก่ผู้อ่าน และในด้านการใช้ภาษาต้องเหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงชั้น เป็นการใช้ภาษาไทยที่ดี ถูกต้อง และสามารถยึดเป็นแบบแผนได้ ดังตัวอย่างหนังสือเล่มเล็ก เรื่องเจ้าก้นโหด ของโชติ ศรีสุวรรณ ซึ่งมีองค์ประกอบครบถ้วนทั้งการจัดทำรูปเล่ม และการสร้างสรรค์เนื้อหา ดังนี้

ปกหน้า

เนื้อเรื่อง

ปกหลัง

ภาพ 1 ตัวอย่างหนังสือเล่มเล็ก เรื่องเจ้าก้นโหด

จากตัวอย่างหนังสือเล่มเล็กเรื่องเจ้าก้นโหด จะเห็นว่ารูปเล่มมีขนาดเท่ากับกระดาษแปดหน้ายก (เอ 4) มีเนื้อหาสาระรวม 30 หน้า ปกหน้า-หลัง ใช้กระดาษอาร์ตการ์ดเคลือบมันด้านเดียว ซึ่งหนากว่ากระดาษที่ใช้เขียนเรื่องด้านใน ยาวเป็น 2 เท่าของกระดาษ เอ 4 พับครึ่งเข้าเล่มแบบมุงหลังคา ใช้ลวดเย็บกระดาษเย็บตรงสันหนังสือ พิมพ์สี่สีสวยงาม เนื้อหาด้านในใช้กระดาษอาร์ต พิมพ์ด้วยระบบออฟเซตสองสี หรือสอดสี มีหลายแบบในเล่มเดียวกัน

การสร้างสรรค์เนื้อหานั้น เป็นการเล่านิทานประกอบภาพ มีเจ้าก้นโหดเป็นตัวละครเอก เนื้อเรื่องแนวตลกขบขัน ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน เป็นหนังสือสำหรับเสริมการอ่านให้แก่เด็กที่เรียนอ่อน ช่วยแก้ปัญหาด้านการอ่านและเขียนไม่คล่อง ซึ่งเนื้อหามุ่งสอนสาระหลักและการใช้ภาษา ฝึกการอ่านและเขียนแจกลูกสะกดคำ การผันวรรณยุกต์ ฝึกอ่านคำยาก คำที่มีตัวสะกดไม่ตรงมาตราแม่กด และคำเป็นคำตาย

สำหรับการใช้ภาษาเขียนในเรื่องเจ้าก้นโหดนั้น จะใช้ภาษาไม่ยากนัก อ่านแล้วเข้าใจง่าย เหมาะสำหรับนักเรียนที่อ่านเขียนไม่คล่องและไม่ชอบอ่านหนังสือ เพราะเนื้อหาช่วยให้ความบันเทิง

ตกลงฉบับนั้น มี 8 หน้า แต่เนื้อหาสาระในด้านอื่นๆ เช่น แบบฝึกหัดสำหรับให้นักเรียนทำมีมากเกินไป ดังนั้น คงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องให้คำแนะนำกับเด็กเอง

ในส่วนของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 กระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในส่วนภูมิภาคเขตพื้นที่ภาคเหนือของไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ใช้หนังสือเล่มเล็ก เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย หนังสือส่วนหนึ่งผลิตมาจากส่วนกลาง และอีกส่วนหนึ่งเป็นหนังสือที่ผลิตขึ้นโดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน

การจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงนั้น ผู้วิจัยสอนตามหลักและกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก โดยเริ่มจากขั้นเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ขั้นสอนลงมือปฏิบัติ และขั้นจัดเข้าเล่ม ผลงานการสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นรูปธรรมที่ดีในระดับหนึ่งซึ่งต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อไป

ตัวอย่างผลงานหนังสือเล่มเล็กเรื่อง **ยี่เป็ง** ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

ภาพ 2 ตัวอย่างหนังสือเล่มเล็กเรื่องยี่เป็งของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง

จากตัวอย่าง ผลงานการสร้างหนังสือเล่มเล็กเรื่องยี่เป็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา จะมีองค์ประกอบ

ที่แตกต่างกับเรื่อง**เจ้ากัณฑ์** เนื่องจากเป็นกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเฉพาะของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยาเท่านั้น

การจัดทำหนังสือเล่มเล็กเรื่อง**ยี่เป็ง** มีขั้นตอนในการจัดทำ 3 ขั้นตอนคือ เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ลงมือปฏิบัติ และการจัดเข้าเล่ม ดังนี้

ขั้นเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์นั้น วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กต้องมีครบพร้อมใช้งาน ประกอบด้วยกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด 21 × 29.8 เซนติเมตร หรือ เท่ากับแปดหน้ายก (เอ 4) จำนวน 8 แผ่น และขนาด 21 × 30.5 เซนติเมตร จำนวน 1 แผ่น สำหรับทำปกหน้า-หลัง สติกเกอร์ใสขนาดและจำนวน เท่ากันกับกระดาษ 100 ปอนด์ แผนภาพโครงเรื่องสำหรับเขียนเรื่องตามลำดับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ สีไม้ (24 สี, 36 สี หรือ 48 สี) จำนวน 1 กล่อง กาวสองหน้าบาง ขนาด 1.2 เซนติเมตร จำนวน 1 ม้วน ไม้บรรทัด คัตเตอร์ ดินสอ 2 B ยางลบ ปากกาหมึกซึมสีดำ น้ำยาลบคำผิด ตะกร้าสำหรับใส่อุปกรณ์ และถังขยะ

ในขั้นลงมือปฏิบัติการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก 1 เล่ม มีผู้จัดทำเป็นกลุ่ม หรือเป็นทีม 3 คน ต่างวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำงานตามความถนัด ได้แก่ ผู้แต่งเรื่องหรือผู้เขียน ผู้วาดภาพระบายสี ผู้ทำปกผู้ตกแต่ง และเข้าเล่ม พับครึ่งกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด 21 × 29.8 เซนติเมตร สำหรับเขียนเนื้อเรื่อง ทั้ง 8 แผ่น (ริตสันให้เรียบและบางที่สุด) การตั้งชื่อเรื่อง (ปรึกษากันทั้ง 3 คน) การวางแผนโครงเรื่อง และเขียนเค้าโครงเรื่อง การจัดทำปกหน้า-หลัง ควรเขียนชื่อเรื่องให้สะดุดตา และวาดภาพระบายสีให้สวยงามต่อเนื่องกัน เขียนแรงบันดาลใจ วัตถุประสงค์ ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง และคณะผู้จัดทำหนังสือ เมื่อแต่งเรื่องเสร็จแล้ว ผู้เขียนเขียนเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ ลงในกระดาษ 100 ปอนด์ ที่พับครึ่งไว้แล้วโดยเขียนเฉพาะด้านในเพียงด้านเดียว ใส่หมายเลขหน้าด้วยตัวเลขไทย โดยหน้าแรกเป็นปกรอง เขียนชื่อเรื่องด้านขวามือตัวหนังสือเล็กกว่าหน้าปก หน้าถัดมาให้เขียนแรงบันดาลใจ และวัตถุประสงค์ ต่อจากนั้นจึงเขียนเนื้อเรื่องลงในกระดาษ 100 ปอนด์ ตั้งแต่หน้า 1 จนถึงหน้า 10 ข้อคิด-ผู้จัดทำ และปกรองหน้า-หลัง จะตกแต่งให้สวยงามก็ได้ วาดภาพตัวละคร ฉาก ระบายสีให้สวยงาม โดยภาพวาดต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องในแต่ละหน้า ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ประโยค การใช้ภาษา และการเขียนสะกดคำ ดิสตติ๊กเกอร์ใส

ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการจัดเข้าเล่มที่มีความสำคัญที่ต้องพิถีพิถัน และทำตามลำดับขั้นตอน ได้แก่ ก่อนเข้าเล่มหนังสือควรจัดเรียงหน้าให้ถูกต้องก่อน เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น เรียงหน้าผิด หรือกลับหัวกลับท้าย ควรตรวจดูจนแน่ใจว่า จัดได้ถูกต้องเรียบร้อยดีแล้วจึงเข้าเล่ม การเข้าเล่ม ให้เข้าด้านในเสียก่อน โดยเริ่มตั้งแต่ปกรองด้านหน้า แรง

บันดาลใจ วัตถุประสงค์ เนื้อหาหน้าแรกจนถึงปรองหลังแล้วจึงนำปกหน้า-ปกหลัง ที่ทำเสร็จแล้วมาวัดทาบกับส่วนที่เข้าเล่มไว้แล้วเพื่อทำสันหนังสือ ขั้นตอนการเข้าเล่มมีวิธีการทำ เริ่มจากนำกระดาษกาวสองหน้าบาง ติดด้านหลังของปรองด้านหน้าให้ชิดขอบทั้งสี่ด้าน และติดทแยงมุมอีกหนึ่งเส้น ดึงกระดาษที่ปิดกระดาษกาวสองหน้าออก ต่อจากนั้นนำด้านหลังของแรงบันดาลใจมาวางทาบประกบให้เท่ากันสนิททุกด้าน ผู้เข้าเล่มต้องใจเย็น และมือจะต้องนิ่งด้วย เพราะกระดาษกาวสองหน้าบาง ถ้าหากติดแล้วจะแน่นมากไม่สามารถแก้ไขได้ ติดกระดาษกาวสองหน้าบาง ด้านหลังของวัตถุประสงค์ติดกับด้านหลังของหน้า 1 โดยติดให้ชิดขอบทั้งสี่ด้าน หลังจากนั้นจึงนำด้านหลังของหน้า 2 มาวางทาบประกบให้เท่ากันสนิททุกด้าน ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนถึงหน้าสุดท้ายคือผู้จัดทำ นำปกหน้า-หลังมาวัดทาบกับส่วนที่เข้าเล่มไว้แล้วเพื่อทำสันหนังสือ เมื่อได้สันหนังสือแล้วรีดให้เป็นมุมฉากสองมุมตลอดหัว-ท้าย ติดกระดาษกาวสองหน้าบางที่ด้านหลังของปรอง ทั้งปรองหน้าและ ปรองหลังก่อน ตลอดถึงสันหนังสือด้วย เพื่อป้องกันการเกิดช่องว่างตรงสันหนังสือ ดึงกระดาษที่ติดกาวสองหน้าบางออกจากปรองถึงสันหนังสือ หลังจากนั้น จึงนำปกหน้ามาวางทาบประกบ รีดให้เรียบไปจนถึงสันหนังสือ โดยเฉพาะตรงสันหนังสือต้องรีดให้แน่นที่สุดหนังสือจึงจะทนทาน ต่อจากนั้นจึงดึงกระดาษที่ติดกาวสองหน้าบางที่ปรองหลังออกรีดปกหลังให้เรียบเช่นกัน ตรวจสอบความเรียบร้อย ความสวยงาม แข็งแรง ทนทานของรูปเล่มหนังสืออีกครั้งหนึ่ง ถ้าหากปกนอก หรือสติกเกอร์ไสยาวเกินออกมา ให้ใช้คัตเตอร์รีดออกให้พอดี

จากวิธีการจัดทำหนังสือเล่มเล็กเรื่อง**ยี่เป็ง** ในด้านเนื้อหาสาระจะเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของประเพณียี่เป็ง หรือประเพณีลอยกระทง การรักษาวัฒนธรรมขนบประเพณีที่ดั้งเดิมของไทย การประดิษฐ์กระทงและการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง ในด้านการใช้ภาษานักเรียนสามารถใช้ภาษาได้ดี มีการเรียบเรียงคำ ข้อความ และประโยค ได้เหมาะสมกับระดับชั้น ทั้งยังวาดภาพระบายสีประกอบได้สวยงามเช่น “วันลอยกระทงปีนี้ตรงกับวันที่ 10 พฤศจิกายน 2554 เป็นประเพณีสำคัญของไทยเรา ซึ่งมีมาตั้งแต่โบราณ มีความสำคัญเพื่อระลึกถึงแม่น้ำที่เราได้ใช้กันมาทุกๆ วันนี้” แต่มีบางคำที่นักเรียนจะต้องแก้ไข โดยเฉพาะคำเชื่อมประโยคซึ่งนักเรียนยังใช้ภาษาพูด เช่น “ทั้ง 3 คน ก็รู้เรื่องประเพณียี่เป็งว่ามีความเป็นมาอย่างไร พวกเขา**ก็เลย**มีความสุข” คำว่า “**ก็เลย**” ควรแก้ไขเป็น “**จึง**” จึงจะถูกต้อง

หากจะพูดถึงเนื้อหาและการใช้ภาษาในหนังสือเล่มเล็กเรื่อง**ยี่เป็ง** แล้วยังต้องปรับปรุงในส่วนของการใช้ภาษาเขียน เนื่องจากนักเรียนยังติดภาษาพูด หรือภาษาปาก หนังสือเล่มเล็กนับว่าเป็นเครื่องมือ หรือกลไกสำคัญที่จะช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา และทักษะการทำงานแก่เด็ก

นักเรียนในทุกระดับชั้น จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเห็นว่า นักเรียนในระดับโต ดังเช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีศักยภาพในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กได้ดีกว่าเด็กชั้นเล็กๆ ทั้งนี้ผู้สอนเองก็ต้องมีกระบวนการสอนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธีที่ถูกต้อง และผ่านกระบวนการวิจัย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์มองเห็นเป็นรูปธรรมได้

จากการสำรวจผลงานการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 2 ด้าน พบว่า ในด้านแรกคือ ผลงานการศึกษา และวิจัยหนังสือเล่มเล็กในภาพรวม มีผู้ผลิตผลงาน 2 ลักษณะ คือผลงานที่เป็นหนังสือหรือคู่มือการจัดทำวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น เทคนิคการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก ของจินตนา ไบกาชุกยี, การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก ของวิริยะ สิริสิงห์, วรรณกรรมปัจจุบัน ของรื่นฤทัย สัจจพันธุ์, การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก ของณรงค์ ทองปาน และวรรณคดีสำหรับวัยรุ่น ของทวีศักดิ์ ปิ่นทอง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยที่เป็นรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ปริญญานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์พบว่า เป็นการศึกษาในแนวเดียวกันกับคู่มือหรือหนังสือในข้างต้น เช่น ผลการฝึกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขียนหนังสือสำหรับเด็ก ของอภิวรรณ วีระสมิทธิ์ (2543), การสร้างหนังสือสำหรับเด็กเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลอุดมวิทยา จังหวัดปทุมธานี ของรัชมี บุญญะสิทธิ์ (2530), ความสนใจในหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ของวิภารัตน์ สำเภาทอง (2553), ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ วิชาการผลิตสื่อการเรียนการสอนรายวิชา เรื่องการผลิตรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็กสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ของนางนิธิกุล อินทรทิพย์ (2547), เป็นต้น

จากการสำรวจผลงานการวิจัยของครูโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงทุกคนพบว่า ไม่มีผู้ใดเคยศึกษาวิจัยในเรื่องกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กมาก่อน ดังเช่น อนันยา มั่งมูล (2552), ได้ทำการวิจัยเรื่องการอ่านจับใจความจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และนิคุณ เหล่ากาวิ (2552), ได้ทำวิจัยในวิชาวิทยาศาสตร์เรื่องพืชสำหรับนักเรียนชั้น ป.4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ในส่วนของจินดา ยะแสง (2554) ได้วิจัยเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น ป.3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และสมชาติ ช้างสาร (2538) ได้ทำงานวิจัยวิชาวิทยาศาสตร์

เรื่องระบบการหมุนเวียนของโลหิตของนักเรียนชั้น ป.6 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา เป็นต้น

จากงานวิจัยของครูโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง จะเห็นว่าครูผู้ทำการวิจัยทางภาษาไทยมีเพียงคนเดียว แต่เป็นเรื่องการอ่านจับใจความจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ส่วนคนอื่นๆ ได้ทำการวิจัยด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ไม่เกี่ยวกับการทำหนังสือเล่มเล็ก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เพื่อสร้างแรงบันดาลใจจากเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กจากปริบทแวดล้อม เพื่อศึกษากระบวนการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก และเพื่อประเมินผลงานการจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแรงบันดาลใจจากเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กจากปริบทแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
3. เพื่อประเมินผลงานการจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. การสร้างแรงบันดาลใจในเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กจากปริบทแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยจะค้นคว้ารวบรวม และจำแนกข้อมูลอันเป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงในเนื้อหาต่อไปนี้

1.1 ประวัติโรงเรียน

- 1.2 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
- 1.3 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- 1.4 มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบๆ โรงเรียน
2. กระบวนการจัดทำหนังสือเล่มเล็กเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา จะศึกษาในขั้นตอน ต่อไปนี้
 - 2.1 หลักการสร้างหนังสือเล่มเล็ก
 - 2.2 กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก
3. การประเมินผลงานหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยใช้เครื่องมือต่อไปนี้
 - 3.1 แบบประเมินโดยผู้สร้างสรรค์
 - 3.2 แบบประเมินโดยผู้อ่าน ทั้งเพื่อนนักเรียน และครูผู้สอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

หนังสือเล่มเล็ก หมายถึง หนังสือหรือวรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่ผู้สร้างหนังสือแต่งเรื่องขึ้นเองจากประสบการณ์ จากความรู้สึกนึกคิด จากจินตนาการ หรือจากการดัดแปลงเรื่องที่มีอยู่เดิม อาจจะมีการสนทนากันของตัวละคร หรือเป็นการบรรยายเรื่องราวโดยใส่อารมณ์ความรู้สึก และวาดภาพระบายสีตัวละครประกอบฉาก มีตัวละคร 2-5 ตัว ความยาวของเรื่องไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ เอ 4 พับครึ่ง และมีรูปเล่มสวยงาม กะทัดรัด

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้มีข้อมูลอันเป็นแรงบันดาลใจในการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
2. ได้แนวทางในการพัฒนาการเขียนเรื่องเพื่อจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
3. ได้เห็นความหลากหลายทางความคิดในการแต่งเรื่อง เพื่อจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหา และรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัยอันนำไปสู่ความเข้าใจในแง่มุมต่างๆ ได้อย่างลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษากระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ซึ่งมีหัวข้อที่ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือเล่มเล็ก
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง

องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือเล่มเล็ก

การศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือเล่มเล็ก เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า 6 ประเด็น ได้แก่

1. ความหมายของหนังสือเล่มเล็ก
2. ประเภทของหนังสือเล่มเล็ก
3. ลักษณะของหนังสือเล่มเล็ก
4. องค์ประกอบของหนังสือเล่มเล็ก
5. วัตถุประสงค์ในการทำหนังสือเล่มเล็ก
6. ขั้นตอนการเขียนหนังสือเล่มเล็ก

1. ความหมายของหนังสือเล่มเล็ก

มีผู้ให้ความหมายของหนังสือเล่มเล็ก หรือหนังสือสำหรับเด็กไว้หลายแนวทาง ได้แก่ Charlotte S. Huck, Manorama Jafa, แม้นมาส ชวลิต และรัชนี ศรีไพรวรรณ อ้างอิงใน ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 34) ดังนี้

Charlotte S. Huck กล่าวว่า “หนังสือสำหรับเด็ก คือหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้เด็กอ่าน”

Manorama Jafa อธิบายว่า “หนังสือสำหรับเด็กคือ หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้เด็กได้ ดู ฟัง เรียนรู้ และสนุกสนานเพลิดเพลิน”

แมนมาส ชวลิต ได้กล่าวไว้ว่า “วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่เด็กในวัยเล่าเรียนอาจเลือกอ่านเองเพื่อความเพลิดเพลิน เพราะความอยากรู้ หรือเพื่อใช้ประกอบการศึกษา”

รัชนี ศรีไพรวรรณ ได้อธิบายไว้ว่า “หนังสือสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือสำหรับให้ความบันเทิง อาจเป็นนิยาย นิทาน วรรณคดีประเภทต่างๆ ที่เหมาะสมกับเด็ก อาจเป็นเรื่องจริงจากชีวประวัติบุคคล หรือวิทยาศาสตร์ แต่มีวิธีเขียนเหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย

จินตนา ไบกาชูยี (2542, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของหนังสือสำหรับเด็กเอาไว้ว่า คือหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กใช้ในการฟัง การอ่าน และการเรียนรู้ด้วยเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ความคิด และสาระอันเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน หรือ ให้ความเพลิดเพลิน และจรรโลงจิตใจผู้อ่านอย่างหนึ่งอย่างใด หรือให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินร่วมกันไป โดยใช้แนวการเขียนแบบสารคดี และบันเทิงคดี รวมทั้งการจัดทำรูปเล่มที่เหมาะสมกับวัยตามความสนใจ และความสามารถในการอ่านของผู้อ่าน

จากความหมายดังกล่าวอาจจะสรุปได้ว่า หนังสือเล่มเล็ก หรือหนังสือสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่มุ่งให้ความเพลิดเพลิน ความบันเทิงใจเป็นสำคัญ โดยสอดแทรกความรู้และสาระอันเป็นประโยชน์จรรโลงใจผู้อ่าน วิธีเขียนต้องสอดคล้อง เหมาะสมกับจิตวิทยาของเด็กแต่ละวัย คือ เขียนให้เด็กวัยใดอ่านก็ต้องสอดคล้องกับจิตวิทยาเด็กในวัยนั้น เป็นหนังสือที่เด็กทั่วไปสนใจสามารถตัดสินใจเลือกซื้อ และหาอ่านได้ด้วยตนเองตามความพอใจ

2. ประเภทของหนังสือเล่มเล็ก

จากการศึกษาประเภทของหนังสือเล่มเล็ก หรือหนังสือสำหรับเด็กพบว่า มีนักวิชาการ ได้จำแนกประเภทหนังสือเล่มเล็ก หรือหนังสือสำหรับเด็กไว้หลายประเภท ดังนี้

สมพร จารุณัฐ (2538, หน้า 5-6) ได้กล่าวถึงประเภทของหนังสือสำหรับเด็กเอาไว้ว่า เราอาจแบ่งงานเขียนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ บันเทิงคดี และสารคดี

1. บันเทิงคดี มักจะมีเนื้อหาสาระหรือเรื่องราวที่ผู้แต่งสมมุติขึ้นไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นจริง มีการสมมุติตัวละคร เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร และสมมุติสถานที่ เวลาที่ เหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้น เมื่อผู้อ่านอ่านเรื่องแล้วก็มักจะสร้างจินตนาการไปด้วย ซึ่งเรื่องราวที่เกิดขึ้นจะแตกต่างจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของตน เรื่องราวที่สมมุติขึ้นอาจจะเป็นเรื่องตลกขบขัน หรือเรื่องตื่นเต้นผจญภัย และทำให้ผู้อ่านสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตัวอย่างเช่น เรื่องนกฮูกกตัญญู, หมู่ฆาตกร, หงส์ทองสองหัว เป็นต้น

2. สารคดี จะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้ในโลก อาจเป็นความรู้เกี่ยวกับวิชาการ ในสาขาต่างๆ เช่น แนวประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ความรู้เกี่ยวกับบุคคล หรือเกี่ยวกับสถานที่ และเหตุการณ์ที่มีจริงและเกิดขึ้นจริง เนื้อหาความรู้ในสารคดีจะต้องถูกต้อง การใช้ภาษาในการ อธิบายความจะต้องถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา ตรงไปตรงมา และกะทัดรัด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ ความหมาย และได้รับความรู้ตามความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น กว่างสามเขาและกว้างห้าเขา, ชีวิต ในสวนสัตว์เมืองไทย, คนเพาอิฐ เป็นต้น

จิรภัทร พงศ์ภัทระ (2546, หน้า 4) ได้กล่าวว่าการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ ตามความต้องการของท้องถิ่น แยกประเภทได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. หนังสืออ่านนอกเวลา (External Reading) ได้แก่ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่ง ตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้นักเรียนอ่านนอกเวลาเรียน โดยถือว่ากิจกรรมการเรียนเกี่ยวกับหนังสือนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนตามหลักสูตร

2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม (Supplementary Reader) ได้แก่ หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตร ให้นักเรียนอ่าน เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมของวัย และความ สามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

3. หนังสืออุเทศ (Reference Book) ได้แก่ หนังสือที่ใช้สำหรับค้นคว้า อ้างอิงเกี่ยวกับการ เรียบเรียงเชิงวิชาการ

4. หนังสือส่งเสริมการอ่าน (Children's Book) ได้แก่ หนังสือที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในทางส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น หนังสือดังกล่าวนี้อาจเป็นหนังสือ สารคดี นวนิยาย นิทาน เรื่องสั้น หรือหนังสืออื่นๆ ที่มีลักษณะไม่ขัดต่อ วัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ มีคติ และมีสาระอันเป็น ประโยชน์

ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 34) ได้อธิบายว่า เป็นการยากพอสมควรที่จะกล่าว ให้ชัดเจนว่า หนังสือสำหรับเด็กมีกี่ประเภท เพราะแต่เดิมนั้น หนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะไม่มี แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาตามลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กที่มีจำหน่ายโดยทั่วไปแล้วอาจนำมา เป็นหลักในการจำแนกหนังสือสำหรับเด็กได้ 3-4 วิธี คือ

วิธีที่ 1 ยึดวิธีเขียนเป็นหลัก จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือร้อยแก้วและร้อยกรอง

วิธีที่ 2 ยึดรูปแบบเป็นหลัก จำแนกออกเป็น 7 ประเภท คือหนังสือภาพ (Picture Books) วรรณกรรมพื้นบ้าน (Traditional Literature) นิทานสมัยใหม่ (Modern Fantasy) ร้อยกรอง (Poetry)

บันเทิงคดีร่วมสมัย (Contemporary Realistic Fiction) บันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์ (Historical Fiction) และ ความรู้และประวัติบุคคล (Information Book and Biography)

วิธีที่ 3 ยึดวัยหรือระดับชั้นเรียนเป็นหลัก จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ ระดับเด็กเล็กหรืออนุบาล อายุ 3-5 ขวบ ระดับเด็กประถมศึกษา อายุ 6-11 ขวบ และระดับเด็กมัธยมศึกษาตอนต้นหรือก่อนวัยรุ่น อายุ 12-14 ขวบ

วิธีที่ 4 ยึดหน้าที่เป็นหลัก จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ บันเทิงคดี (Fiction) สารคดี (Non-Fiction) และประเภทร้อยกรอง (Poetry)

นอกจากนั้น ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 52) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบหนังสือสำหรับเด็กทั้ง 3 ประเภท คือบันเทิงคดี สารคดี และบทร้อยกรองดังกล่าวอีกว่ามีหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการ คือมุ่งให้ความเพลิดเพลิน และความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลักของหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือสำหรับเด็กที่มีจำหน่ายในท้องตลาดจะมีอยู่ 4 รูปแบบ คือหนังสือภาพเหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเข้าเรียนหรือวัยอนุบาล หนังสือภาพประกอบอักษรคือหนังสือที่มีภาพเป็นส่วนใหญ่ มีอักษรเป็นส่วนประกอบ เหมาะสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา หนังสืออักษรประกอบภาพ คือหนังสือที่มีตัวอักษรเป็นส่วนใหญ่ มีภาพเป็นส่วนประกอบ เหมาะสำหรับเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น หนังสืออักษรคือ มีเฉพาะตัวอักษร ไม่มีภาพประกอบ เหมาะสำหรับเด็กมัธยมศึกษาตอนปลาย หนังสือประเภทนี้ไม่เป็นที่นิยมเพราะไม่มีภาพประกอบ เพราะภาพเป็นสิ่งที่จูงใจในการอ่านประการหนึ่ง แม้แต่แบบเรียนยังนิยมให้มีภาพประกอบ

วิริยะ สิริสิงห (2524, หน้า 9) ได้แบ่งประเภทหนังสือสำหรับเด็กออกเป็นหลายระดับตามเกณฑ์ต่างกันไป เช่น แบ่งตามเกณฑ์อายุ แบ่งตามเกณฑ์ชั้นเรียน และบางครั้งก็แบ่งตามลักษณะของเรื่อง หนังสือสำหรับเด็กเมื่อแบ่งตามอายุ จะแบ่งได้ 5 ระดับ คือ อายุ 0-3 ปี, 3-6 ปี, 6-11 ปี, 11-14 ปี และ 14-18 ปี นอกจากนั้นหนังสือสำหรับเด็กยังแบ่งตามระดับชั้นเรียนได้อีก 3 ระดับ คือหนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ 3-6 ปี วัยเด็กประถมศึกษา อายุ 7-12 ปี และวัยเด็กมัธยมศึกษา อายุ 13-18 ปี หนังสือสำหรับเด็ก นอกจากจะแบ่งตามเกณฑ์อายุและแบ่งตามระดับชั้นเรียนแล้วยังแบ่งตามลักษณะของเรื่องที่แต่ง ซึ่งแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. นวนิยาย (Fiction) มุ่งให้ความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ การเขียนเรื่องเป็นแบบร้อยแก้ว หนังสือสำหรับเด็กที่เสนอในรูปแบบของนวนิยาย มี 2 แบบ คือ เสนอเป็นเรื่องราว (Story) ได้แก่การเล่าเรื่อง เล่านิทาน มีการบรรยายให้เห็นภาพพจน์ และเสนอเป็นบทละคร (Play) สำหรับใช้แสดงบนเวที มีฉาก บทเจรจา และท่าทางของผู้แสดงเป็นการสื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องราว

2. สารคดี (Non Fiction) ให้ความรู้ และข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ หนังสือสารคดีเหมาะกับเด็กทุกวัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เขียนว่า จะเขียนสารคดีให้เหมาะสมกับเด็กในวัยใด การเขียนสารคดียากกว่าการเขียนนวนิยาย เพราะต้องมีเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ และข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง

3. บทร้อยกรอง (Verse) เป็นการเสนอเรื่องราวไม่ว่าจะเป็นรูปแบบนวนิยาย หรือสารคดี ในรูปแบบคำคล้องจองตามประเภทฉันทลักษณ์ต่างๆ มี 2 ประเภท คือบทร้อยกรองสำหรับเด็ก (Nursery Rhymes) และบทร้อยกรองสำหรับวัยรุ่น (Poetry for young Reader) บทร้อยกรองในหนังสือสำหรับเด็กจะเขียนต่างจากที่เด็กเรียนในโรงเรียน เมื่ออ่านแล้วรู้สึกว่ามีชีวิตชีวา

กิ่งแก้ว อัดถากร และนายตำรา ณ เมืองใต้ อ้างอิงใน วิไล มาตจรัส (2551, หน้า 13-16) ได้จำแนกประเภทของการเขียน และการเล่านิทานสำหรับเด็กไว้ดังต่อไปนี้

กิ่งแก้ว อัดถากร ได้จำแนกประเภทนิทานตามรูปแบบต่างๆ ได้แก่ เทพนิยาย (Fairy Tale) เช่น นิทานเรื่องสโนว์ไวท์กับคนแคระทั้งเจ็ด นิทานชีวิต (Romantic Tale) เช่น นิทานอาหรับราตรี พระยาอนุমানราชชนได้นำมาแปล เผยแพร่นานมาแล้ว นิทานวีรบุรุษ (Hero Tale) ได้แก่ เรื่อง เสอควิลิส ปัจจุบันนำมาถ่ายทำเป็นภาพยนตร์เผยแพร่ไปทั่วโลก นิยายประจำถิ่น (Local Legend) ที่รู้จักกันดี ได้แก่ เรื่อง เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก ตามองลำลาย ตำนานเมืองลพบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนิยายอธิบายเหตุ (Explanatory Tale) ได้แก่ เรื่อง ทำไมจึงเกิดจันทรคราส ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม ตำนานและเทพปกรณัม (Myth) ปัจจุบันนี้มีหลายเรื่องเช่น กำเนิดทเวดา เขียน และเรื่องพระคเณศ เป็นต้น นิทานสัตว์ (Animal Story) เช่น นิทานอีสป นิทานมุขตลก (Jest) เรื่องที่คนไทยรู้จักกันดี คือ เรื่องศรีธนญชัย เป็นต้น ประเภทของนิทาน แต่เดิมการเล่านิทานก็เล่าปะปนกันไปทั้งเรื่อง เช่น การผจญภัย ลึกลับ โลกใต้น้ำ สนุกสนาน โศกเศร้า แต่เมื่อเวลาผ่านไปนานๆ นิทานก็ได้รับการเสริมเติมแต่งให้มีเรื่องราวหลากหลายรูปแบบ เมื่อระบบการศึกษาเจริญมากขึ้นก็มีผู้สนใจศึกษา และจำแนกประเภทของนิทานไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า

นายตำรา ณ เมืองใต้ ได้จำแนกนิทานออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ นิทานภาพิต (Fable) นิทานเทพนิยาย (Fairy Tale) นิทานชาวบ้าน (Folk Tale) และนิทานชาดก

จากประเภทของหนังสือเล่มเล็ก หรือประเภทของหนังสือสำหรับเด็กดังกล่าวสรุปได้ว่า หนังสือเล่มเล็กเล่มหนึ่งอาจจำแนกเป็นประเภท นิทาน เรื่องสั้น เรื่องจากประสบการณ์ สารคดี บันเทิงคดี นิทานชาวบ้าน นิทานชาดก และนิทานคุณธรรมมีคติสอนใจ หรืออาจเป็นเรื่องที่เคยพบเห็นจากประสบการณ์ เหมาะสมกับวัยของแต่ละบุคคล โดยใส่อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดจากจินตนาการ อาจจะเป็นเรื่องประวัติของบุคคล เหตุการณ์ในชุมชนหรือชีวิตจริงดูที่

ความเหมาะสมเช่นกัน ภาพวาดอาจเป็นการวาดภาพเหมือนจริง หรือภาพการ์ตูน อาจเขียนในรูปแบบร้อยแก้ว เป็นการบรรยายตัวละครประกอบภาพ และฉาก หรืออาจเป็นการสนทนาของตัวละครหรือเขียนเป็นบทร้อยกรองก็ได้ ผู้เขียนต้องพิจารณาดูตามความเหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย

3. ลักษณะของหนังสือเล่มเล็ก

ลักษณะของหนังสือเล่มเล็ก หรือวรรณกรรมสำหรับเด็ก หรือหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งสามารถเรียกชื่อได้หลายอย่างตามลักษณะและวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ปัจจุบันยังมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วรรณกรรมร่วมสมัย”

จินตนา ไบกาซูยี (2542, หน้า 10-19) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กไว้หลายด้านด้วยกัน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา หนังสือสำหรับเด็กเล็ก ควรมีวัตถุประสงค์ แก่นเรื่อง หรือแนวคิดบ่งบอกชัดเจนเพียงเรื่องเดียว หากมีหลายเรื่องจะทำให้ผู้อ่านในวัยนี้สับสนได้ง่าย ยิ่งถ้าเป็นหนังสือภาพสำหรับผู้อ่านที่อายุ 3-11 ขวบนั้นยังมีความสนใจและความอดทนในการอ่านน้อย ยิ่งต้องการเนื้อเรื่องที่ชัดเจนไม่สับสนยุ่งยาก หรือไม่ควรเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาซับซ้อน เนื้อหาต้องมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย เช่น หนังสือสำหรับเด็กเล็ก และวัยประถมศึกษา เนื้อหาควรมีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่มีบทบรรยายมากนัก เรื่องราวแสดงความเคลื่อนไหวของตัวละคร มีการดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว ตัวละครมีไม่มาก มีบทสนทนาพอสมควร สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการเขียนหนังสือภาพ และหนังสือการ์ตูน ในการเขียนหนังสือการ์ตูนนั้นมีเทคนิคอยู่ที่การทำเนื้อเรื่องให้เป็นภาพ หรือให้ภาพดำเนินเรื่องอย่างแท้จริง ดังนั้นการบรรยายเรื่องที่เน้นเนื้อเรื่องมากเกินไป จึงไม่ถือเป็นลักษณะการเขียนเรื่องที่ดีของหนังสือภาพสำหรับเด็กเล็ก อีกประการหนึ่ง ถ้ามีบทบรรยายมากๆ ผู้อ่านจะเกิดความเบื่อหน่ายละทิ้งการอ่านลงกลางคันได้

2. แนวการเขียนเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา หรือแนวการเขียนมีหลายประเภท มีทั้งนวนิยาย นิทาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทละคร จดหมาย บันทึกเรื่อง ความเรียง รวมทั้งบทร้อยกรองทุกรูปแบบหรือคำคล้องจองที่ต้องมีเนื้อเรื่อง หรือมีโครงเรื่องอยู่ด้วย แนวการเขียนนี้ควรเลือกให้เหมาะสมกับประเภทของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของหนังสือ เมื่อเลือกใช้ประเภทใดจะต้องใช้อย่างถูกต้องตามรูปแบบ ไม่ปะปนจนสับสน แต่ควรกลมกลืนกัน ส่วนหลักการเขียนเรื่อง หรือการเสนอเรื่อง ควรเขียนให้ผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กสามารถอ่านเข้าใจง่าย และรู้เรื่องเร็วที่สุด หนังสือสำหรับเด็กนั้นมิจุดประสงค์เพื่อให้เด็กอ่านเองไม่ต้องมีผู้ใหญ่อธิบายให้ฟังจึงไม่ควรมีการดำเนินเรื่อง หรือใช้กลวิธีการเขียนที่ซับซ้อนจนผู้อ่านสับสนจับใจความไม่ได้ พุด่างๆ คือ เด็กอ่านไม่รู้เรื่อง

3. ภาพประกอบเป็นส่วนสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก การเขียนหนังสือสำหรับเด็กจะต้องมีภาพประกอบเสมอ บางเล่มมีภาพน้อย บางเล่มมีภาพมาก จนจัดเป็นประเภทหนังสือภาพ (Picture Book) สัดส่วนของภาพกับเนื้อเรื่องขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก ผู้อ่านที่เป็นเด็กอายุน้อยภาพต้องมีมาก เด็กอายุมากภาพมีน้อยลงได้ ประเภทของภาพควรมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหนังสือประเภทนั้นๆ เช่น การ์ตูนควรเป็นลายเส้นง่ายๆ เรื่องที่ให้ความรู้ควรใช้ลายเส้นสมจริง เป็นต้น ผู้จัดทำหนังสือภาพสำหรับเด็กเล็ก รวมทั้งการ์ตูน จะเน้นภาพมากกว่าเรื่องที่เขียนเป็นตัวอักษร ดังนั้นภาพประกอบจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรพิจารณาให้มาก เด็กเล็กชอบสีสันใสมากกว่าภาพขาวดำ แต่เด็กโตชอบทั้งสองอย่าง ขึ้นอยู่กับประเภทของเนื้อหา และลักษณะของการใช้หนังสือนั้น แต่มีข้อควรระวังอย่างหนึ่งคือ ภาพนั้นจะต้องชัดเจน ไม่มีคมัว หรือไม่มีรายละเอียดมากเกินไป

4. ภาษา และสำนวนภาษาที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็กต้องใช้ “คำง่าย” ที่ไม่ต้องแปลซ้ำ หลีกเลี่ยงคำศัพท์ยากๆ หรือคำศัพท์ทางวิชาการ ใช้ประโยคสั้นๆ ควรใช้คำและประโยคซ้ำๆ กันให้มาก เพราะการอ่านหลายๆ ครั้งผู้อ่านสามารถจดจำได้เองซึ่งตรงกับจิตวิทยาการอ่านของเด็ก เด็กเข้าใจเรื่องราวจากคำที่อ่าน ถ้าเด็กเข้าใจคำก็เข้าใจประโยคและเข้าใจเรื่องได้ หนังสือภาพหรือหนังสือการ์ตูนก็เช่นกัน เนื้อเรื่องแม้ไม่สำคัญเท่ากับภาพ แต่ถ้าเป็นการ์ตูนเรื่องคำและประโยคที่ผูกเป็นเรื่องราวเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ง่าย จึงต้องเลือกคำที่สั้น กะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อ ข้อควรคำนึงอีกอย่างหนึ่งคือ ภาษาที่ใช้ในการเขียนการ์ตูนโดยเฉพาะคำพูดที่ใช้ในวงกลมหรือบัลลูนต้องเป็นภาษาที่เด็กคุ้นเคยใช้ให้เหมาะสมกับวัย เป็นภาษาพูดไม่ใช่ภาษาเขียน เพราะเป็นการสนทนาโต้ตอบกันของตัวละคร จึงต้องใช้ภาษาพูดที่เข้าใจง่าย ภาษาพูดในที่นี้ หมายถึง ภาษาพูดที่ถูกต้อง เขียนอย่างถูกต้องตามอักขรวิธี หรือตามพจนานุกรม ไม่ใช่ภาษาพูดที่เกิดจากสำเนียงพูดตามสมัย เช่น เนี่ย ทั่น ชะนี คะรับ มัย ลูกเพ เป็นต้น ส่วนคำสแลงถ้าไม่แสดงเกินไปก็ไม่เป็นอันตรายมาก เพราะคำเหล่านี้เป็นคำที่อยู่ในสมัยเดียวกับผู้อ่าน ผู้อ่านจึงเข้าใจได้ดี ส่วนเนื้อเรื่องที่เป็นคำบรรยาย พึงใช้ภาษาเขียนที่เรียบเรียงได้อย่างสละสลวย สั้น กะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อยืดยาว

5. ขนาดตัวอักษร การเลือกใช้ตัวอักษร ลักษณะความยาวของประโยค และชนิดของตัวอักษรที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็กล้วนมีความสำคัญต่อการอ่านของเด็ก ถ้าใช้ประโยคยาวมาก หรือประโยคมีความซับซ้อนมาก เด็กจะลืมข้อความที่อ่านผ่านมาแล้ว ดังนั้นจึงควรใช้ประโยคสั้นๆ ไม่ยาวนัก โดยเฉพาะหนังสือภาพและการ์ตูน ซึ่งใช้ขนาดตัวอักษรใหญ่ด้วยจึงต้องระมัดระวังความสั้น-ยาวของประโยค ควรให้เหมาะสม ส่วนการเลือกชนิดของตัวอักษร ไม่ควรใช้ตัวอักษรประดิษฐ์บรรจง ให้ใช้ตัวอักษรที่อ่านง่ายและชัดเจน การเลือกขนาดตัวอักษรขึ้นอยู่กับ

ปริมาณเนื้อหาของเรื่อง หรือความยาวของเรื่อง รูปเล่มหนังสือ และวัยของผู้อ่าน หากเป็นเด็กเล็กถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ควรใช้ขนาดตัวอักษรโตประมาณ 32-28 พอยต์ ส่วนเด็กประถมศึกษา ตอนปลายใช้ขนาด 20-18 พอยต์

6. รูปเล่มหนังสือ หนังสือสำหรับเด็กควรมีความกะทัดรัดไม่ใหญ่ ไม่กว้าง ไม่ยาว หรือเล็กเกินไป เพราะเด็กจะถือหนังสืออ่านไม่สะดวก อีกทั้งกล้ำเนื้อ และนิ้วมือยังไม่แข็งแรงพอจะจับของเล็ก หรือใหญ่มากเกินไปได้ หนังสือสำหรับเด็กวัยเริ่มเรียน และวัยประถมศึกษาตอนต้น จำนวนหน้าควรอยู่ระหว่าง 8-16 หน้า, 8-24 หน้า (แปดหน้ายก) เด็กวัยประถมศึกษาตอนปลายประมาณ 16-32 หน้า (แปดหน้ายก) หรือ 16-48 หน้า (สิบหกหน้ายก) ขนาดรูปเล่มมีความสัมพันธ์กับการจัดหน้า (Layout) ของหนังสือด้วย โดยเฉพาะหนังสือภาพจะมีรูปภาพเป็นส่วนใหญ่ มีคำบรรยายน้อย จึงต้องใช้ขนาดหน้าหนังสือใหญ่พอสมควร ส่วนรูปเล่มมีขนาดเล็ก เช่น การ์ตูนขนาดเล่มละ 1-2 บาท ของโรงพิมพ์คุรุสภาจัดหน้าได้ลำบากจึงต้องใช้ภาพเต็มหน้าทุกหน้าไป ถือเป็นการจัดหน้าที่ไม่สมบูรณ์ดีนัก การเย็บเล่มควรแข็งแรง ทนทานต่อการหยิบใช้ของเด็ก การเย็บเล่มมีหลายชนิด เช่น เย็บปก เย็บสัน เย็บกึ่ง เย็บไส้สันதாகาว เป็นต้น การเลือกเย็บเล่ม พิจารณาจากจำนวนหน้าของหนังสือ และปกหนังสือควรเป็นปกแข็ง แต่ค่าใช้จ่ายในการพิมพ์สูงมาก จึงควรหลีกเลี่ยงไปใช้กระดาษการ์ดขนาด 210-260 แกรมแทนได้ ปกหนังสือต้องออกแบบให้สะดวกต่อผู้อ่าน และมีชื่อเรื่องหนังสือปรากฏอยู่ด้วย

นอกจากนั้นจินตนา ไบกาซูยี อ้างอิงในณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 61) ได้อธิบายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจหนังสือสำหรับเด็กไว้ พอจะสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. เนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องมีสาระสนุกสนาน ตื่นเต้น น่าสนใจ ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน ส่งเสริมจินตนาการ สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมของสังคมตามวัย และสิ่งแวดล้อมของเด็ก เนื้อเรื่องมีเป้าหมายแน่นอน และมีเอกภาพ อนึ่ง คำโครงเรื่องต้องไม่ซับซ้อน มีแนวคิดหรือแก่นของเรื่อง (Theme) ที่เด่นชัด จับใจความได้ง่ายไม่เกิ่นกำลังปัญญาของเด็ก

2. วิธีเขียน อาจจะใช้แบบเล่าเรื่อง หรือให้ตัวละครสนทนากัน แต่ต้องเป็นบทสนทนา สั้นๆ อาจมีการพรรณนาสลับบ้างก็ได้แต่ดำเนินเรื่องรวดเร็ว ข้อสำคัญคือต้องมีภาพประกอบเรื่อง ภาพและเรื่องควรอยู่ในหน้าเดียวกัน

3. ความยากง่ายในการใช้ภาษา หนังสือสำหรับเด็กต้องใช้ภาษาง่ายๆ สุภาพ สะดวกแก่การเข้าใจ ระดับของภาษาเหมาะสมกับวัย และระดับชั้นเรียนของเด็ก เรียบเรียงได้เหมาะสม สะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษา ในเรื่องความยากง่ายของการใช้ภาษา ควรใช้คำ วลี ประโยคง่ายๆ และเขียนให้เป็นธรรมชาติคือ ใช้ภาษาที่เราใช้พูดนั่นเอง อย่าใช้คำสแลง คำ

ภาษาต่างชาติ คำภาษาถิ่น อย่าใช้คำเปรียบเทียบ หรือคำอุปมาอุปไมยมากเกินไป และอย่าใช้คำที่แสดงความไม่แน่นอน เพราะจะทำให้ผู้อ่านงงได้ เช่น คำว่า ดูเหมือน ควรจะ อาจจะ คล้ายๆ เป็นต้น นอกจากนี้ก็อย่าใช้คำซ้ำบ่อยๆ ประโยคหนังสือสำหรับเด็ก ควรเป็นประโยคกรรตุ คือ ประธานเป็นผู้ทำกริยาโดยตรงแล้วตามด้วยกรรม เช่น แมวกินปลาอย่าง อย่าเขียนว่า “ปลาย่างถูกแมวกิน” จำนวนคำในประโยคอย่าให้มากเกินไป โดยเฉลี่ยแล้วจำนวนคำที่ใช้ควรเหมาะสมกับเด็กเล็กคือ หนังสือสำหรับเด็กเล็ก หรือเด็กอนุบาลควรใช้คำประมาณ 7-10 คำ เด็กประถมศึกษาประมาณ 1-14 คำ และเด็กมัธยมศึกษาประมาณ 17-20 คำ

กอบกาญจน์ วงศ์วิสิทธิ์ (2551, หน้า 231) ได้อธิบายเอาไว้ว่า การเลือกเรื่องจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเขียน เป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน สิ่งสำคัญคือ ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ หรือประสบการณ์ในเรื่องที่จะเขียนเป็นอย่างดี จึงอาจจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการเขียน

วรวรรณ ศรียาภัย (2554, หน้า 99) ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติในการเขียนชื่อเรื่องว่ามี 6 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. แบบชี้แนะเนื้อเรื่อง (Description title) เป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบชี้แนะเนื้อหา เป็นการตั้งชื่อที่ง่าย ด้วยการนำความสำคัญของเนื้อหามาสรุปลงเป็นความคิดรวบยอด แล้วนำมาตั้งชื่อเรื่อง บอกผู้อ่านตรงๆว่าจะเขียนเกี่ยวกับเรื่องอะไร วิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบนี้ผู้อ่านจะได้ทราบทันทีว่า เป็นเรื่องอยู่ในความสนใจของตนเองหรือไม่ ถ้าสนใจก็อ่านต่อไป หากไม่อยู่ในความสนใจก็ไม่อ่าน การตั้งชื่อเรื่องแบบชี้แนะเนื้อหานี้ ส่วนมากจะตั้งชื่อแบบกระชับ เพราะสรุปเป็นความคิดรวบยอดไว้แล้ว เช่น รถไม่ติด ธุรกิจไทยรุ่งเรือง, เอดส์ : มหันตภัยใหม่ในวัยรุ่น เป็นต้น

2. แบบสำบัดสำนวน (Style of speech title) การตั้งชื่อเรื่องแบบนี้ ชื่อก็บ่งบอกอย่างชัดเจนแล้วว่า เป็นการจงใจนำสำนวนโวหารแบบแปลกๆ มาใช้ให้สะดุดตาผู้อ่าน การตั้งชื่อเรื่องแบบนี้เป็นที่นิยมกันมากพอสมควรในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่มีลีลาสำนวนใช้อยู่มากมาย สำนวนใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ ทำให้ผู้เขียนรู้สึกสนุกที่จะคิดสำนวนใหม่ๆ ขึ้นใช้ในงานเขียนของตน ผู้อ่านเองก็พลอยสนุกสนานไปด้วย บางครั้งอ่านแล้วก็ยังงงๆ อยู่ แต่ก็อ่านเพราะอยากทราบว่า สำนวนภาษาที่นำมาตั้งชื่อเรื่องนั้น หมายความว่าอย่างไร เช่น พุทบอลไทย : เกมสร้างสามัคคีหรือสงคราม นิสิตนักศึกษาแพชั่น : ระวังมหากภัยคุกคามสติปัญญา

3. แบบคนคุ้นเคย (Someone you know title) การตั้งชื่อเรื่องลักษณะแบบนี้ เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่ผู้อ่านอ่านแล้วมีความรู้สึกสนิทสนมกับผู้เขียน เหมือนกับว่าเป็นเพื่อน หรือคนรู้จักสนิทสนมเดินเข้ามาคุย อยู่ในบ้านหรือสถานที่ทำงาน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การตั้งชื่อเรื่องเช่นนี้

เมื่อเห็นชื่อเรื่องแล้ว เราจะมีความรู้สึกอบอุ่น เช่น 100 เคล็ดลับสำหรับนักเรียนชั้นเทพ, การอยู่ร่วมกันในหอพักมหาวิทยาลัย เป็นต้น

4. แบบคำถาม (Question title) การตั้งชื่อเรื่องแบบใช้คำถามนี้เป็นการท้าทายผู้อ่านอยู่ในที กล่าวคือ เมื่อผู้อ่านเห็นชื่อเรื่องแล้วก็มักจะให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะคำถามยิ่งท้าทายมากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นการช่วยยั่วยุให้ผู้อ่านปรารถนาจะอ่านมากขึ้นเท่านั้น เช่น ปริญาหาข้อหาได้ที่ไหน ใครเป็นนาย ก.กา เป็นต้น

5. แบบชวนฉงน (Suspense title) การตั้งชื่อเรื่องชวนฉงนนี้เป็นที่น่าสนใจและใกล้เคียงกับการตั้งชื่อเรื่องแบบคำถามที่กล่าวแล้ว วิธีการนี้เป็นทางหนึ่งที่จะจูงใจให้ผู้อ่านอ่านเรื่อง เช่น คนเราตายแล้วไปไหน... ความลับของนักการเมือง เป็นต้น

6. การตั้งชื่อเรื่องแบบอื่นๆ (Others) นอกจากตั้งชื่อเรื่องลักษณะต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ผู้เขียนยังมีสิทธิ์ที่จะตั้งชื่อเรื่องให้แปลกแหวกแนวไปอีกก็ได้ ซึ่งไม่ผิดแต่อย่างใด การคิดตั้งชื่อแบบแปลกใหม่เป็นความคิดสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง ผู้เขียนควรจะต้องลองคิดดู การตั้งชื่อเรื่องแบบนี้มีข้อควรคำนึง คือ เหมาะกาลเทศะ แปลกใหม่ คมคาย จดจาง่าย และครอบคลุมเนื้อเรื่องได้ทั้งหมด เช่น ฟ้าใกล้ทะเลกว้าง ฉลาดคิดจิตบริสุทธิ์ จุดประกายฝัน ผูกพันรักสามัคคี เป็นต้น

ผจงวาด พูลแก้ว และคนอื่นๆ (2551, หน้า 15-16) ได้อธิบายถึงการตั้งชื่อเรื่องไว้ว่า เป็นการกำหนดเนื้อหาของเรื่อง จำเป็นต้องให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่องควรเป็นกลุ่มคำหรือประโยค เพื่อจำกัดขอบเขตของเรื่องให้ชัดเจน การตั้งชื่อเรื่องด้วยคำคำเดียว เช่น นก เนื้อหาของเรื่องจะกว้างเกินไป อาจจะเป็นเรื่องอะไรก็ได้ที่เกี่ยวกับ นก ถ้าใช้กลุ่มคำหรือประโยคทำให้ขอบเขตของเรื่องแคบลง เช่น ราชนิกเงือก นกเขานกสวยงาม เป็นต้น

2. ชื่อเรื่อง ควรบอกแนวทางของเรื่องว่ามีจุดประสงค์อย่างไร ซึ่งอาจจะมีจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งคือ เพื่อให้ข้อเท็จจริง เพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อถือหรือคล้อยตามแนวความคิดของผู้เขียน เพื่อให้เกิดความบันเทิง หรือส่งเสริมให้ผู้อ่านใช้ความคิดของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3. ชื่อเรื่องต้องครอบคลุมสาระของเรื่องให้มากที่สุด เช่น เรื่องประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมของทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งการอนุรักษ์ควรใช้ชื่อว่า “ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้” ผู้เขียนจะต้องกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ให้ครอบคลุมขอบข่ายของเรื่อง

4. ชื่อเรื่องควรใช้ถ้อยคำสำนวนที่กะทัดรัด กระชับ รัดกุม และเข้าใจง่าย

สรุปได้ว่า การเขียนชื่อเรื่องมีแนวการเขียนที่แตกต่างกัน มีทั้งการเขียนแบบชี้แนะเนื้อเรื่อง เขียนแบบลำบัดสำนวน เป็นการเขียนที่จริงจังนำสำนวนโวหารแบบแปลกๆ มาใช้ให้สะดุดตาผู้อ่าน การเขียนแบบคนคุ้นเคย เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่ผู้อ่านอ่านแล้วมีความรู้สึกว้าวนิหสนม

กับผู้เขียน การตั้งชื่อเรื่องแบบคำถาม เป็นการเขียนที่ท้าทายผู้อ่านอยู่ในที่ การตั้งชื่อเรื่องชวน
ฉงนเป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบคำถาม ผู้เขียนยังสามารถตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้ได้ตามความต้องการ

สำหรับการวางโครงเรื่อง วรวรรธน์ ศรียาภักย์ (2554, หน้า 101) กล่าวว่า คือ
ประเด็นความคิดที่ผู้เขียนสร้างขึ้น เพื่อจะเขียนขยายความให้ละเอียดชัดเจนแล้วจัดเรียง
ตามลำดับก่อนและหลัง ตามความเหมาะสม การเขียนโครงเรื่องทั้งสำหรับการเขียนเรียงความ
และการเขียนเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ทำได้ 2 ลักษณะ คือวางโครงเรื่องไว้ก่อนแล้วไปค้นคว้า ซึ่ง
เป็นวิธีที่ผู้เขียนมักมีความรู้เรื่องนั้นดีอยู่แล้ว และไปค้นคว้าข้อมูลก่อนแล้วจึงนำมาจัดวางเป็น
โครงเรื่อง แต่อาจอย่างไรก็ตามไม่ว่าจะวางโครงเรื่องแบบใดโครงเรื่องนั้นก็ยังมีตายตัว หากพบ
ข้อมูลใหม่และสำคัญก็สามารถปรับแก้โครงเรื่องได้

นอกจากนั้นกอบกาญจน์ วงศ์วิสิทธิ์ (2551, หน้า 231) ยังกล่าวว่า การวางโครง
เรื่องจะทำให้มองเห็นแนวทางของการเขียนว่าในแต่ละส่วนของเรื่อง ทั้งบทนำ เนื้อหา และ
บทสรุป จะนำเสนอประเด็นใดบ้าง สอดคล้องและมีความต่อเนื่องกันหรือไม่ จะให้น้ำหนักของ
เรื่องในประเด็นอย่างไร แล้วจึงเริ่มค้นคว้าข้อมูลเพื่อขยายความหัวข้อเรื่องนั้นๆ

วิริยะ สิริสิงห (2524, หน้า 17) มีผลการวิจัยหลายประการ โดยได้กล่าวถึงลักษณะ
ของหนังสือที่เด็กชอบว่า เด็กชอบหนังสือภาพที่มีลักษณะง่ายๆ ไม่ซับซ้อน อายุสูงขึ้นจะชอบภาพ
ซับซ้อนขึ้น เด็กชอบหนังสือภาพที่แสดงการผจญภัย ชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ เด็กอายุ 8 ปี
สนใจการ์ตูนประกอบวรรณคดี หรือนิทานมากที่สุด ส่วนเด็กอายุ 9-10 ปี จะชอบการ์ตูนตลก
ซ้ำกันมากที่สุด เด็กชอบหนังสือที่มีภาพประกอบมากกว่ามีภาพประกอบน้อย จะชอบภาพใหญ่
มากกว่าภาพเล็ก เป็นภาพที่ตรงกับข้อความมากกว่าภาพที่ไม่ตรงกับข้อความ ภาพสีน้ำช่วยให้
เกิดจินตนาการได้มากกว่าภาพลักษณะอื่น เด็กชายและเด็กหญิง จะชอบภาพลักษณะเดียวกัน
เด็กชอบภาพที่อยู่ข้างขวามากกว่าภาพที่อยู่ข้างซ้าย ชอบภาพสีมากกว่าภาพเส้น ส่วนด้านภาษา
และตัวอักษร เด็กชอบหนังสือที่ใช้ภาษาง่ายๆ ชอบคำซ้ำบ่อยๆ มีคำคล้องจอง มีจังหวะในการ
เล่นคำ ชอบเรื่องที่มีตัวหนังสือไม่มากเป็นเรื่องที่เด็กนึกฝันต่ออย่างสดใสได้ เด็กชอบเรื่องที่จบ
ด้วยรูปของกิน เพราะเด็กชอบกินและชอบเรื่องบันเทิง เรื่องเศร้าเด็กไม่ชอบ ชอบดูมากกว่าอ่าน
เมื่อเด็กเปิดหนังสือสิ่งแรกที่เด็กจะดูคือภาพ เด็กจะดูทุกอย่างในภาพอย่างละเอียด เด็กจะอ่าน
เรื่องจากภาพ ดังนั้น ในหนังสือภาพ ภาพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เด็กชอบภาพสีสดๆ เช่น ช้างเผือก
กระต่ายน้อยกับหินวิเศษ และชอบภาพหลายสีมากกว่าภาพสีเดียว หรือสองสี ชอบภาพสัตว์
เกือบทุกชนิด ยกเว้นหนอน ไล่เตียน งู และจำพวกสัตว์เลื้อยคลาน

ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 61) กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กว่า
เป็นหนังสือที่มีลักษณะพิเศษต่างไปจากหนังสือประเภทอื่น กล่าวคือหนังสือสำหรับเด็กเป็น

หนังสือที่มีรูปภาพประกอบเรื่องราวเกือบทุกหน้า ขนาดการเขียนตัวอักษร สีของตัวอักษรสี และขนาดของภาพ ตลอดจนความยาวของเรื่องต้องเหมาะสมกับวัย และจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก ในเรื่องลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็ก ได้มีผู้ให้ความเห็นต่างๆ กันแต่ส่วนใหญ่ใจความก็คล้ายกัน

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ อ้างอิงใน ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 62) ได้เสนอวิธีการเขียนหนังสือสำหรับเด็กที่เป็นภาษาร้อยกรองไว้สั้นๆ ได้แก่ ใช้คำง่าย ความหมายเด่น เล่นเสียงหลากหลาย ผากข้อคิด และจุดจิตเพลิน อาจจะอธิบายพอสังเขป ดังนี้

1. ใช้คำง่าย กล่าวคือ ใช้คำพยางค์เดียว หรือสองพยางค์ คำประสม คำซ้อน คำซ้ำที่มีความถี่ในการใช้สูง ล้วนเป็นคำที่ควรนำมาใช้แต่งบทร้อยกรองสำหรับเด็ก เพราะจะช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายได้ทันที

2. ความหมายเด่น หมายถึง ทั้งความหมายของคำ และความหมายของเนื้อความในบทร้อยกรอง ร้อยกรองแต่ละบทควรใช้คำที่มีความหมายเด่น เข้าใจได้ทันที ควรเรียงลำดับเป็นเนื้อความที่เข้าใจง่าย ไม่สับสน

3. เล่นเสียงหลากหลาย หมายถึง การใช้คำที่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างๆ หลากเสียงสลับกัน และจังหวะในการออกเสียงด้วย เพื่อให้บทร้อยกรองสีเสียงไพเราะ มีจังหวะชวนสนุกสนาน

4. ผากข้อคิด บทร้อยกรองบางบทอาจจะผากข้อคิดเล็กๆ น้อยๆ ที่มีคุณค่าทางใจให้แก่เด็กได้ เช่น ข้อคิดในเรื่องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือความมีน้ำใจต่อกัน

5. จุดจิตเพลิน คือ การทำให้เด็กเกิดความบันเทิงร่าเริงใจ หรือผลิตเพลินด้วยการอ่านบทร้อยกรองนั่นเอง ถ้าใช้วิธีการทั้ง 4 ข้างต้นไปแล้ว ข้อนี้ก็จะเป็นผลพลอยได้ บทร้อยกรองเหล่านี้ ถ้าแต่งให้เข้าทำนองเพลงไทยเดิมแล้วให้เด็กฝึกหัดร้อง ก็จะมีผลิตเพลินยิ่งขึ้น

อาจกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะเฉพาะของหนังสือเล่มเล็กเป็นหนังสือที่มีลักษณะพิเศษต่างจากหนังสือประเภทอื่นๆ กล่าวคือ เป็นหนังสือที่มีรูปภาพประกอบเรื่องราวทุกๆ หน้า ขนาดของตัวอักษร รูปภาพ ควรมีสีสันสวยงาม ความยาวของเรื่องต้องเหมาะสมกับวัย และจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก นอกจากนั้นเนื้อเรื่องควรมีสาระที่สนุกสนาน ผลิตเพลิน ตื่นเต้น น่าสนใจ และให้ความรู้ ทั้งยังส่งเสริมจินตนาการ สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมตามวัย และสิ่งแวดล้อมของเด็ก เนื้อเรื่องมีเป้าหมายแน่นอน และมีเอกภาพเค้าโครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีแนวคิด หรือแก่นของเรื่องที่เด่นชัด จับใจความได้ง่าย เด็กอ่านแล้วรู้สึกสนุก วิธีการเขียนอาจจะเป็นการบรรยายตัวละครประกอบฉาก หรือใช้แบบเล่าเรื่อง หรือตัวละครสนทนากัน แต่ต้องเป็นบทสนทนาสั้นๆ อาจมีการพรรณนาสลับบ้างก็ได้ แต่ดำเนินเรื่องรวดเร็ว ข้อที่สำคัญคือ

ต้องมีภาพ ประกอบเรื่อง ภาพและเรื่องควรอยู่ในหน้าเดียวกัน ความยากง่ายในการใช้ภาษา ต้องใช้ภาษาง่ายๆ สุกภาพ เข้าใจง่าย ระดับของภาษาเหมาะสมกับวัยและชั้นเรียนของเด็ก และเรียบเรียงได้เหมาะสม สะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษา

4. องค์ประกอบของหนังสือเล่มเล็ก

มีนักการศึกษากล่าวถึง องค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กไว้อย่างหลากหลาย

วิล มาตจรัส (2551, หน้า 40) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหนังสือไว้ว่า การที่จะเขียนหนังสือ หรือนิทานขึ้นมาสักเรื่องหนึ่งนั้น แนนอนว่าในนิทานแต่ละเรื่องจะต้องมีองค์ประกอบอยู่หลายส่วนด้วยกัน องค์ประกอบในการเขียนนิทานก็คล้ายกับการเขียนเรื่องบันเทิงคดีอื่นๆ นั่นคือจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **เค้าโครงเรื่อง (Plot)** หมายถึง การกำหนดเหตุการณ์ของเรื่องที่จะเขียนว่า มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนั้น จะต้องเป็นเหตุการณ์ที่เป็นเอกภาพ มีผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา โดยปกติเค้าโครงเรื่องจะมีส่วนประกอบอยู่ 3 ส่วนด้วยกันที่จะทำให้เรื่องที่เราเขียนสามารถดำเนินเรื่องไปได้ ซึ่งส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนนั้น ได้แก่ การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง การปิดเรื่อง ถ้าหากเราเคยฟังนิทานมามากๆ แล้วก็จะพบว่า นิทานแต่ละเรื่องมีความสนุกสนาน มีสาระน่าติดตามมากน้อยต่างกัน นิทานบางเรื่อง เล่าหรือฟังเมื่อไรก็น่าติดตามเสมอ เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นก็ด้วยเหตุผล คือโครงเรื่องของนิทานมีปมปัญหา การต่อสู้มีความขัดแย้ง ยอกย้อน และมีวิธีการที่ผู้อ่านคาดไม่ถึงไม่ว่าจะเป็นฝ่ายธรรมะ หรือฝ่ายอธรรม การดำเนินเรื่อง มีอุปสรรคนานัปการ บางครั้งหวาดเสียว บางครั้งโศกเศร้า บางครั้งขบขัน หรือตื่นเต้นอยู่ตลอดเวลาและจบเรื่องด้วยอารมณ์สะเทือนใจ ตามจุดมุ่งหมายของนิทานที่กำหนดไว้ เช่น ชี้ให้เห็นถึง บาป-บุญ คุณ-โทษ เป็นต้น

2. **ตัวละคร** หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทปรากฏอยู่ในเรื่อง ซึ่งตัวละครนี้ไม่จำกัดว่า จะต้องเป็นคนเท่านั้น อาจจะเป็นสัตว์ก็ได้

3. **ฉาก** หมายถึง ที่อยู่รายรอบตัวละครในขณะที่เกิดเหตุการณ์ เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ ทุ่งนา ป่าเขา ทะเล เวลา บรรยากาศที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง

4. **แก่นเรื่อง (Theme)** แก่นเรื่องนี้บางคนเรียกว่า แนวคิด ซึ่งมีความหมายเดียวกันคือ สารัตถะที่ใช้เป็นหลักในการเขียนเรื่อง เช่น ใช้ความรักเป็นแก่นของเรื่อง เนื้อหาที่ดำเนินไปจะเป็นเรื่องของความรัก เช่น เรื่องเกี่ยวกับคนรักสัตว์ สัตว์รักคน เนื้อเรื่องก็จะแสดงให้เห็นความรักความผูกพันระหว่างคนกับสัตว์ เป็นต้น

5. ทักษะ (Point of View) หมายถึง มุมมองที่ผู้เขียนกำหนดให้มีผู้เล่าเรื่องเป็นผู้สะท้อนเรื่องราวในงานเขียนออกมาให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง ซึ่งอาจจะใช้คำว่า ข้าพเจ้า (บุรุษที่ 1) หรืออาจจะใช้ (บุรุษที่ 3) ซึ่งได้แก่ตัวละครต่างๆ ก็ได้

6. ท่วงทำนองการเขียน (Style) ท่วงทำนองการเขียน หมายถึง สลีการใช้สำนวนภาษาที่แสดงออกถึง ความรู้สึกนึกคิดที่นักเขียนแสดงออกมา ให้ปรากฏถึงการใช้นามภาษาของตนเอง ในท่วงทำนองที่แตกต่างตามความถนัดของแต่ละคน เช่น ท่วงทำนองการเขียนแบบเรียบๆ กระชับ รัดกุม หรือท่วงทำนองการเขียนเข้ม (เขียนแบบปลูกเร้า ชัดแย้ง เหยะเย้ย เปรียบเปรย ยกย่อง)

7. บทสนทนา (Dialogue) คือคำพูดโต้ตอบของตัวละครที่สนทนาได้เสียงหรือชัดแย้ง

8. การเปิดเรื่อง (The Opening) หมายถึง การเริ่มต้นในฉากแรกของนิทาน ที่ผู้เขียนเริ่มเรื่องน่าสนใจ ซึ่งในนิทานส่วนมากมักจะเริ่มเปิดเรื่องด้วยคำว่า กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เป็นต้น

9. การดำเนินเรื่อง (Suspense) คือ การกำหนดบทบาทให้ตัวละครแสดงบทบาทของตนออกมา เพื่อสื่อสารเรื่องราวให้ผู้อ่านทราบว่า นิทานเรื่องนั้นมีเนื้อหาเป็นอย่างไร

10. การปิดเรื่อง (Conclusion) หมายถึงการจบเรื่องซึ่งเป็นตอนสูงสุดของเรื่องให้ประทับใจ ซึ่งการจบเรื่องอาจจะเป็นการคลี่คลายปมปัญหา ซึ่งอาจจะจบเรื่องอย่างมีความสุขหรือจบแบบโศกเศร้า หรือสนุกสนานเฮฮาก็ได้ แล้วแต่จุดประสงค์ของนิทานแต่ละเรื่อง

ทั้ง 10 หัวข้อ คือ องค์ประกอบสำคัญของการเขียนนิทาน ซึ่งเมื่อทำความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้วก็จะเขียนนิทานได้ตามที่ต้องการ

ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 66-67) ได้อธิบายองค์ประกอบของหนังสือเล่มเล็กว่า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนหน้า ส่วนเนื้อหาหรือเนื้อในของเล่ม และส่วนหลัง

1. ส่วนหน้า ประกอบด้วยสิ่งที่จัดเรียงลำดับกันไป คือหน้าปก (Cover) หน้าปกเป็นสิ่งแรกที่ชักจูงใจให้อยากเปิดอ่าน เพราะฉะนั้น ควรใช้สีสันสะดุดตา มีชื่อเรื่อง มีภาพปก ส่วนใหญ่เป็นภาพของตัวละครในเรื่อง หรือฉากตอนใดตอนหนึ่ง มาจัดวางให้มีส่วนสัมพันธ์กลมกลืนกัน สอดคล้องกันทั้งขนาดของตัวอักษร และชื่อเรื่องเน้นในเรื่องความสะดุดตา น่าอ่าน และอ่านง่าย นอกจากนี้อาจมีชื่อผู้แต่ง ผู้จัดทำ แต่ไม่ควรให้มีรายละเอียดมากนัก เพราะจะทำให้ดูรกรุงรังเกินไป ปกด้านหลัง (Back Of the Cover) ส่วนหลังของหน้าปกส่วนใหญ่จะทิ้งว่าง ถ้าจะมีรายละเอียดก็เกี่ยวกับการพิมพ์ เช่น จำนวนครั้งที่พิมพ์ จำนวนที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ โรงพิมพ์หรือสำนักพิมพ์ ไบปรอง (Half The Page) คือหน้าต่อจากปก มีเพียงชื่อเรื่องเป็นหน้าปกที่ไม่จำเป็น สำหรับหนังสือเล่มที่บางๆ อาจจะไม่จำเป็นต้องมี ด้านหลังของไบปรองปก (The Back of Half The Page) ส่วนใหญ่เว้นว่างไว้ หรืออาจใส่ชื่อชุดหนังสือเล่มอื่นๆ ที่ผู้เขียนได้แต่งไว้ ปกใน (Title Page) มัก

อยู่ด้านขวามือ การจัดปกในแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนแรกมีชื่อเรื่อง และชื่อเรื่องรอง ตอนสองมีผู้แต่ง ผู้จัดทำ ผู้รวบรวม และตอนสามเป็นเรื่องของการจัดพิมพ์ รองปกใน (Copyright Page หรือ Dedication Page) เป็นส่วนหลังของปกใน อาจจะใช้เป็นหน้าคำอุทิศ หรือบุคคลที่อุทิศในการแต่ง และหน้าคำนำ หรือคำชี้แจง เป็นหน้าที่แสดงวัตถุประสงค์ของหนังสือ ประวัติความเป็นมา หรือชี้แจงการใช้หนังสือเล่มนี้ หนังสือสำหรับเด็กอาจจะไม่มีเพื่อประหยัด

2. ส่วนเนื้อหา หรือส่วนในของเล่ม จัดเรียงลำดับตั้งแต่หน้า 1 ไปจนจบเล่ม ส่วนที่ต้องพิจารณา มีหลายประการ เช่น สีของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การวางหน้าหนังสือหรือเลย์เอาต์ (Lay-out) สี แบบ และขนาดของภาพ คุณภาพของกระดาษ และการสะกด การันต์ เป็นต้น สีของตัวอักษรในหนังสือสำหรับเด็ก ส่วนมากคือสีดำจะมีอยู่บ้างที่พิมพ์พื้นเป็นสีต่างๆ ให้อักษรเป็นสีขาว สิ่งที่ต้องคำนึงก่อนอื่นคือ “การตัดกัน” ของตัวอักษรกับสีพื้น ถ้ายิ่งตัดกันมาก ย่อมทำให้เห็นเด่นชัด และอ่านได้สะดวกมาก ขนาดของตัวอักษรตามหลักจิตวิทยา พัฒนาการเด็ก การรับรู้ทางสายตาของเด็กนั้นจะรับรู้สีต่างๆ ในลักษณะรวมๆ ไม่สนใจรายละเอียด ลักษณะเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องขนาดของตัวอักษรว่า จะต้องใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ สำหรับเด็กเล็กๆ และตัวอักษรจะลดลงตามลำดับวัยของเด็กที่เจริญเติบโตขึ้น และในทางตรงกันข้าม เด็กยิ่งอายุน้อยตัวอักษรก็จะโตขึ้น ขนาดของตัวอักษรที่ควรใช้ เด็กเล็ก ควรใช้ขนาด 40 ปอยต์ (7 ม.ม.) เด็กอนุบาล ควรใช้ขนาด 32 ปอยต์ (5 ม.ม.) เด็กประถมศึกษา ควรใช้ขนาด 24 ปอยต์ (3 ม.ม.) การวางหน้าหรือเลย์เอาต์ ถือเป็นงานหลัก หรืองานหนัก ต้องใช้หลักเกณฑ์ทางศิลปะมากเป็นพิเศษ หลักเกณฑ์ทางศิลปะ คือ หลักสมดุล หลักเอกภาพ หลักการเน้นจุดสนใจ หลักการเว้นช่องขาว และหลักการนำสายตา แต่สำหรับผู้ที่ยึดสร้างหนังสือสำหรับเด็ก สิ่งที่ต้องคำนึงในการวางหน้าก็คือ “ภาพกับตัวหนังสือ” สี แบบ และขนาดของภาพ “ภาพ” ถือเป็น “หัวใจ” ของหนังสือสำหรับเด็ก คุณภาพของกระดาษ ควรเป็นกระดาษคุณภาพดี (กระดาษปอนด์) หนาและเหนียว เพื่อให้หนังสือมีความทนทาน

3. ส่วนหลัง ประกอบด้วยหน้ากิจกรรม ต้องใส่เลขหน้า แต่บรรณานุกรมหรือเชิงอรรถ หนังสือสำหรับเด็กไม่มีก็ได้ เพราะไม่ต้องค้นคว้าอย่างหนังสือวิชาการ หรือ หนังสือแบบเรียน รองปกใน (ปกหลัง) ส่วนใหญ่จะเว้นไว้ บางครั้งอาจจะมีรายละเอียดด้วย ปกหลังปัจจุบันนิยม วาดภาพประกอบซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปกหน้า เพื่อสร้างความสนใจผู้อ่าน การออกแบบปกหน้าและปกหลังนิยมให้เป็นแผ่นเดียวกัน (double spread)

สำหรับวิริยะ สิริสิงห (2524, หน้า 59) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของหนังสือสำหรับเด็กว่า การออกแบบหนังสือเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้ออกแบบต้องเข้าใจเนื้อหาอย่างกระจ่างแจ้ง มีความแจ่มชัดของจิตใจที่ครุ่นคำนึงอยู่ในงานนั้น ต้องมีความรู้ทางด้านวิชาการอย่างยอดเยี่ยม

ในการใช้สื่อ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นสีน้ำ สีน้ำมัน หรือสีผสม รู้จักใช้สีที่สะอาดตา มีความแคล่วคล่องในการวาดภาพและมีเทคนิคในการจับอารมณ์ของเนื้อหาตามแบบที่เหมาะสม โดยทั่วไปหนังสือจะมีส่วนประกอบ สำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนหน้า ส่วนกลาง (เนื้อหา) และส่วนหลัง

1. ส่วนหน้า ส่วนหน้าของหนังสือแต่ละเล่ม ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ ส่วนใหญ่ไม่นิยมใส่หมายเลขหน้า ถ้าใส่ก็นิยมใช้สัญลักษณ์อย่างอื่นแทน เช่น ตัวอักษร หรือเลขโรมันซึ่งแตกต่างไปจากเลขหน้าธรรมดา หน้าปก (Cover) เป็นสิ่งแรกที่ชักจูงใจให้เปิดหนังสือเล่มนั้นผู้ออกแบบจึงต้องคำนึงถึงสิ่งนี้ด้วย เนื่องจากความสะอาดตาครั้งแรกของหนังสืออยู่ที่ภาพไม่ใช้เนื้อหา ปก หนังสือจึงเป็นโฉมหน้าสำคัญในการออกแบบหนังสือทั้งเล่ม หนังสือนิทานภาพที่ดีจะประกอบ ด้วยรูปภาพดีร้อย 100 บวกเนื้อหาดีอีกร้อยละ 100 ไม่ใช่รูปภาพดีร้อยละ 50 บวกเนื้อหาดีอีกร้อยละ 50 หลังหน้าปก (The Back of the Cover) ส่วนใหญ่จะทิ้งว่าง แต่มีบ้างเหมือนกัน เช่นหนังสือภาพของสำนักพิมพ์ พี.พี. ลงรายละเอียดสำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ ไบรอนปก (Half Title Page) หน้าต่อจากปก เป็นหน้าที่ไม่จำเป็นสำหรับหนังสือบาง แต่ถ้าเป็นหนังสือหนา ไบรอนปกจะช่วยยึดปกกับตัวหนังสือ เพราะในสมัยก่อนหนังสือไม่มีปก จึงต้องมีหน้านี้ เพื่อป้องกันมิให้หน้าปกในสกปรก หน้าก่อนปกใน (Frontispice) ในสมัยก่อนนำเอาภาพเด่นในเล่มมาใส่ แต่ปัจจุบันนี้ เพื่อการประหยัดจึงตัดหน้านี้ออก ปกใน (Title Page) จะอยู่ด้านขวามือเสมอ จะมีชื่อชุดหนังสือ ชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้จัดทำ ผู้รวบรวม ผู้จัดพิมพ์ ปกครองใน (Copyright Page หรือ Dedication Page) ส่วนหลังของหน้าปกในอาจใช้เป็นหน้าลิขสิทธิ์ และคำนำ หรือคำชี้แจงแสดงวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนั้นๆ

2. ส่วนเนื้อหา หน้าแรกของเนื้อเรื่อง มักจะเป็นหน้าขวามือข้อความที่จะบรรจุในหน้านี้ จะไม่เต็มหน้า ส่วนที่เป็นเนื้อหานี้จะเริ่มตั้งแต่หน้าแรกไปจนจบเล่ม เนื่องจากเมื่อผู้อ่านเปิดหนังสือออก ผู้อ่านก็จะพบกับหนังสือสองหน้าเสมอ คือ หน้าขวามือกับหน้าซ้ายมือ การจัดหน้าหนังสือในปัจจุบันจึงพยายามจัดสองหน้าให้เป็นหน่วยเดียวกัน ดังนั้นก่อนที่จะเริ่มงานในหน้าหนังสือ ผู้ออกแบบควรถามตัวเองก่อนว่า ภาพรวม 2 หน้า จะดีกว่าภาพ 2 ภาพ หน้าละภาพหรือไม่ หรือถ้าผู้ออกแบบตัดสินใจว่าควรใช้ภาพ 2 ภาพ ก็ควรระมัดระวังให้ภาพเป็นหน่วยเดียวกันมากกว่าทำเป็น 2 ภาพ โดยไม่คำนึงถึงน้ำหนักของภาพ หรือแสดงว่าไม่รู้เรื่องการจัดหน้าแบบ double spread

3. ส่วนหลัง ประกอบด้วยหน้ากิจกรรม หน้าบรรณอนุกรม หน้าผนวก หน้าคำศัพท์ ถ้าหนังสือเล่มนั้นๆ มีหน้าดังกล่าวนี้ ก็จะต้องใส่เลขหน้าด้วย หน้าปกหลังด้านใน ส่วนใหญ่จะเว้นว่างไว้เฉยๆ ถัดจากหน้าปกหลังด้านในก็เป็นหน้าปกหลัง ปัจจุบันนิยมใส่ภาพซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของปกหน้า เพื่อเรียกความสนใจ หลักเกณฑ์ทางศิลปะในการวางหน้าหนังสือที่สำคัญก็

คือ หลักสมดุล หลักเอกภาพ หลักการเน้นหรือศูนย์สนใจ การเว้นช่องว่างขาว และหลักการนำสายตา หลักเกณฑ์ทั้งห้าประการนี้ ผู้ออกแบบต่างยึดถืออยู่แล้วแต่นักออกแบบจะต้องปรึกษากับบรรณารักษ์และผู้เขียนเรื่อง เพื่อกำหนดรายละเอียดของภาพ การเลือกชนิดของภาพ และขนาดของภาพ วาดภาพร่างหยาบๆ มีขนาดเดียวกับที่กำหนด กำหนดรายละเอียดของภาพทั้งหมดที่จะต้องใช้ในหนังสือทั้งเล่ม พร้อมทั้งกำหนดขนาดไปด้วย คำนี้ถึงขนาดรูปภาพกับตัวอักษรในแต่ละหน้าให้มีความสัมพันธ์กันด้วย ภาพควรอยู่ใกล้กับเนื้อหาตอนนั้นๆ และเมื่อภาพกับเนื้อหาอยู่ใกล้กันแล้วน้ำหนักของภาพและเนื้อหาต้องเหมาะสมกัน รวมแล้วก็คือหน้าหนังสือที่มีเนื้อหาไปได้สวยงามกับรูปภาพ

5. วัตถุประสงค์ในการทำหนังสือเล่มเล็ก

ได้มีผู้เสนอวัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือเล่มเล็ก หรือการเขียนหนังสือสำหรับเด็กไว้ ดังเช่น ศรีภูเวียง, ละเมียด ลิมอักษร และ Ruth Tooze อ้างอิงใน ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 72) พอสรุปได้ ดังนี้

ศรีภูเวียงได้เสนอวัตถุประสงค์ในการทำหนังสือสำหรับเด็กว่า เพื่อให้เด็กอ่านหนังสือได้คล่องแคล่วแตกฉาน เด็กรักการอ่านเกิดความเพลิดเพลินอารมณ์ ถือเป็นสันตนาการอย่างหนึ่ง เป็นการลับสมอง และส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของเด็กให้มีความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเด็กเป็นสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบสังคมในรุ่นต่อไป เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

ละเมียด ลิมอักษร ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือสำหรับเด็กเอาไว้ในบทความ เรื่อง “มาทำหนังสือกันเถอะ” ว่าเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอันจะเป็นทางนำไปสู่คลังแห่งวิทยาการ และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง เป็นการส่งเสริมการศึกษาด้วยตามความสนใจ และพอใจของผู้อื่น เป็นการเสริมสร้างให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แทนที่จะใช้เวลาดูโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุกระจายเสียงหรือมั่วสุมกับเพื่อนโดยไม่ได้ประโยชน์แต่อย่างใด จึงส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังเจตคติที่ดี เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและการกระทำที่ดีงามและส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของชาติ

ในส่วนของ Ruth Tooze ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับลักษณะหนังสือเด็กควรมีไว้พอสังเขป คือ ให้ข่าวสาร และคำอธิบายแก่เด็ก ช่วยพัฒนาคุณค่า และทัศนคติอันเป็นสิ่งที่ต้องการของเด็กให้เจริญเติบโต ช่วยให้เด็กเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสิ่งแวดล้อม และเข้าใจสิ่งที่ผ่านมาในอดีต เข้าถึงจิตใจภายในของเด็ก ช่วยเพิ่มความรับรู้ของเด็กต่อสิ่งต่างๆ ให้มีความบันเทิง กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ และเป็นแหล่งบันเทิงใจ

จินตนา ไบกาซุชิ (2542, หน้า 8) กล่าวว่า หนังสือสำหรับเด็กจัดทำขึ้น เพื่อมุ่งหวังให้เด็กอ่านด้วยตนเอง ในขณะที่เด็กอ่านจะช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลินสนองความต้องการของเด็ก เช่น หนังสือการ์ตูน เด็กเล็กจะชื่นชอบมาก โดยเฉพาะการ์ตูนตลก การ์ตูนนิทาน ช่วยสร้างความคิดคำนึง และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญงอกงาม เด็กยิ่งอ่านมากยิ่งมีความแตกฉานในด้านภาษา โดยเฉพาะในเรื่องคำ ประโยค และข้อความ หนังสือบางเล่มจัดเป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กได้ดี เช่น หนังสือประเภทกวี บทร้อยกรอง หรือคำคล้องจองต่างๆ ช่วยให้เด็กจดจำคำ เรื่องราวได้อย่างรวดเร็ว ช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงปรารถนาให้เกิดแก่เด็ก คุณธรรมที่แทรกอยู่ในเนื้อหาที่สนุกสนาน มีส่วนช่วยปลูกฝังนิสัยที่ดีให้บังเกิดแก่เด็กผู้อ่าน รู้จักเลือกอ่านหนังสือ ทำให้อ่านเป็น อ่านเก่ง เกิดนิสัยรักการอ่าน รวมทั้งดำรงนิสัยรักการอ่านให้ตลอดชีวิต ในแง่ที่รู้จักใช้การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ช่วยทดแทนความรู้สึกของเด็กที่ขาดหายไป เช่น ขาดความรัก เหนงา ว่าเหว มีปมด้อย หนังสือที่มีเนื้อหาในเรื่องเหล่านี้จะช่วยปลอบประโลมจิตใจของเด็ก และเป็นเพื่อนกับเด็กได้ดีทีเดียว ช่วยให้เด็กเลือกอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัย เป็นการป้องกันไม่让孩子หันไปอ่าน และสนใจเรื่องของผู้ใหญ่เร็วกว่าวัยอันสมควร ซึ่งเป็นสิ่งชักนำให้เด็กประพฤติในสิ่งที่ไม่สมควร

รัฐจวน อินทรกำแหง อ่างอิงใน วิริยะ ลีริสิงห์ (2524, หน้า 107) เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการทำหนังสือสำหรับเด็กไว้ว่า ควรคำนึงถึงอายุ ความสามารถในการอ่าน และสิ่งแวดล้อมของเด็กเป็นสำคัญ เน้นถึงความชอบ ความสนใจ และความต้องการตามวัยของเด็ก โดยทั่วไปเด็กวัยนี้ยังมีความสนใจอ่านน้อย ชอบฟังและชอบดูมากกว่า โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ส่งเสริมการอ่านเลย ฉะนั้น หนังสือสำหรับเด็กวัยนี้ย่อมต้องการภาพประกอบที่สวยงามชัดเจน ช่วยให้เรื่องมีอิทธิพลพอที่จะดึงดูดใจเด็ก ให้สนใจติดตามอ่าน หรือดูภาพตลอด ถ้ามีคำอธิบายภาพนั้น ควรต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และเนื้อเรื่องควรสนุกสนาน มีจุดสะกิดใจนิดหนึ่งแอบไว้เพื่อให้ความสนุกนั้นแฝงไว้ด้วยประโยชน์ เช่น สามสหายยกเป็นเสือ เด็กชายดวงเข้าเมือง เป็นต้น

อาจกล่าวโดยสรุปว่า วัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือเล่มเล็ก หรือการเขียนหนังสือสำหรับเด็กนั้น เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน จรรโลงใจ มีความสุขใจ ส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่เรียนรู้ อันเป็นพื้นฐานของการเรียนในอนาคต เสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้ความรู้และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่พึงงามของสังคมให้แก่เด็กตามวัย เพื่อจะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพในอนาคต

6. ขั้นตอนการเขียนหนังสือเล่มเล็ก

ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเล่มเล็กที่ศึกษาพบว่า มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนทั่วไป และขั้นตอนเชิงปฏิบัติ ดังนี้

6.1 ขั้นตอนทั่วไป

จักรภัทร พงศ์ภัทระ (2546, หน้า 33-35) ได้เสนอเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล และขั้นตอนการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ตามความต้องการของท้องถิ่น เป็นงานเขียนที่นำข้อเท็จจริงมาเรียบเรียงไว้ สำหรับศึกษาค้นคว้า หรืออ้างอิง ดังนั้นเนื้อหาสาระจึงจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบ และกลั่นกรองในเรื่องความถูกต้องได้อย่างถ่วงถ่วง เพราะเมื่อเวลาผ่านไปนานวันเข้า สภาพทางภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป หากอนุชนรุ่นหลังจะศึกษาค้นคว้าจะได้มีข้อมูลที่ถูกต้อง สำหรับศึกษาค้นคว้าหรือนำไปอ้างอิงได้ การนำเรื่องราวในท้องถิ่นมาเขียนหนังสือ นั้น สิ่งแรกที่คุณเขียนจะต้องดำเนินการก็คือ การกำหนดแหล่งความรู้ หรือแหล่งข้อมูลที่จะนำเรื่องราวมาเขียนเป็นหนังสือ ถ้าหากจะมีคำถาม ถามว่า “แหล่งข้อมูลสำหรับเขียนเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นอยู่ที่ไหน” คำตอบก็คืออยู่ในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นนั่นเอง มีคนจำนวนมากแม้จะอยู่ในแหล่งข้อมูล หรือบางครั้งตนเองเป็นแหล่งข้อมูลที่รอบรู้เรื่องราวต่างๆ มากมาย แต่ไม่ได้บันทึกความรู้ที่ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อเสียชีวิตลงความรู้ต่างๆ ที่ตนมีอยู่ก็สูญหายไปด้วย ผู้ที่คิดจะเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ตามความต้องการของท้องถิ่น สิ่งที่คุณเขียนต้องดำเนินการก็คือการกำหนดแหล่งข้อมูล ศึกษาเนื้อหาสาระจากแหล่งข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ จัดทำโครงเรื่องสำหรับการเขียน ลงมือเขียนต้นฉบับ ปรับปรุงต้นฉบับ และจัดพิมพ์เผยแพร่

วิไล มาศจรัส (2551, หน้า 46-48) กล่าวถึงเทคนิคการเขียนนิทานไว้ว่าเทคนิคที่จะเขียนนิทานให้จับใจเด็กๆ ได้นั้น จะต้องเขียนให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งเด็กแต่ละช่วงอายุจะมีความสนใจแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กอายุ 1-3 ปี จะชอบเรื่องสั้นๆ มีตัวละคร 2-3 ตัว โครงเรื่องไม่ซับซ้อน และจบเรื่องด้วยความสมหวัง อายุ 4-5 ปี จะชอบเทพนิยาย นิยายเกี่ยวกับสัตว์ ชอบฟังเพลงहेก่ล่อม อายุ 5-8 ปี สนใจภาพ จะชอบเรื่องง่ายๆ ที่อ่านเข้าใจด้วยตนเอง ประเภทเทพนิยาย นิยายพื้นบ้าน ถ้าเรื่องซับซ้อนไม่มากนักเด็กจะเข้าใจได้ง่าย อายุ 8-10 ปี ชอบนวนิยาย สารคดีและชอบอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ เครื่องยนต์กลไก ชีวิตประวัติของบุคคลสำคัญ เด็กผู้หญิงสนใจโคลงกลอน ส่วนเด็กผู้ชายไม่ค่อยชอบ ภาษาที่ใช้เขียนเรื่องให้เด็กวัยนี้อ่าน ควรใช้ภาษาพูด เด็กจึงจะสนใจติดตามอ่าน อายุ 11-16 ปี การเขียนเรื่องจะใช้เทคนิค และกรรมวิธีเช่นเดียว กับการเขียนเรื่องสำหรับผู้ใหญ่ เด็กในวัยนี้จะชอบอ่านเรื่องยาวๆ เรื่องที่มีเนื้อหาสาระสมจริง เด็กในวัยประถมศึกษา อายุ 6-12 ปีนั้น จะเป็นเด็กที่มีอารมณ์เพื่อฝัน จะชอบเรื่องผจญภัย ชอบอ่าน

หนังสือการ์ตูนประเภทซูเปอร์แมน นักสืบ และเรื่องราวเกี่ยวกับการต่อสู้ ด้วยเหตุนี้เมื่อจะเขียนนิทานก็ต้องใช้เทคนิคการเขียนให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงอายุว่าเขาต้องการอะไร เช่น อายุ 1-3 ปี ชอบเรื่องสั้นๆ ก็ต้องเขียนนิทานสั้นที่มีตัวละคร 1-2 ตัว เรื่องที่จะเขียนหากเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักความผูกพันระหว่างแม่ลูกแล้วเด็กๆ จะมีความสุข บางครั้งจะนอนฟังนิทาน และหลับลงด้วยรอยยิ้มที่สุขใจ เทคนิคนี้เป็นเทคนิคง่ายๆ ที่นักเขียนนิทานต้องยึดถือเป็นบรรทัดฐานในการเขียนนิทานให้เป็นที่ชื่นชอบของเด็กๆ

จินตนา ไบกาซูยี (2526, หน้า 31-37) ได้กล่าวถึงผู้เขียนเกี่ยวกับขั้นตอนการวางแผน การเขียนหนังสือสำหรับเด็กว่าควรปฏิบัติ ดังนี้

1. สำนวณแรงบันดาลใจในการเขียน ผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก ควรสำราจตนเองในเบื้องต้นก่อนว่า มีความปรารถนาจะเขียนหนังสือเพียงใด และมีความต้องการจะเขียนหนังสือสำหรับเด็กเพื่ออะไร และจะได้นำข้อมูลไปเป็นส่วนหนึ่งในการทำหนังสือของตน ผู้เขียนบางคนอยากเขียน เพื่อให้เด็กมีหนังสืออ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน หรือให้เป็นเพื่อนเด็กในยามว่าง หรือปลูกฝังจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือปลูกฝังคติเตือนใจ และเจตคติที่ดีต่อชีวิต หรือต้องการฝึกทักษะการอ่านของเด็กให้คล่องแคล่ว เป็นการฝึกฝนภาษา เพื่อเตรียมความพร้อมด้านภาษาอีกด้านหนึ่ง หรือต้องการให้เด็กมีความรู้ เนื้อหาวิชาต่างๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน เป็นการเพิ่มพูนความคิด และประเทืองปัญญาให้ขงงาม หรือแม้กระทั่งผู้เขียนบางคนต้องการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก เพื่อใช้เป็นผลงานทางวิชาการ ขอเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานของตนเอง หรือปรารถนาจะเป็นนักเขียนหนังสือสำหรับเด็กอย่างจริงจัง คือเป็น “นักเขียน” มืออาชีพนั่นเอง หรือบางคนอาจจะอยากเขียนเพื่อประสงค์จะหารายได้เพิ่มขึ้นก็ได้ ผู้ที่ปรารถนาจะเป็นนักเขียน ควรต้องหาคำตอบที่แน่นอนให้ตนเองเสียก่อนลงมือเขียน

2. ศึกษาลักษณะหนังสือสำหรับเด็กก่อนจะลงมือเขียนเรื่อง ผู้เขียนหนังสือสำหรับเด็กต้องทำความเข้าใจลักษณะ หรือองค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กในด้านต่างๆ เช่น วัตถุประสงค์หรือแก่นเรื่องที่ชัดเจนไม่ซับซ้อน ไม่ยากเกินวัย เพียงหนึ่งเรื่อง เนื้อหาอย่างง่ายเหมาะสมตามวัย ระดับชั้น ความสนใจ และภูมิหลังของผู้อ่าน สำนวนภาษาที่มีความยากง่ายหรือมีประโยค-คำ ที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้อ่าน มีแนวการเขียนเหมาะสมกับเนื้อหา และประเภทหนังสือ โครงเรื่องที่สนุกสนานชวนให้ติดตามอ่าน มีรูปเล่มที่เหมาะสม มีภาพประกอบดึงดูดความสนใจ

3. กำหนดองค์ประกอบในการเขียน เมื่อผู้เขียนมีความรู้ลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กแน่ชัดแล้วจะต้องวางแผนกำหนดองค์ประกอบในเรื่องที่จะเขียนล่วงหน้าก่อน โดยอาจ

เขียนบันทึกเพื่อเตือนความจำ หรือเพื่อให้แนวคิดกระจ่างเป็นรูปลักษณะมากขึ้น สิ่งที่จะต้องกำหนด ได้แก่ กำหนดประเภทของหนังสือ เลือกประเภทหนังสือที่ตนมีความถนัดมากที่สุด เพราะผลงานเขียนที่ตนถนัดย่อมออกมาดีกว่าผลงานที่ไม่เคยเขียน หรือมีประสบการณ์มาก่อน ประเภทหนังสือที่นิยมเขียนให้เด็กอ่าน ได้แก่ สารคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ชีวิตประวัติ ความรู้เป็นเรื่องราว เช่น ด้านบันเทิงคดี ประกอบด้วย นวนิยายนานาชาติ นิยาย เรื่องสั้นร่วมสมัย นิทานหรือตำนานชาดก นิทานพื้นเมือง นิทานพื้นเพื่อง นิทานสุภาษิต นิทานสมัยใหม่ เทพนิยาย ตำนานหรือขบถ เช่น นิทานคำกลอน บทละคร ภาพยนตร์ นิราศ รวมทั้งการเขียนการ์ตูนเรื่องยาว การ์ตูนขบขัน และหนังสือภาพ เช่น หนังสือเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ หนังสือสำหรับเด็ก นิทาน แผ่นภาพเล่านิทาน เป็นต้น การกำหนดผู้อ่าน เลือกกลุ่มผู้อ่านว่าจะเขียนเรื่องให้เด็กกลุ่มใดอ่าน เช่น เด็กวัยอนุบาลอ่านหนังสือยังไม่ได้ ดูได้แต่ภาพ และฟังเรื่อง เด็กวัยประถมต้นอ่านออกแต่ไม่คล่อง วัยประถมปลายจะอ่านเป็น อ่านได้คล่อง วัยรุ่นตอนต้นจะอ่านเก่ง อ่านได้ อรรถรส และวัยรุ่นตอนปลายจะเลือกอ่านตามความปรารถนา กำหนดหัวข้อเรื่อง เนื้อหา เลือกหัวข้อเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องที่จะนำมาเขียน โดยพิจารณาจากหลักสูตรทุกระดับ ในกลุ่มวิชาต่างๆ ชุมชนรอบตัว เช่น ประวัติสถานที่ บุคคล ตำนาน นิทานพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาชีพในท้องถิ่น ฯลฯ ปัญหาใกล้ตัว สังคมบ้านเมือง ชุมชน สิ่งรอบตัวเด็ก และตามความสนใจในการอ่านของเด็กแต่ละวัยตามความนิยมในท้องตลาด ศึกษาข้อมูลของหัวข้อเรื่อง หรือเนื้อหา ค้นคว้า ศึกษาและอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบันทึกข้อมูลความรู้ไว้ในบัตรบันทึกการกำหนดข้อมูล เตรียมหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น รายงานวิจัย หนังสือ วารสาร พงศาวดาร จดหมายเหตุ ฯลฯ แล้วสำรวจหนังสือที่มีเนื้อหาในแนวนั้น ที่มีอยู่ในท้องตลาด ในห้องสมุด ศึกษาหนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นหนังสือดี หรือหนังสือที่ชนะการประกวด ต่อจากนั้น ก็วางจุดประสงค์ หรือแก่นเรื่องหรือแนวคิดหลักของเรื่อง กำหนดจุดประสงค์ของเรื่องที่จะเขียน โดยเน้นให้มีเพียงแก่นเรื่องเดียว หรือถ้ามีหลายเรื่อง แก่นเรื่องควรเกี่ยวโยงเชื่อมต่อกันเป็นแนวเรื่องเดียวกันและวางโครงเรื่อง (Plot) โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือสารคดี และโครงเรื่องหนังสือบันเทิงคดีมีความแตกต่างกันจึงต้องทำให้ถูกต้อง

นอกจากนั้นจินตนา ไบกาซุชิ (2542, หน้า 48-53) ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนการเขียนหนังสือสำหรับเด็กว่า หลังจากได้วางแผนการเขียนเรื่องทั้งหมดไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนเรื่องควรลงมือเขียนโดยปฏิบัติตามขั้นตอน 3 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

1. ขั้นแรก เขียนประเภทของหนังสือให้ชัดเจนว่า จะเขียนรูปแบบใด เช่น นิทาน เรื่องสั้น นิยายร่วมสมัย หรือสารคดี โดยเน้นความบันเทิง หรือสาระความรู้ หรือคติสอนใจเรื่องใด เรื่องหนึ่งกำหนดให้แน่นอน และบันทึกไว้ เขียนแก่นเรื่อง (Theme) อย่างชัดเจนเพียงเรื่องเดียว

สำหรับหนังสือแนวบันเทิงคดี และเขียนวัตถุประสงค์ หรือแนวคิดหลักของเรื่องในหนังสือสารคดี เขียนโครงสร้างเนื้อหาสำหรับหนังสือแนวสารคดี หรือหนังสือแนววิชาการ เขียนโครงเรื่อง (Plot) อย่างคร่าวๆ สำหรับหนังสือบันเทิงคดี โดยมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจตอนต้นเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนปลายของเรื่อง ทั้งนี้เหตุการณ์ต่างๆ จะต้องกำหนดจุดที่เร้าใจที่สุด หรือเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้น ซึ่งเป็นจุดสุดยอดของเรื่องที่จะคลี่คลายปัญหาทุกอย่างอันจะนำไปสู่ตอนจบเรื่อง พึงระวังว่าจะต้องเป็นเรื่องของเด็กอย่างแท้จริงไม่ใช่ดัดแปลงเรื่องของผู้ใหญ่มาแล้วใส่ตัวละครเด็กเข้าไป ทบทวนโครงเรื่องให้แม่นยำในใจและเขียนโครงเรื่องย่อๆ ลงในกระดาษ อ่านทบทวนดูโครงเรื่องให้ถูกใจผู้เขียนแล้วจึงกำหนดวิธีการเขียนบทนำเรื่อง หรือการขึ้นต้นเรื่อง การดำเนินเรื่องตอนกลาง และตอนปลายของเรื่อง ซึ่งนำไปสู่ตอนจบอย่างละเอียด โดยดูว่าสนองความพอใจผู้เขียนหรือไม่ สร้างตัวละคร และอุปนิสัยให้ชัดเจน โดยเฉพาะตัวละครตัวเอก เช่น กำหนดอายุ รูปร่าง นิสัยใจคอ เป็นต้น สร้างรายละเอียดของฉาก ซึ่งได้แก่ บ้าน สถานที่ ถนนหนทาง บริเวณที่เรื่องราวเกิดขึ้น กำหนดยุคสมัย ระยะเวลา และฤดูกาลให้ถูกต้อง รวมทั้งเสื้อผ้าที่ตัวละครแต่งให้ถูกต้องตามยุคตามสมัยด้วย เพราะเรื่องสำหรับเด็กส่วนใหญ่ จะใช้ภาพแสดงรายละเอียดข้อปลีกย่อยเหล่านี้ ทบทวนดูว่าโครงเรื่องสนุก เป็นที่น่าสนใจหรือไม่ แล้วนำไปเล่าให้เด็ก 2-3 คนฟัง เพื่อดูว่าเด็กสนุกในการฟังหรือไม่ และตรวจดูว่าแก่นเรื่องที่แทรกหรือพรรณนา หรือคุณธรรม ที่กำหนดไว้ยังคงอยู่ในโครงเรื่องอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจหรือไม่ มีลักษณะแอบแฝงอยู่ในเรื่องอย่างแนบเนียน หรือแยกออกเป็นคำสอนอย่างชัดเจนต่างหาก จนดูเป็นคำสอนในตอนจบหรือไม่ ปรับปรุงแก้ไขจนพอใจ สำนวนดูว่า โครงเรื่องมีการเคลื่อนไหวดีหรือไม่ ตัวละครสำคัญเป็นผู้ดำเนินเรื่องอย่างไรราบรื่นหรือไม่ เหตุการณ์ต่างๆ สอดคล้องรับกันดี มีเหตุผลดีหรือไม่ กำหนดความยาวของเรื่องจะใช้ประมาณกี่หน้า

2. ขั้นที่สอง ลงมือเขียนเรื่องอย่างละเอียดตามที่กำหนดไว้ในขั้นแรก ตั้งชื่อเรื่อง ทบทวนดูว่าชื่อเรื่องเหมาะกับเรื่องหรือไม่ เนื้อเรื่องน่าเชื่อถือหรือไม่ เรื่องค่อยๆ ดำเนินไปอย่างเหมาะสมหรือไม่ ตั้งแต่ตอนต้นเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนจบเรื่อง ทั้งหมดมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันหรือไม่ แก่นเรื่องที่เน้นมีอยู่ตลอดเรื่องอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ ดูว่าเรื่องมีการขึ้นต้นอย่างเฉียบขาด ดึงดูดความสนใจได้หรือไม่ ปัญหาของตัวละครสำคัญได้รับการแก้ไขอย่างมีเหตุผล และสนุกเร้าความสนใจของผู้อ่านหรือไม่ เรื่องมีความเคลื่อนไหว ตื่นเต้นเหมาะสมกับสถานการณ์หรือไม่ อุปนิสัย และความประพฤติของตัวละครเป็นธรรมชาติเหมือนคนธรรมดาหรือไม่ ภาษา สำนวน และคำพูดได้ตอบเป็นภาษาที่ใช้จริงของเด็กหรือไม่ น่าสนใจเพียงใด เนื้อเรื่องดำเนินไป เพราะคำพูด หรือเหตุการณ์ รายละเอียดที่แทรกอยู่ในเรื่องมีมากเกินความต้องการหรือไม่ เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องหรือไม่ เรื่องเหล่านี้จะต้องทบทวนให้ดีและปรับปรุงแก้ไขให้เรื่องมี

ลักษณะที่ดี ควรเขียนเรื่องด้วยลายมือที่อ่านง่าย เก็บเอาไว้สักกระยะหนึ่งแล้วนำมาอ่านใหม่ จนกว่าจะพอใจโดยไม่ปรับปรุงแก้ไขอีกแล้ว จากนั้นนำไปให้เพื่อนที่สนิทอ่านเพื่อฟังความคิดเห็น แล้วจึงนำไปให้เด็กอ่าน 2-3 คน เพื่อดูว่าอ่านเข้าใจเรื่องโดยตลอดมีคำยากที่ไม่เข้าใจ เด็กชอบเรื่องหรือไม่และสามารถสรุปเรื่องในตอนจบได้หรือไม่ จากนั้นปรับปรุงจนพอใจ

3. ขั้นที่สาม อ่านทบทวนเรื่องอีกครั้งเพื่อตรวจดูสำนวนภาษาที่ใช้ และความกลมกลืน ของเรื่อง ลงมือเขียนด้วยลายมือที่ชัดเจน หรือพิมพ์ใส่กระดาษก็ได้ ถ้าจัดทำต้นฉบับเรื่องที่เป็นหนังสือการ์ตูน จะต้องจัดทำเป็นบทละคริปต์ละคร (Script) มีคำพูดโต้ตอบ และคำบรรยายเรื่อง นำมาจัดภาพคร่าวๆ ดูให้เหมาะสมกับคำบรรยายเรื่อง และคำพูดสนทนา

6.2 ขั้นตอนเชิงปฏิบัติ

ขั้นเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก ประกอบด้วย กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาดเอ 4 จำนวน 8 แผ่น และยาวกว่าเอ 4 ประมาณ 8 เซนติเมตร จำนวน 1 แผ่น สติกเกอร์ใสขนาดและจำนวนเท่ากับกระดาษ 100 ปอนด์ กระดาษเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สีไม้ 24 สี หรือ 36 สี หรือ 48 สี จำนวน 1 กล่อง กาวสองหน้าบาง ขนาด 1.2 เซนติเมตร จำนวน 1 ม้วน คัตเตอร์ กรรไกร ไม้บรรทัด ดินสอ 2 B ยางลบ ปากกา หมึกซึม สีดำ น้ำยาลบคำผิด ตะกร้าสำหรับใส่อุปกรณ์ และถังขยะ สำหรับขั้นตอนลงมือปฏิบัติมีผู้จัดทำด้วยกันเป็นทีม 3 คน ต่างแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติตามความถนัด ได้แก่ ผู้เขียนเรื่อง หรือแต่งเรื่อง วาดภาพระบายสี ผู้ตกแต่ง-เข้าเล่ม โดยมีวิธีการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก ดังนี้ พบครึ่งกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาดเอ 4 (รีดสันให้เรียบและบางที่สุด) คิดประเด็นเรื่อง/ตั้งชื่อเรื่อง/วางเค้าโครงเรื่อง (ปรึกษากันทั้ง 3 คน) เขียนแผนภาพโครงเรื่อง ทำปกนอก (ปกหน้า-ปกหลัง เขียนชื่อเรื่องวาดภาพระบายสีให้ต่อเนื่องกัน) เขียนคำนำ ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง และคณะผู้จัดทำ นำกระดาษ 100 ปอนด์ ที่พบครึ่งไว้แล้วมาเขียนเรื่องเรียงตามลำดับเหตุการณ์ (เขียนแต่ด้านในเพียงด้านเดียว) ใส่หมายเลขหน้าด้วยตัวเลขไทย หน้า 1 เขียนแรงบันดาลใจอยู่คู่กับวัตถุประสงค์ หน้า 1 คู่กับหน้า 2, หน้า 3 คู่กับหน้า 4, หน้า 5 คู่กับหน้า 6, หน้า 7 คู่กับหน้า 8, หน้า 9 คู่กับหน้า 10, หน้า ข้อคิดคู่กับผู้จัดทำ และปรองหลัง วาดภาพระบายสี ตัวละคร ฉาก ให้สวยงามสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องในแต่ละหน้า ตรวจดูความถูกต้องของการเขียนคำ ข้อความ ประโยค การใช้ภาษา ติด สติกเกอร์ใส ขั้นการจัดเข้าเล่ม ก่อนเข้าเล่มหนังสือ ควรนำมาจัดเรียงหน้ากระดาษให้ถูกต้องตามลำดับก่อน เพื่อป้องกันการเข้าเล่มผิดหน้า ตรวจดูจนแน่ใจว่าถูกต้องเรียบร้อย ซึ่งมีวิธีการจัดเรียงหน้าหนังสือ ทำได้โดยนำด้านหลังปรองหน้า ซีกขวามือ ประกบคู่กับ ด้านหลังแรงบันดาลใจ, ด้านหลังของวัตถุประสงค์ ประกบกับด้านหลังของหน้า 1, ด้านหลังของหน้า 2 ประกบคู่กับด้านหลังของหน้า 3, ด้านหลังของหน้า 4 ประกบคู่กับด้านหลังหน้า 5, ด้านหลัง

ของหน้า 5 ประกัปกับด้านหลังหน้า 6, ด้านหลังหน้า 7 ประกัปกับด้านหลังหน้า 8, ด้านหลังของหน้า 9 ประกัปกับด้านหลังหน้า 10, ด้านหลังข้อคิดประกัปกับด้านหลังซีกซ้ายปรองหลังติดกาบสองหน้าบางด้านหลังของเนื้อเรื่องทุกหน้า ตามที่ได้เรียงลำดับไว้ในขั้นตอนที่ 2 แล้วลอกกระดาษกาบสองหน้าบางออกที่ละหน้า เริ่มตั้งแต่หน้าแรกและนำมาประกัปที่ละคู่ เพื่อเข้าเล่มจนครบทุกหน้า หลังจากนั้น นำปกนอกที่จัดทำไว้เรียบร้อยแล้วมาวางทับกับหนังสือที่เข้าเล่มไว้แล้ว ใช้ไม้บรรทัดวัดตรงสันหนังสือให้สันหนังสือพอดีกับส่วนในของหนังสือ ติดกาบสองหน้าบางทั้งสี่ด้าน ส่วนตรงกลางติดทแยงมุม ลอกกาบสองหน้าบางออกเข้าเล่มได้เลย สุดท้ายตรวจความสวยงามของรูปเล่มหนังสืออีกครั้งหนึ่ง ถ้าหากปกนอกหรือสติ๊กเกอร์สียาวเกินออกมาให้ใช้คัตเตอร์ กรีดออกให้พอดีกับหนังสือ

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ขั้นตอนในการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก หรือหนังสือสำหรับเด็ก ส่วนสำคัญที่จะทำให้หนังสือออกมาดี น่าสนใจเร้าใจให้อยากอ่านนั้น ผู้จัดทำต้องมีการวางแผน การเขียนโดยการเตรียมข้อมูล เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำให้พร้อม ผู้จัดทำต้องรู้ว่า จะเขียนหนังสือสำหรับเด็กเพื่ออะไร ทำอย่างไรให้เด็กสนใจอยากอ่านหนังสือ โดยเฉพาะต้นฉบับที่เขียนจะต้องเร้าความสนใจทุกเหตุการณ์ ต้องทบทวนดูจนแน่ใจว่าถูกต้องเหมาะสมจึงลงมือเขียนได้ ชื่อเรื่องต้องสะดุดตา การวาดภาพบรรยายสัตว์ละคร และฉากประกอบเนื้อเรื่องสวยงามสมจริง ภาพดูมีชีวิตชีวา การเขียนเนื้อเรื่องเรียงตามลำดับเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี มีความสนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจชวนให้อ่าน บางเหตุการณ์อาจมีปมปัญหาให้แก่ตัวละครไม่ต้องมีมาก ในด้านการเขียนตัวหนังสือต้องสวยงามน่าอ่าน เขียนสะกดคำได้ถูกต้องตามอักขรวิธี และเรียบเรียงประโยคได้อย่างสละสลวย ถ้าหากการเขียนเนื้อเรื่องเป็นประเภทบทร้อยกรอง ควรให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ มีสัมผัสคล้องจองจึงจะอ่านได้ไพเราะ สำหรับการเข้าเล่ม รูปเล่มต้องสวยงาม แข็งแรงทนทาน หน้าปกมีรูปภาพตลอดถึงปกหลัง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยโดยจำแนกผลงานดังกล่าวออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มเล็ก
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเขียน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มเล็ก

จากการสำรวจ ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 2 ด้าน พบว่า ในด้านแรก คือ ผลงานการศึกษาและวิจัยหนังสือเล่มเล็กในภาพรวมมีผู้ผลิตผลงาน 2 ลักษณะ คือ ผลงานที่เป็นหนังสือหรือคู่มือการจัดทำวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น **เทคนิคการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก** ของจินตนา ไบกาซุ่ย, **การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก** ของวิริยะ สิริสิงห, **วรรณกรรมปัจจุบันของรื่นฤทัย สัจจพันธุ์**, **การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก** ของณรงค์ ทองปาน และ**วรรณคดีสำหรับวัยรุ่น**ของทวีศักดิ์ ปิ่นทอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลงานการวิจัยที่เป็นรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท หรือ สารนิพนธ์ พบว่า เป็นการศึกษาในแนวเดียวกันกับคู่มือหรือหนังสือดังกล่าวข้างต้น เช่น **ผลการฝึกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขียนหนังสือสำหรับเด็ก** ของอภิวรรณ วีระสมิทธิ์ (2543), **การสร้างหนังสือสำหรับเด็กเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลอุดมวิทยา จังหวัดปทุมธานี** ของนางรัชมี บุญญะสิทธิ์ (2530), **ความสนใจในหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ของนางวิภารัตน์ สำเภาทอง** (2553), **ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์วิชาการผลิตสื่อการเรียนการสอนเรื่องการผลิตรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็ก สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**ของนางนิกุล อินทรทิพย์ (2547) เป็นต้น

อภิวรรณ วีระสมิทธิ์ ได้ทำงานวิจัยเรื่อง**ผลการฝึกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขียนหนังสือสำหรับเด็ก**กลุ่มประชากรคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนชุมชนวัดปากกอก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่าแบบฝึกการเขียนหนังสือสำหรับเด็กกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 แบบ แผนการสอน จำนวน 15 แผน และผลการใช้แบบฝึกทำให้นักเรียนได้เขียนหนังสือสำหรับเด็ก จำนวน 15 เล่ม และผลการศึกษาความสามารถในการเขียนหนังสือสำหรับเด็กของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยได้ร้อยละ 80.20 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือร้อยละ 75

รัชมี บุญญะสิทธิ์ ได้วิจัย**การสร้างหนังสือสำหรับเด็กเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลอุดมวิทยา จังหวัดปทุมธานี** โดยการสำรวจความสนใจในการอ่านของนักเรียน 200 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและ

สร้างหนังสือ 2 เล่ม คือหนังสือประเภทร้อยกรองเรื่อง “ลูกกบคบเพื่อน” และประเภทร้อยแก้ว เรื่อง “เสือเต๋ากับเจ้ากวาง” หนังสือเล่มที่ 2 ปรับให้มีความยากง่าย เหมาะสมกับนักเรียนชั้น ประถม ศึกษาปีที่ 2

ผลการวิจัยปรากฏว่า หนังสือเล่มที่ 2 มีความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียนชั้น ประถม ศึกษาปีที่ 2 ส่วนการประเมินประสิทธิภาพของหนังสือเล่มที่ 1 อยู่ในระดับดี และดีมาก

วิภารัตน์ สำเภาทอง ได้ทำงานวิจัยเรื่อง**ความสนใจในหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2** เพื่อศึกษาลักษณะของหนังสือที่เด็กปฐมวัย สนใจในด้านรูปแบบของหนังสือ ด้านเนื้อหา วิธีการนำเสนอ ภาพประกอบและรูปเล่ม กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 กลุ่มเครือข่ายเด็กปฐมวัย โรงเรียนในเขตพื้นที่ การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 265 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของหนังสือเป็นหนังสือที่เด็กปฐมวัยสนใจ ในด้าน รูปแบบของหนังสือ เป็นหนังสือที่มีรูปแบบสีเหลี่ยม ปกเป็นภาพสี ในด้านเนื้อหา มีเนื้อหา เสริมสร้างลักษณะนิสัย ด้านวิธีการนำเสนอ เป็นหนังสือที่เล่าเรื่องโดยตัวละคร ด้าน ภาพประกอบเป็นภาพเหมือนจริง และด้านรูปเล่มเป็นรูปแบบแนวตั้ง มีการเข้าเล่มแบบไสกาว ใช้กระดาษถนอมสวยงาม ปกแข็ง และขนาดรูปเล่ม 8 หน้ายก ความสนใจในหนังสือสำหรับเด็ก ปฐมวัยในโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 คิดเป็นร้อยละ 78.82 หนังสือที่เด็ก ปฐมวัยสนใจมากที่สุด ได้แก่ เรื่องแม่ช้างใจอารี คิดเป็นร้อยละ 78.82 หนังสือที่เด็กปฐมวัยสนใจ น้อยที่สุด ได้แก่ เรื่องแม่พุงโต คิดเป็นร้อยละ 78.82

นิธิกุล อินทรทิพย์ ได้ทำวิจัย**ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์วิชาการผลิตสื่อ การศึกษาราคาเขาเรื่องการผลิตรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็กสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย** กลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาวิชาเอกเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 42 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ วิชาการผลิตสื่อการศึกษาราคาเขา เรื่องการผลิตรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็ก จำนวน 3 หน่วย ประสบการณ์ คือหน่วยประสบการณ์ที่ 12 การวางแผนรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็ก และหน่วย ประสบการณ์ที่ 14 การเข้ารูปเล่มหนังสือสำหรับเด็ก

ผลการวิจัย พบว่า ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ที่สร้างขึ้นทั้ง 3 หน่วย ประสบการณ์ มีประสิทธิภาพ 81/82, 81/83, และ 82/85

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการเขียน

ผลงานการศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกับการเขียนในช่วงเวลาที่ผ่านไป มีการศึกษากันอย่างหลากหลาย ที่น่าสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ ผลงานของปนางฐิติยา จงหม่อง (2549), สายตา ปาลี (2546), ชัศวาริ จารุสวัสดิ์ (2546), พิมประไพ ธวัชวงศ์ (2542), ศศิณี เชื้อนแก้ว (2545), สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม (2549), และ อนงค์ ดอนโคกสูง (2546)

ฐิติยา จงหม่อง ได้ทำวิจัยเรื่อง **การพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ผังมโนภาพ** กลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2548 จำนวน 29 คน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง และแบบทดสอบวัดทักษะการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 1 ชุด วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ แล้วนำไปหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ผังมโนภาพแล้วนักเรียนมีทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉลี่ยรวมเท่ากับ 74.17 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

สายตา ปาลี ได้ทำการวิจัยเรื่อง**การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้หนังสือพิมพ์รายวันสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนพุทธิโคกอน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง และแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 20 ข้อ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้หนังสือพิมพ์รายวันเป็นสื่อการสอน มีความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001

ชัศวาริ จารุสวัสดิ์ ในผลงานเรื่อง**วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน** เพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนวชิรวิทย์ จำนวน 47 คน ดำเนินการสอนจำนวน 20 แผน 26 คาบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์นักเรียนผู้ปกครอง แบบรายงานบทเรียนเรียงความ แบบวัดทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หาคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา สรุปว่า ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.274, 65.291, 12.776 และ 18.739 ตามลำดับ นักเรียนมีเจตคติต่อการเขียนเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก

ทางด้านพิมพ์ประไพ รัชวงศ์ ได้ทำวิจัยเรื่องการใช้กิจกรรมนิทานเพื่อพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 30 คน โรงเรียนบ้านจอง อำเภอกเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ t-test และนำเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า แผนการสอนที่ใช้กิจกรรมนิทานเพื่อพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนแสดงออกทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบของนิทานได้ และความก้าวหน้าในด้านทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในส่วนของศศิณี เขื่อนแก้ว ทำการวิจัยเรื่องการใช้กิจกรรมเขียนบันทึกการอ่านเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สถาบันราชภัฏลำปาง กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สถาบันราชภัฏลำปาง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการสอนจำนวน 3 แผน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนเพิ่มขึ้นหลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมเขียนบันทึกการอ่าน

สำหรับสุชานาถ ยอดอินทร์พรหม ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้แบบฝึกการเขียนเพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายและมีปัญหาทางการเคลื่อนไหว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีสังวาลเชียงใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบ ด้วยแผนการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 17 แผน แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 17 แบบฝึกแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียนอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับเจตคติต่อการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้แบบฝึกการเขียนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเขียนเชิงสร้างสรรค์

นอกเหนือจากนี้เอง ดอนโคกสูง ได้วิจัยเรื่องการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปงตำ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แผนการสอนเขียนเรื่องเชิงสร้างสรรค์ 14 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 28 แบบฝึกและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเขียนเรื่องเชิงสร้างสรรค์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า จากการนำแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้น 28 แบบฝึก ไปใช้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี และภายหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรื่องเชิงสร้างสรรค์ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้แบบฝึกการเขียน กิจกรรมนิทาน กิจกรรมเขียนบันทึก การอ่าน หนังสือพิมพ์รายวัน และใช้ผังมโนภาพ ต่างก็มีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนรวมเฉลี่ยการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังสอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีเจตคติต่อการเรียนเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากการสำรวจผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านต่างๆ ไปนั้นเพื่อเป็นฐานความรู้ว่ามีผู้ใดศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนักเรียนชั้นนี้อย่างไร พบว่าวินนา เทพคำ (2548) และสายฝน กองแก้ว (2552) ทำวิจัยเกี่ยวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้

วินนา เทพคำ ทำวิจัยเรื่องการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรื่องประกอบภาพเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรื่องประกอบภาพกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเชียงใหม่วิทยาคม อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนการสอนเขียนเรื่องประกอบภาพเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 15 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรื่องประกอบภาพเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 15 แบบฝึก และ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเขียนเรื่องประกอบภาพเชิงสร้างสรรค์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยปรากฏว่า จากการนำแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรื่องประกอบภาพเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นจำนวน 15 แบบฝึก สามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดีและหลังจากการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรื่องประกอบภาพเชิงสร้างสรรค์แล้ว นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนสายฝน กองแก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่อง **การฟังเพลงเพื่อจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเชียงม่วนวิทยาคม อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แผนการสอนเขียนเรื่องเชิงสร้างสรรค์ 20 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง แบบฝึกเสริมทักษะการฟังเพลงเพื่อจับใจความสำคัญ จำนวน 20 แบบฝึก และแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียนของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการฟังอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการฟังเพลงเพื่อจับใจความสำคัญ และการฟังอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนเพิ่มขึ้นหลังจากใช้กิจกรรมการฟังเพลง นักเรียนให้ความสนใจฟังเพลง และต่างก็มีความสามารถในการจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนรวมเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน และในด้านพฤติกรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่นักเรียนทำครั้งหลังมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครั้งแรกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีเจตคติต่อการฟังอยู่ในระดับดีมาก

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง

จากการสำรวจผลงานการวิจัยของครูโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงพบว่า ไม่มีผู้ใดเคยศึกษาวิจัยในเรื่องกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กมาก่อน แต่เป็นการวิจัยในเรื่องอื่นๆ ได้แก่ อนันญา มั่งมุล (2552) นิคุณ เหล่ากาวิ (2552) จินดา ยะแสง (2554) สมชาติ ช้างสาร (2538) อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าวใช้พื้นที่วิจัยเดียวกับการวิจัยครั้งนี้คือโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ผู้วิจัยจึงทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวเพื่อยังประโยชน์ต่อการวิจัยและการอภิปรายผลต่อไป

อนันญา มั่งมุล ได้วิจัยเรื่อง **การอ่านจับใจความจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ที่เรียนในปีการศึกษา 2552 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย หนังสืออ่าน

เพิ่มเติม จำนวน 16 เล่ม แผนการสอน 32 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง และแบบทดสอบวัดผลจากการอ่านจับใจความโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ก่อนเรียน-หลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า จากการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้ประกอบกับแผนการสอนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำให้นักเรียนได้คะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิคุณ เหล่ากาวิ วิจัยในวิชาวิทยาศาสตร์เรื่องพืชสำหรับนักเรียนชั้น ป.4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2552 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดการเรียนรู้ 15 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง บทเรียนสำเร็จรูป จำนวน 5 เล่ม แบบทดสอบวัดผลก่อนเรียน-หลังเรียนของนักเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ นำไปหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบบทเรียนสำเร็จรูป และแบบทดสอบวัดผล ก่อนเรียน-หลังเรียน นักเรียนได้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยเฉลี่ยรวมเท่ากับ 80.75 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

จินดา ยะแสง ได้วิจัยเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น ป.3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ที่เรียนในปีการศึกษา 2554 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบฝึกการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียน จำนวน 3 ชุด แผนการสอน 15 แผน แบบทดสอบวัดผล ก่อนเรียน-หลังเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ นำไปหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ผลการวิจัยพบว่า จากการนำแบบฝึกการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ไปใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลก่อนเรียน-หลังเรียน นักเรียนได้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยเฉลี่ยรวมเท่ากับ 78.75 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

สมชาติ ช่างสาร ได้ทำงานวิจัยวิทยาศาสตร์เรื่องระบบหมุนเวียนของโลหิตของนักเรียนชั้น ป.6 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ที่เรียนในปีการศึกษา 2538 จำนวน 30 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้คือหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องระบบหมุนเวียนของโลหิตจำนวน 2 เล่ม แผนการสอน 6 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า จากการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องระบบหมุนเวียนของโลหิต ที่สร้างขึ้น จำนวน 2 เล่ม แผนการสอน 6 แผน สามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดีและหลังจากการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้แล้ว นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่าก่อนใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการเก็บรวบรวมงานวิจัยของครูโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง จะเห็นว่าครูผู้ทำวิจัยทางภาษาไทยมีเพียงคนเดียวแต่เป็นเรื่องการอ่านจับใจความจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ส่วนคนอื่นๆ วิจัยในด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เพื่อสร้างแรงบันดาลใจจากเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เพื่อศึกษากระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก และเพื่อประเมินผลงานการจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา ในครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อม
2. ระยะที่ 2 กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก
3. ระยะที่ 3 การประเมินผลงานการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

ระยะที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อม

การวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อนี้ มุ่งให้ได้มาซึ่งเนื้อหาสาระต่างๆ ในบริบทแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เพื่อช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดระบบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประวัติโรงเรียน ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ดังนี้

1.1 ประชากร ในการวิจัยเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในเนื้อหาในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ประชากร ได้แก่ข้อมูลในบริบทแวดล้อมโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง จำแนกได้ 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1.1.1 ประวัติโรงเรียน
- 1.1.2 ข้อมูลทั่วไป

1.1.3 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

1.1.4 มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ได้แก่

- 1) บุคคลสำคัญ
- 2) นิทาน
- 3) การละเล่น
- 4) อาหารการกิน
- 5) ประเพณี

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่กำหนดไว้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนี้

1.2.1 ประวัติโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เก็บข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ มีรายละเอียดดังนี้

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เว็บไซต์ของโรงเรียน แผนปฏิบัติการของโรงเรียน

และรายงานประจำปีของโรงเรียน

1.2.2 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1) ข้อมูลครูและบุคลากร เก็บจากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เว็บไซต์ของโรงเรียน แผนปฏิบัติการของโรงเรียน รายงานประจำปีของโรงเรียน

2) ข้อมูลนักเรียนเก็บจากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เว็บไซต์ของโรงเรียน แผนปฏิบัติการของโรงเรียน รายงานประจำปีของโรงเรียน และสถิติจำนวนนักเรียน

1.2.3 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เก็บจากข้อมูลปฐมภูมิโดยการสำรวจ และจากการสังเกตของผู้วิจัย

1.2.4 มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

- 1) เก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ โดยเก็บจากผู้รู้และผู้ชำนาญในท้องถิ่น
- 2) เก็บจากข้อมูลทุติยภูมิ โดยเก็บจากแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สมุดหมายเหตุ ของโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลเก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ เครื่องมือดังกล่าวมีลักษณะ ดังนี้

ตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกข้อมูล

1. ชื่อ.....

2. ประเภท.....

3. แหล่งที่มา (กรณีเก็บจากเอกสาร)

4. ผู้ให้ข้อมูล (กรณีสอบถาม)

ชื่อ..... อายุ..... ปี อยู่บ้านเลขที่.....

หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

การศึกษา..... อาชีพ.....

5. ผู้สอบถาม/ผู้บันทึก.....

6. วัน เดือน ปี

ข้อมูลนิทาน.....

ภาพ 3 แสดงตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลในระยะที่ 1

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกจากการสอบถามผู้รู้ และผู้ชำนาญในท้องถิ่น ดังนี้

แบบฟอร์มบันทึกข้อมูล	
1. ชื่อนิทาน	ผีนางคอม
2. ประเภทนิทาน	นิทานพื้นบ้าน
3. แหล่งที่มา (กรณีเก็บจากเอกสาร)
4. ผู้ให้ข้อมูล (กรณีสอบถาม)	ชื่อ.....นายหมั่น พิเคราะห์.....อายุ 85ปี.... อยู่บ้านเลขที่ ...37...หมู่ที่...9...ตำบล...เชียงม่วน..... อำเภอ.....เชียงม่วน.....จังหวัดพะเยา.....การศึกษา...ประถมศึกษาปีที่ 4.....
5. ผู้สอบถาม/ผู้บันทึกนางอำพรพรณ รัตนแพทย์.....
6. วัน เดือน ปี ที่บันทึก24 ธันวาคม 2555.....
ข้อมูลนิทาน	
<p>กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีครอบครัวหนึ่งได้พากันออกเดินทางไปค้าขายที่ต่างถิ่น ครอบครัวนี้มีพ่อแม่และลูกชายสองคน การเดินทางในสมัยนั้นจะใช้วัวเทียมเกวียนบรรทุกสินค้า พวกเขาออกเดินทางรอนแรมไปต้องผ่านป่าละเมาะที่คดเคี้ยวของหมู่บ้าน ในขณะนั้นเป็นเป็นช่วงเวลาพลบค่ำ พวกเขาจึงหยุดพักที่กระท่อมร้างในป่าละเมาะนั้น พวกเขาไม่ทราบมาก่อนว่า บริเวณนั้นมีผีหญิงสาวคนหนึ่ง ชื่อผีนางคอม ซึ่งเป็นผีประจำถิ่นนั้น</p> <p>ในเวลาประมาณตีสาม ขณะที่พวกเขากำลังนอนหลับอยู่นั้น ผู้เป็นพ่อแม่ก็ตกใจตื่น เพราะได้ยินเสียงผู้หญิงร้องไห้จึงพากันออกไปดู ทันใดนั้น ! พวกเขาต้องตกใจเป็นอย่างมาก เพราะบังเอิญเห็นด้านหลังของหญิงสาวที่มีผมยาวถึงเอวยืนอยู่ที่หน้ากระท่อมที่พวกเขาผูกมัดไว้ กำลังปลอ่ยวัวของพวกเขาและไล่ต้อนวัวเข้าป่า ทั้งสองสามีภรรยาจึงเรียกลูกชายทั้งสองให้ตื่น หลังจากนั้นพวกเขาก็พากันออกไปดูและเรียกหญิงสาวคนนั้น แทบไม่เชื่อ! ใบหน้าของหญิงผู้นั้นน่าเกลียดน่ากลัวมากมีแต่น้ำเหลืองน้ำเฟะ พวกเขาจึงพากันจุดแคร์ (จุดไฟด้วยคบไม้) แต่ปรากฏว่า ผีตนนั้นหายลับตาไป</p> <p>สองสามีภรรยา จึงนำเรื่องไปเล่าให้คนแก่ในหมู่บ้านฟัง จึงรู้ว่าบริเวณป่าที่พวกเขาพากันหยุดพัก เคยมีหญิงสาวตายเพราะถูกฆ่าทิ้ง ชื่อว่า “นางคอม”</p>	

ภาพ 4 แสดงตัวอย่างการเก็บข้อมูลในระยะที่ 1

4. การจัดระบบข้อมูล

หลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดกระทำกับข้อมูลตามประเภทของแหล่งข้อมูล 2 แหล่งคือ

4.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้เก็บจากผู้รู้ และผู้ชำนาญในท้องถิ่น จากผู้อำนวยการโรงเรียน นักเรียนและผู้ปกครอง โดยจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บุคคลสำคัญ นิทาน การละเล่น อาหารการกิน ประเพณี จากบริบทแวดล้อมโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

4.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยเก็บจากแผนปฏิบัติการ และสมุดหมายเหตุของโรงเรียน จำแนกออกเป็น 5 ประเภทเช่นกัน ได้แก่ บุคคลสำคัญ นิทาน การละเล่น อาหารการกิน ประเพณี จากบริบทแวดล้อมโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

4.3 นำข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิรวมเข้าด้วยกันได้ 4 ส่วน

4.3.1 ประวัติโรงเรียน

4.3.2 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

4.3.3 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

4.4.4 มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ได้แก่ บุคคลสำคัญ นิทาน การละเล่น อาหารการกิน และประเพณี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบเนื้อหาที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ในด้านความครบถ้วนสมบูรณ์ในประเด็นต่อไปนี้

5.1 ประวัติโรงเรียน

5.2 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

5.3 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

5.4 มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ได้แก่

5.4.1 บุคคลสำคัญ

5.4.2 นิทาน

5.4.3 การละเล่น

5.4.4 อาหารการกิน

5.4.5 ประเพณี

ระยะที่ 2 กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

การวิจัยเพื่อค้นหากระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กนั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากภาคปฏิบัติของนักเรียนเป็นสำคัญ สารระสำคัญที่จะกล่าวถึงในกระบวนการ มีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดระบบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา จำนวน 12 คน นักเรียน 3 คน สร้างหนังสือเล่มเล็ก 1 เล่ม ได้หนังสือเล่มเล็กรวม 4 เล่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยค้นหากระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ตามขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเขียนโครงเรื่อง การเขียนตัวเรื่อง และกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กแต่ละขั้นมีเครื่องมือเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 การตั้งชื่อเรื่อง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ เครื่องมือบันทึกข้อมูลโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีดังนี้

เครื่องมือบันทึกข้อมูลชื่อเรื่อง

ลำดับที่	กลุ่มที่	ชื่อเรื่อง
1.	1	
2.	2	
3.	3	
4.	4	

ภาพ 5 แสดงเครื่องมือบันทึกข้อมูลชื่อเรื่องในระยะที่ 2

2.2 การเขียนโครงเรื่อง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลการเขียนโครงเรื่องของแต่ละกลุ่ม มีลักษณะ ดังนี้

แบบบันทึกข้อมูลโครงเรื่อง	
1.กลุ่มที่.....
2.ชื่อเรื่อง.....
3.โครงเรื่อง.....
3.1 เหตุการณ์ที่ 1
3.2 เหตุการณ์ที่ 2
3.3 เหตุการณ์ที่ 3
3.4 เหตุการณ์ที่ 4
3.5 เหตุการณ์ที่ 5
3.6 เหตุการณ์ที่ 6
3.7 เหตุการณ์ที่ 7
3.8 เหตุการณ์ที่ 8
3.9 เหตุการณ์ที่ 9
3.10 เหตุการณ์ที่

ภาพ 6 แสดงเครื่องมือบันทึกข้อมูลโครงเรื่องในระยะที่ 2

2.3 การเขียนตัวเรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลการเขียนเรื่อง มีลักษณะ ดังนี้

แบบบันทึกข้อมูลการเขียนตัวเรื่อง	
1. กลุ่มที่
2. ชื่อเรื่อง
3. โครงเรื่อง
3.1 เหตุการณ์ที่ 1
.....
3.2 เหตุการณ์ที่ 2
.....
3.3 เหตุการณ์ที่ 3
.....
3.4 เหตุการณ์ที่ 4
.....
3.5 เหตุการณ์ที่ 5
.....
3.6 เหตุการณ์ที่ 6
.....
3.7 เหตุการณ์ที่ 7
.....
3.8 เหตุการณ์ที่ 8
.....
3.9 เหตุการณ์ที่ 9
.....
3.10 เหตุการณ์ที่
.....

ภาพ 7 แสดงเครื่องมือบันทึกข้อมูลการเขียนตัวเรื่องในระยะที่ 2

2.4 กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสร้างหนังสือเล่มเล็ก มีลักษณะ ดังนี้

แบบบันทึกข้อมูลกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

1. กลุ่มที่
2. ชื่อเรื่อง
3. กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก
 - 3.1 วัสดุ อุปกรณ์
 - 1)
 - 2)
 - 3)
 - 4)
 - 5)
 - 6)
 - 3.2 วิธีลงมือปฏิบัติ

ลำดับที่	ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ	
		ผ่าน	ไม่ผ่าน
1.	การพับครึ่งกระดาษ 100 ปอนด์		
2.	การตั้งชื่อเรื่อง		
3.	การเขียนเค้าโครงเรื่อง		
4.	การทำปกหน้า-หลัง		
5.	การเขียนแรงบันดาลใจและวัตถุประสงค์		
6.	การแต่งเรื่อง / เนื้อเรื่อง		
7.	การเขียนสะกดคำ / ประโยค ถูกต้องตามอักขรวิธี		
8.	ตัวหนังสือสวยงามอ่านง่าย		
9.	การวาดภาพตัวละคร ฉาก และระบายสีสวยงาม		
10.	การติดสติ๊กเกอร์ใส		
11.	การเข้าเล่ม		
12.	รูปเล่ม		

ภาพ 8 แสดงเครื่องมือบันทึกข้อมูลกระบวนการสร้างหนังสือในระยะที่ 2

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเครื่องมือเก็บข้อมูล ทั้ง 4 แบบ ตามที่กล่าวไปแล้วมาใช้เก็บข้อมูล โดยบันทึกรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ในเครื่องมือแต่ละแบบ เช่น แบบบันทึกข้อมูลการเขียนชื่อเรื่อง ดังนี้

แบบบันทึกข้อมูลโครงเรื่อง

1. กลุ่มที่1.....
2. ชื่อเรื่องประเพณียี่เป็ง.....
3. โครงเรื่อง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 นาย แนนต์ ดาว ช่วยกันประดิษฐ์กระทง ทั้งสามชวนกันไปเที่ยวงานประเพณียี่เป็ง และนัดพบกับเพื่อนๆ ที่หน้างาน และนำกระทงไปลอยที่หน้าน้ำปี หลังจากนั้น จึงพากันไปชมการแสดงในงาน ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ มากมาย อาทิ การปล่อยโคมไฟ การแสดงของนักเรียน การประกวดกระทงและนางนพมาศ ฯลฯ
 - 3.1 เหตุการณ์ที่ 1 ตอนเช้าวันลอยกระทง นาย แนนต์ ดาว ช่วยกันประดิษฐ์กระทงเล็ก เพื่อจะนำไปลอยในคืนนี้ ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ชาวเหนือเรียกว่า ยี่เป็ง
 - 3.2 เหตุการณ์ที่ 2 ณ บริเวณงานประเพณียี่เป็ง ปีนี้มีการจัดงาน ณ ที่ว่าการอำเภอเชียงใหม่ นาย แนนต์ และดาว ได้นัดพบกับ ทั้งสามคนต่างถือกระทงมาด้วย
 - 3.3 เหตุการณ์ที่ 3 บริเวณหน้าน้ำปี นาย แนนต์ ดาว พากันนำกระทงไปลอย ต่างก็ตั้งใจอธิษฐานก่อนลอยกระทงลงในแม่น้ำ ในคืนนี้มีผู้คนมาลอยกระทงกันอย่างเนืองแน่น
 - 3.4 เหตุการณ์ที่ 4 หลังจากลอยกระทงเสร็จแล้วทั้งสามพากันเที่ยวชมกิจกรรมต่างๆ เช่น การปล่อยโคมไฟ การจุดพลุก่อนที่จะประกวดนางนพมาศทุกคนตื่นตาตื่นใจกับสิ่งที่เห็น
 - 3.5 เหตุการณ์ที่ 5 นาย แนนต์ ดาว ชมการประกวดนางนพมาศ สลับกับการแสดงกิจกรรมของเด็กๆ
 - 3.6 เหตุการณ์ที่ 6 เวลาสี่ทุ่มเศษ ดาวชวนเพื่อนๆ ขึ้นชิงช้าสวรรค์ ทุกคนเข้าแถวซื้อตั๋วคนละ 1 ใบ ตั๋วราคาใบละ 10 บาท
 - 3.7 เหตุการณ์ที่ 7 ขณะที่ขึ้นชิงช้าสวรรค์ทุกคนรู้สึกตื่นเต้นมาก เมื่อมองดูด้านล่างเห็นผู้คน และแสงไฟฟ้าสว่างไสวสวยงามตระการตา
 - 3.8 เหตุการณ์ที่ 8 ทั้งสามคนขึ้นนั่งชิงช้าสวรรค์ได้ประมาณ 10 นาที ก็หมดเวลาทุกคนจึงพากันลงจากชิงช้าสวรรค์ และกลับไปดูการประกวดนางนพมาศต่ออีกประมาณ 20 นาที และประกาศผลนางนพมาศ
 - 3.9 เหตุการณ์ที่ 9 เวลาประมาณห้าทุ่ม ทั้งสามคนชวนกันกลับบ้านเพราะตีกแล้ว ทุกคนเที่ยวด้วยความสนุกสนานและกลับบ้านอย่างมีความสุข
 - 3.10 เหตุการณ์ที่ 10 ทั้งสามคนสนทนากันเรื่องการประดิษฐ์กระทง ดาวบอกว่า “เราควรใช้วัสดุธรรมชาติประดิษฐ์กระทง และอนุรักษ์ประเพณียี่เป็งไว้ตลอดไป”

ภาพ 9 แสดงการบันทึกข้อมูลโครงเรื่อง ในระยะที่ 2

4. การจัดระบบข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลมาจัดระบบโดยจำแนกออกเป็นกลุ่มๆ ตามประเด็นที่กำหนด ได้แก่

- 4.1 การตั้งชื่อเรื่อง
- 4.2 การเขียนโครงเรื่อง
- 4.3 การเขียนตัวเรื่อง
- 4.4 กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลการวิจัยที่ได้จัดระบบไว้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

5.1 การตั้งชื่อเรื่อง ชื่อหนังสือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ชื่อเรื่องต้องสะดุดตาสะดุดใจของผู้พบเห็น เมื่อเห็นชื่อหนังสือแล้วจึงใจให้อยากอ่านทันที ดังนั้นชื่อเรื่องควรมีลักษณะ เป็นแบบชี้นำเนื้อเรื่อง แบบลำบัดสำนวน แบบคนคุ้นเคย แบบคำถาม แบบชวนฉงน การตั้งชื่อเรื่องแบบอื่นๆ ชื่อเรื่องควรเป็นกลุ่มคำหรือประโยค ควรบอกแนวทางของเรื่องว่ามีจุดประสงค์อย่างไร ซึ่งอาจจะมีจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง และควรใช้ถ้อยคำสำนวนที่กะทัดรัด กระชับ รัดกุม และเข้าใจง่าย

5.2 การเขียนโครงเรื่อง เป็นการย่อเรื่องอย่างคร่าวๆ เมื่อผู้อ่านอ่านโครงเรื่องแล้วเกิดความรู้สึกสนใจ อยากรู้อยากติดตามอ่านเรื่องอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ในการเขียนเค้าโครงเรื่อง ผู้เขียนควรมีการกำหนดเหตุการณ์ของเรื่องที่จะเขียนว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนั้น จะต้องเป็นเหตุการณ์ที่เป็นเอกภาพ มีผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา และโดยปกติเค้าโครงเรื่องจะมีส่วนประกอบอยู่ 3 ส่วนด้วยกันที่จะทำให้เรื่องที่เขียนสามารถดำเนินเรื่องไปได้ ซึ่งส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนนั้น ได้แก่ การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง

5.3 การเขียนตัวเรื่อง เป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งผู้เขียนหนังสือเล่มเล็กต้องเขียนเรื่องให้สนุกสนาน น่าสนใจ เร้าใจ ชวนอ่าน ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดความเพลิดเพลิน เข้าใจง่าย ไม่วกไปวนมาจนผู้อ่านสับสน ในการเขียนตัวเรื่องจะต้องคำนึงถึง เค้าโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แก่นเรื่อง ทักษะ ท่วงทำนองการเขียน บทสนทนา การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง และต้องเขียนให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น การผูกปมเรื่อง การแก้ปัญหาของตัวละคร การคลี่คลาย และการจบเรื่อง ซึ่งเป็นตอนสูงสุดของเรื่องให้ประทับใจ ซึ่งการจบเรื่องอาจจะเป็น

การคลี่คลายปมปัญหา ซึ่งอาจจะจบอย่างมีความสุข หรือจบแบบโศกเศร้า หรือสนุกสนานเฮฮา ก็ได้ แล้วแต่จุดประสงค์ของนิทานแต่ละเรื่อง

5.4 กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กทุกขั้นตอน ผู้จัดทำต้องพิถีพิถัน ทั้งชื่อเรื่อง โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง การวาดภาพประกอบฉาก รูปเล่มสวยงามสะดุดตา เนื้อเรื่องดี อ่านแล้วสะใจ อ่านแล้วรู้เรื่องเข้าใจง่าย รูปภาพสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องและระบายสีสวยงาม หน้าปก เป็นสิ่งแรกที่ชักจูงใจให้อยากเปิดอ่าน เพราะฉะนั้นควรมีชื่อเรื่องเน้นในเรื่องความสะดุดตา น่าอ่าน และใช้สีเส้นสวยงาม มีภาพปกสอดคล้องกันทั้งขนาดตัวอักษรที่สวยงาม และการเข้าเล่มแน่น คงทน ไม่หลุดง่าย การจัดทำรูปเล่มประกอบด้วย ปกหน้า-หลัง ปกกรอง ส่วนที่บ่งบอกถึงความเป็นมา แรงบันดาลใจ และวัตถุประสงค์ของการแต่งเรื่อง หนังสือเล่มเล็กแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนหน้า ส่วนเนื้อหา หรือเนื้อในของเล่ม และส่วนหลัง

ระยะที่ 3 การประเมินผลงานการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

การวิจัยในระยะที่ 3 นี้ มุ่งประเมินผลงานหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนที่จัดทำเป็นรูปเล่มเรียบร้อยแล้ว สาระสำคัญในระเบียบวิธีวิจัยมี ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดระบบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน 1 คนและนักเรียนจำนวน 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินหนังสือเล่มเล็ก โดยส่วนต้นจะระบุ เรื่อง ผู้ประเมิน กลุ่มที่ เกณฑ์การประเมิน ในส่วนของรายการประเมิน จะระบุประเด็นการประเมินกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กตามรายการที่กำหนด ได้แก่ โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง การสะกดคำและแต่งประโยค ภาพประกอบ และรูปเล่ม

แบบประเมินมีลักษณะ ดังนี้

แบบบันทึกการประเมินหนังสือเล่มเล็ก

1. ชื่อเรื่อง ประเพณียี่เป็ง

2. ผู้ประเมิน ครู เพื่อนนักเรียน นักเรียนประเมินตนเอง

3. เกณฑ์การประเมินหนังสือเล่มเล็ก

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	8-10 คะแนน	7-5 คะแนน	4-0 คะแนน
1. การเขียนแผนภาพโครงเรื่อง	ระบุชื่อเรื่องชัดเจน เขียนเค้าโครงเรื่องเรียงลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ดีมาก	ระบุชื่อเรื่องชัดเจน เขียนเค้าโครงเรื่องเรียงลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ปานกลาง	ระบุชื่อเรื่องชัดเจน เขียนเค้าโครงเรื่องเรียงลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ต้องปรับปรุง
2. เนื้อเรื่อง	เนื้อเรื่องเข้าใจง่าย สนุกสนาน น่าสนใจ ชวนติดตามทุกเหตุการณ์ เนื้อเรื่องครบถ้วนสมบูรณ์ ดีมาก	เนื้อเรื่องเข้าใจง่าย สนุกสนาน น่าสนใจ ชวนติดตามทุกเหตุการณ์ เนื้อเรื่องครบถ้วนสมบูรณ์ ปานกลาง	เนื้อเรื่องเข้าใจง่าย สนุกสนาน น่าสนใจชวนติดตามทุกเหตุการณ์ เนื้อเรื่องครบถ้วนสมบูรณ์ ต้องปรับปรุง
3. การสะกดคำและแต่งประโยค	เขียนสะกดคำถูกต้องตามอักขรวิธีทุกคำ เขียนประโยคได้ สละสลวย ไม่มีรอยชูดลบขีดฆ่า	เขียนสะกดคำไม่ถูกต้องตามอักขรวิธี 1-4 คำ และเขียนประโยคไม่สมบูรณ์ ไม่มีรอยชูดลบขีดฆ่า	เขียนสะกดคำไม่ถูกต้องตามอักขรวิธี มากกว่า 5 คำ และเขียนประโยคไม่สมบูรณ์ มีรอยชูดลบขีดฆ่า
4. ภาพประกอบ	มีภาพประกอบปกสวยงาม สอดคล้องกับเนื้อเรื่องทุกหน้า	มีภาพประกอบสวยงามแต่ไม่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องบางหน้า	มีภาพประกอบไม่สวยงาม ไม่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องทุกหน้า
5. รูปเล่ม	รูปเล่มสวยงามกะทัดรัด คงทน ปกมีภาพประกอบสวยงาม น่าอ่าน	รูปเล่มสวยงามกะทัดรัด คงทน ปกไม่มีรูปภาพ ไม่น่าอ่าน	รูปเล่มไม่สวยงามไม่คงทน หน้าปกไม่มีภาพประกอบ

การประเมินหนังสือเล่มเล็ก

1. ชื่อเรื่อง ประเพณียี่เป็ง
2. ผู้ประเมิน ครู เพื่อนนักเรียน นักเรียนประเมินตนเอง
3. เกณฑ์การประเมินหนังสือเล่มเล็ก

กลุ่มที่	รายการประเมิน					รวมคะแนน
	แผนภาพ โครงเรื่อง	เนื้อเรื่อง	การสะกิดคำ แต่งประโยค	ภาพ ประกอบ	รูปเล่ม	
	10	10	10	10	10	
1						
2						
3						
4						
รวม						
คะแนนเฉลี่ย						
ค่าเฉลี่ยร้อยละ						

ภาพ 10 แสดงแบบประเมินหนังสือเล่มเล็ก ในระยะที่ 3

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยให้ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ประเมินหนังสือเล่มเล็ก แล้วกรอกข้อมูลผลงานตามแบบประเมินที่กำหนด

4. การจัดระบบข้อมูล

ผู้วิจัย ได้นำผลการประเมินกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กมารวบรวม เพื่อจะได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากประชากร และกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิจัยด้วยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ

บทที่ 4

การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อม

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากบริบทแวดล้อม โดยเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ เพราะข้อมูลดังกล่าวช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ซึ่งเนื้อหาในหนังสือเล่มเล็กล้วนมาจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก และจากประสบการณ์ของเด็กเอง หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจในเนื้อหาจากบริบทแวดล้อมในกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ประเด็น มีดังนี้

1. ประวัติโรงเรียน
2. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
3. สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
4. มรดกวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน

ประวัติโรงเรียน

จากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับประวัติของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในเนื้อหาของการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก ผลการวิจัยสรุปได้ 2 ประการ คือ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน และประวัติการบริหารโรงเรียน มีดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เป็นโรงเรียนแห่งแรกที่ก่อตั้งขึ้นในอำเภอเชียงม่วน เมื่อปี พ.ศ. 2465 เดิมชื่อโรงเรียนบ้านหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอปง จังหวัดน่าน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเชียงม่วน โดยนางปวง สมณะ ได้บริจาคที่ดินจำนวน 2 ไร่ 2 งาน ให้กับทางราชการใช้เป็นที่จัดตั้งโรงเรียน ซึ่งในระยะแรกราษฎรได้ร่วมมือกันสร้างอาคารเรียนชั่วคราวขึ้น 1 หลัง ต่อมาทางราชการเล็งเห็นความสำคัญจึงให้งบประมาณสนับสนุนตลอดมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2485 ทางราชการได้ให้งบประมาณมา เป็นเงินจำนวน 4,000 บาท สำหรับสร้างอาคารเรียนถาวร 1 หลัง เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีนายบุญศรี รัตนแพทย์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่คนแรก

ต่อมาในปี พ.ศ.2510 ทางราชการมีความจำเป็นต้องสร้างที่ว่าการกิ่งอำเภอเชียงม่วน บริเวณโรงเรียน จึงต้องย้ายมาตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 3 บ้านปิ่น ตำบลเชียงม่วน อำเภอปง จังหวัดเชียงราย เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 เป็นแห่งแรกของอำเภอเชียงม่วน โดยมีนายสิน กล้าหาญ เป็นครูใหญ่ และบริเวณพื้นที่ของโรงเรียนในปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากราษฎรหมู่ที่ 1, 3, 6, 7, 9 ได้บริจาคเงินซื้อที่ดินจำนวน 9 ไร่ 24 ตารางวา เพื่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.1 ฉ เป็นอาคารไม้ จำนวน 2 หลัง หลังละ 6 ห้องเรียน อาคารเรียนที่ร่วมกันสร้างราคาหลังละ 90,000 บาท และในปี พ.ศ. 2537 ได้เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้อำนวยการโรงเรียน คือ นายสมมติ กองแก้ว มีนักเรียนรวม 300 คน ข้าราชการครู 17 คน ครูจ้างสอน 3 คน

2. ประวัติการบริหารโรงเรียน

เนื่องจากโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เป็นโรงเรียนแห่งแรกที่ก่อตั้งขึ้นในอำเภอเชียงม่วน จึงมีผู้บริหารหลายคนที่ได้มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน ดังรายนามต่อไปนี้

2.1 นายบุญศรี รัตนแพทย์ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2465-2479 รวมระยะเวลา 14 ปี ท่านเกิดในปี พ.ศ. 2448 เป็นบุตรของหมื่นการุณราษฎร ได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว) เคยบวชเป็นสามเณรที่วัดเหมืองหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เพื่อศึกษาธรรมะจนสามารถอ่าน และเขียนภาษาล้านนาได้เป็นอย่างดี หลังจากนั้นจึงได้ลาสิกขาบทไปศึกษาต่อที่โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมน่าน จังหวัดน่าน จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และได้รับแต่งตั้งให้เป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง อำเภอปง จังหวัดน่าน (ปัจจุบันคืออำเภอปง จังหวัดพะเยา) ในสมัยก่อน ผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็สามารถเป็นครูได้โดยไม่ต้องสอบบรรจุ และท่านได้รับเงินเดือน 2 บาท ขณะที่ท่านเป็นครูใหญ่นั้น มีความสนใจเรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้าน จึงได้ศึกษาดารายาสมุนไพรพื้นบ้านไปด้วย เพื่อใช้รักษาคนในครอบครัว เด็กนักเรียน และชาวบ้าน จนสามารถปรุงยาสมุนไพรพื้นบ้านได้หลายชนิด เช่น ยาแก้กินผิดหรือยาแก้สรรพพิษ ยาแก้ปวดท้อง ยาแก้ปัสสาวะขัด ซึ่งเป็นยาต้ม และยาฝนกับก้อนหิน (ในปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว) และในปี พ.ศ. 2479 ท่านได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านมาง (โรงเรียนอนุบาลเชียงม่วน) เนื่องจากโรงเรียนบ้านมางเริ่มเปิดเรียนเป็นครั้งแรกแต่ไม่มีครูสอน ท่านจึงแต่งตั้ง นายวัง รัตนแพทย์ ซึ่งเรียนจบชั้น ป.4 และเป็นน้องชายของท่าน ให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวงแทน ในขณะนั้นท่านได้รับเงินเดือนเพียง 8 บาท ในปี พ.ศ. 2480 ท่านได้ลาออกจากการรับราชการครู แต่ได้รับแต่งตั้งให้

เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านปงสนุก ตำบลเชียงม่วน อำเภอปง จังหวัดน่าน สำหรับชีวิตครอบครัว ท่านสมรสกับนางต๋น รัตนแพทย์ (วรรณโกฏี) มีบุตรธิดาด้วยกัน 8 คน คือนางบุญเจือ ตั้งใจ นางอรุณศรี อินถา นางบานเย็น ออมสิน และนางดาราทอง รัตนแพทย์ ประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ส่วนนางจำปี สายใจ ถึงแก่กรรมแล้ว ร้อยตำรวจตรีอำนาจ รัตนแพทย์ ข้าราชการบำนาญ นายอวยชัย รัตนแพทย์ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

2.2 นายวัง รัตนแพทย์ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง อำเภอปง จังหวัดน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2479-2485 เป็นเวลานาน 6 ปี ท่านเกิดในปี พ.ศ. 2450 เป็นบุตรของหมื่นการุณราษฎร มีความสามารถด้านการผลิตยาสมุนไพรพื้นบ้านโดยเฉพาะ

2.3 นายตี เร่งเร็ว ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง อำเภอปง จังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2485-2495 รวมเป็นเวลานาน 10 ปี

2.4 นายแก้ว เร่งเร็ว ได้รับคำสั่งย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง อำเภอปง จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495-2500 รวมเป็นเวลานาน 5 ปี

2.5 นายสนั่น ไทยศิลป์ ได้รับคำสั่งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง อำเภอปง จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2504 รวมเป็นเวลา 4 ปี

2.6 นายนาค เงินวงค์นัย ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง อำเภอปง จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505-2509 รวมเป็นระยะเวลา 5 ปี

2.7 นายสิน กล้าหาญ ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง กิ่งอำเภอเชียงม่วน จังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2510-2520 รวมเป็นระยะเวลา 10 ปี ท่านเกิดปี พ.ศ.2485 เป็นบุตรของนายบุญชู กล้าหาญ อดีตกำนันตำบลเชียงม่วน กับนางอำไพ กล้าหาญ จบการศึกษาระดับ ม.8 จากโรงเรียนปริมัสสรอัยล จังหวัดเชียงใหม่ และได้เป็นครูสอนโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ท่านเป็นผู้ที่เรียนหนังสือเก่งมากจึงสามารถสอบผ่านชุดวิชาชีพครู พ.ม. (ประโยคครูพิเศษมัธยม) ได้ในปีเดียว หลังจากนั้นจึงลาออก ในปี พ.ศ.2509 ได้มาสมัครเป็นครูสายผู้สอนที่โรงเรียนบ้านหลวง อำเภอปง จังหวัดเชียงราย และในปีต่อมา ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง ขณะนั้นมีนโยบายจากทางรัฐบาลให้ยกระดับฐานะของตำบลเชียงม่วน อำเภอปง จังหวัดเชียงราย ขึ้นเป็นกิ่งอำเภอเชียงม่วน เนื่องจากการติดต่อราชการต้องไปติดต่อ ณ ที่ว่าการอำเภอปง ทำให้ราษฎรเดินทางลำบากเพราะยังไม่มีรถยนต์ใช้ จะต้องเดินเท้า หรือขับเกวียนไป พื้นที่สำหรับสร้างที่ว่าการกิ่งอำเภอเชียงม่วนไม่มี ทางโรงเรียนบ้านหลวง จึงต้องย้ายไปอยู่ทุ่งนาที่อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านปิง หมู่ที่ 3 และได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เนื่องจากเป็นเขตบริการหลายหมู่บ้านคือ หมู่ที่ 1, 3, 6, 7, 9

ซึ่งในขณะนั้นผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปี พ.ศ. 2512 ขณะที่ท่านดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวงนั้นได้ขออนุญาตเปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 เป็นโรงเรียนแห่งแรกในอำเภอเชียงม่วน ทำให้เยาวชนในอำเภอเชียงม่วน มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงในขณะนั้นมีนักเรียนทั้งหมด 560 คน และลูกศิษย์ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงในยุคนั้น ส่วนใหญ่มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีในปัจจุบัน ทั้งงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ นายสมดี กองแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง นายสังคม กล้าหาญ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าฟ้าใต้ นายปลั่ง ช่างสาร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปงสนุก นายประสิทธิ์ สมัคร นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเชียงม่วน และนายสมชัย อุ้นตาล นายกองัดการบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง เป็นต้น รายนามดังกล่าวล้วนแต่เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงทั้งสิ้น การบริหารงานของท่าน ทำให้การศึกษาของเยาวชนในอำเภอเชียงม่วนได้รับการพัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเด็ก เยาวชน และชาวบ้านมุ่งสู่อาชีพใหม่ คือ รับราชการครู ทหาร ตำรวจ พยาบาล แพทย์ เจ้าหน้าที่ปกครอง พนักงานราชการ ถ้าหากท่านไม่ขออนุญาตเปิดสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 การศึกษาของเยาวชนในอำเภอเชียงม่วน คงไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาเจริญก้าวหน้าดังเช่นทุกวันนี้ ในปี พ.ศ. 2521 ท่านได้ย้ายไปเป็น อาจารย์ใหญ่โรงเรียนท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จนเกษียณอายุ และในปี พ.ศ.2553 ท่านถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็งต่อมลูกหมาก ณ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

2.8 นายมงคล สิทธิหล่อ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ.2521-2522 เป็นเวลา 2 ปี ต่อมาได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านปงสนุก อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

2.9 นายกองจันท์ ชาวแพร่ ได้รับคำสั่งให้รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ระหว่างปี พ.ศ. 2522-2523 เป็นเวลา 2 ปี

2.10 นายพูล นาปรัง ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524-2543 รวมเป็นระยะเวลา 19 ปี และในปี พ.ศ.2537 ได้ขออนุญาตเปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนทั้งหมด 540 คน และท่านได้ขอเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น จึงได้รับคำสั่งอนุมัติให้เลื่อนตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8 ต่อมาในปี พ.ศ.2543 จึงได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ่อเปี้ย อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และท่านถึงแก่กรรมขณะที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ่อเปี้ย เมื่อปี พ.ศ. 2545

2.11 นายปลั่ง ช้างสาร ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ในปีการศึกษา 2543–2546 รวมเป็นเวลา 3 ปี และได้ย้ายกลับไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปอเปี้ย ในปีการศึกษา 2547

2.12 นายสมบัติ เร่งเร็ว ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ในปี พ.ศ. 2546–2552 รวมเป็นระยะเวลา 6 ปี ท่านเป็นบุตรของนายแก้ว เร่งเร็ว อดีตครูใหญ่โรงเรียนบ้านหลวง กับนางมาลี เร่งเร็ว ในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ปีการศึกษา 2550 ทางโรงเรียนได้สมัครเข้ารับการประเมินโรงเรียนในฝัน รุ่นที่ 2 (โรงเรียนดีที่ใกล้บ้าน) ทำให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นครู บุคลากรทุกฝ่าย อาคารสถานที่ การใช้สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยเฉพาะผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนเป็นอย่างมาก ส่วนนักเรียนมีความกล้าแสดงออก สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งครูเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำเท่านั้น คณะครูมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ส่งผลให้โรงเรียนผ่านการประเมินโรงเรียนในฝันรุ่นที่ 2 (โรงเรียนดีที่ใกล้บ้าน) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2552 อย่างไม่มีเงื่อนไข ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาทางโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงจึงได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลในส่วนของโรงเรียนในฝัน ทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านงานวิชาการ และการปรับปรุงอาคารสถานที่ต่างๆ ทุกปี ปีละหลายแสนบาททำให้โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการ ห้องศูนย์การเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ทั้งยังนำพาครูที่มีอายุมากแล้วพัฒนาตนเองใหม่ สู่ยุคไอซีที ครูรู้จักใช้คอมพิวเตอร์ โรงเรียนได้รับการพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านสภาพแวดล้อม บริเวณโรงเรียน ห้องเรียน และอาคารเรียนทุกหลังปรับเปลี่ยนสภาพใหม่ มีสีสนสวยงาม มีบรรยากาศน่าอยู่ และห้องน้ำห้องส้วมสะอาดน่าใช้ ในวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 ท่านได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ สับเปลี่ยนกับนายสมดี กองแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบันเพื่อพัฒนาภูมิสำเนาของตนเอง

2.13 นายสมดี กองแก้ว ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม 2552 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 4 ปี ท่านเกิดเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2501 เป็นบุตรของนายจันทร์ กับนางปิ่น กองแก้ว อยู่บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 10 บ้านป่าซางคำ ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา วุฒิการศึกษาสูงสุดคือ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ท่านเคยเป็นผู้บริหารมาหลายโรงเรียน อาทิ โรงเรียนบ้านท่าม่าน โรงเรียนบ้านสระ โรงเรียนบ้านทุ่งมอก และโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ มีความสามารถด้านการบริหารการศึกษา ทั้งงานด้านวิชาการ และด้านการพัฒนาบุคลากร ท่านส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นอย่างดี จนทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป เช่น นักเรียนได้รับรางวัลเหรียญทอง จากการแข่งขันทักษะวิชาการใน

งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติหลายรายการ ได้แก่ การแข่งขันหนังสือเล่มเล็ก 4 ปีซ้อน การแข่งขันเรียงความและคัดลายมือ การแข่งขันแต่งกลอนสี่ เป็นต้น ท่านจะให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้กำลังใจครูในการปฏิบัติหน้าที่ และส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดสรรงบประมาณสู่เด็กอย่างทั่วถึง

จากข้อมูลประวัติผู้บริหารโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง จะสังเกตเห็นว่า โรงเรียนมีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามวิสัยทัศน์ของผู้บริหารแต่ละคน และเนื่องจากโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ประชากรวัยเรียนในเขตบริการมีหลายหมู่บ้าน จึงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ผู้บริหารจึงต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ครูทุกคนเป็นคนในพื้นที่ ดังนั้น จึงไม่ค่อยมีการโยกย้าย หรือรับครูเข้ามาใหม่ ครูผู้สอนจึงมีอายุเฉลี่ย 53 ปี แต่ทุกคนล้วนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ การขอความร่วมมือจากชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการจัดงานผ้าป่าศิษย์เก่า งานกีฬาของโรงเรียนและงานวันสำคัญต่างๆ มักจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี สำหรับผู้บริหารทุกท่านล้วนแต่มีผลงาน และมีบทบาทหน้าที่ที่ประทับใจแตกต่างกันไป แต่ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างผู้บริหาร ที่มีบทบาทในการบริหาร และมีผลงานสำคัญที่ควรยกย่องซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ส่งผลดีต่อโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง และเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนในการศึกษาหาความรู้ ขยันเรียน และหมั่นฝึกฝนตนเอง จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้เป็นอย่างดี แต่ในขณะนี้ ผู้วิจัย จะขอกล่าวนามผู้บริหารที่มีบทบาทในการบริหารและส่งผลให้โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ประสบผลสำเร็จเพียง 4 คน ได้แก่ นายบุญศรี รัตนแพทย์ ท่านเป็นครูใหญ่คนแรกของสถานศึกษา และดำรงตำแหน่งผู้บริหารอยู่นานถึง 14 ปี ท่านมีความสามารถ มีบทบาทหน้าที่หลายอย่าง ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวถึงประวัติของท่านข้างต้นแล้ว ผู้บริหารคนที่ 2 คือ นายสิน กล้าหาญ เป็นผู้บริหารที่มีอายุน้อย ท่านมีบทบาทในการนำการศึกษาสู่ชุมชนได้สำเร็จ ดังประวัติของท่านที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น ผู้บริหารคนที่ 3 คือ นายสมบัติ เร่งเร็ว เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนครูและบุคลากรของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงสู่การพัฒนา เพียงระยะเวลา 6 ปี ที่ท่านดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงซึ่งถือว่าไม่นานนัก แต่สามารถขับเคลื่อนครู บุคลากร และโรงเรียน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี ดังประวัติการเป็นผู้บริหารของท่านที่ได้กล่าวไปแล้ว ส่วนผู้บริหารคนที่ 4 คือ นายสมดี กองแก้ว ผู้บริหารคนปัจจุบัน เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมงานด้านวิชาการ และการบริหารงานได้เป็นอย่างดี เนื่องจากโรงเรียนผ่านการประเมินโรงเรียนในฝันแล้ว จึงมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และด้านบุคลากร ดังนั้น เมื่อท่านย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง จึงสามารถบริหารงานด้านวิชาการให้เกิดการพัฒนาจนเป็นรูปธรรม ส่งผลให้นักเรียนได้รับรางวัล จากการแข่งขันทักษะ

วิชาการในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติหลายรายการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ท่านคอยส่งเสริม สนับสนุน สร้างขวัญ และกำลังใจให้ครูอย่างทั่วถึง ท่านพร้อมส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับ ประถมวัยถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งอยู่เลขที่ 324 หมู่ที่ 3 บ้านปิ่น ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา รหัสไปรษณีย์ 56160 หมายเลขโทรศัพท์ 0 5449 5098 หมายเลขโทรสาร 0 5449 5098 และ E-mail: py2chm303@gmail.com สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พะเยา เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีพื้นที่ 9 ไร่ 24 ตารางวา

1. ข้อมูลพื้นฐานขององค์กร

จากการเก็บข้อมูลของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมา แนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงได้กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ และแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน ไว้ดังนี้

1.1 วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ หมายถึง สิ่งที่ดีควรจะเป็นในอนาคต หรือแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งวิสัยทัศน์ของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงได้กำหนดไว้ว่า “โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง จัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งนั่นก็หมายความว่า โรงเรียนชุมชนบ้านหลวงจะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศไว้

1.2 มาตรฐานของโรงเรียน

โรงเรียนชุมชนบ้านหลวงมีมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่

1.2.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 6 มาตรฐานย่อย ได้แก่

- 1) ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ
- 2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
- 3) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้

และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

4) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ สมเหตุผล

5) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

6) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

1.2.2 มาตรฐานด้านการจัดการ มี 6 มาตรฐานย่อย ได้แก่

1) ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2) ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

3) คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชนปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

4) สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

5) สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อม และการบริการที่ส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาเต็มศักยภาพ

6) สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1.2.3 มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้

1.2.4 มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นที่กำหนดขึ้น

1.2.5 มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม ได้แก่ การจัดกิจกรรมตามนโยบายจุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษา ให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น

1.3 พันธกิจ

พันธกิจ หมายถึง พันธสัญญา หรือข้อตกลงที่โรงเรียนชุมชนบ้านหลวงพึงจัดการศึกษาให้เกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้จนบรรลุผลสำเร็จต่อนักเรียน ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จากการเก็บข้อมูลด้านพันธกิจของโรงเรียน มีดังนี้

1.3.1 จัดการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา

1.3.2 พัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ตามประกาศ ของกระทรวงศึกษาธิการ

1.3.3 จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานการศึกษาระดับ การศึกษา ขึ้นพื้นฐานตามประกาศของ กระทรวงศึกษาธิการ

1.3.4 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ร่มรื่น สะอาด สวยงาม น่าอยู่

1.3.5 ส่งเสริมครูให้เข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา และเข้ารับการ ศึกษา ต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตัวเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

1.4 อัตลักษณ์

อัตลักษณ์ หมายถึง เอกลักษณ์เฉพาะ หรือลักษณะเด่น หรือสิ่งที่บ่งบอกให้ทราบว่า โรงเรียนชุมชนบ้านหลวงมีอัตลักษณ์เฉพาะ เช่น สิ่งที่สร้างชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่วในวงงานการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2

เมื่อกล่าวถึงโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จะทราบทันทีว่าโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง มีชื่อเสียงในด้านการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก เนื่องจากนักเรียนได้รับรางวัลเหรียญทองจากการแข่งขันจัดทำหนังสือเล่มเล็กในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติถึง 4 ปีซ้อน นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 ถึงปีการศึกษา 2554 และในปีการศึกษา 2555 ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง ส่งผลให้ครูผู้สอนได้รับเกียรติบัตรครูผู้ฝึกสอนทำหนังสือเล่มเล็กเหรียญทองระดับชาติ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552-2554 และได้รับรางวัลครูผู้ฝึกสอนการทำหนังสือเล่มเล็ก เหรียญทองแดงระดับชาติในปีการศึกษา 2555

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นได้ว่า ผลงานการจัดทำหนังสือเล่มเล็กเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม มีการประเมินผล และสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ ผลงานทำได้อย่างโดดเด่นประสบความสำเร็จส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

1.5 แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

จากการเก็บข้อมูลของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง พบว่า ทางโรงเรียนได้กำหนดแผนกลยุทธ์ในระดับองค์กร เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พัฒนาระบบงานการเรียนการสอน พัฒนาระบบบริหารจัดการ และพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

สถานศึกษาได้กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาตามกลยุทธ์ มีวิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยจัดโครงการและกิจกรรม ตามแผนปฏิบัติการประจำปี มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม มีการสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ผลการดำเนินงานตามที่สถานศึกษารายงานไว้ โดยบรรลุเป้าหมายทุกโครงการ และบรรลุผลสำเร็จ ทุกเป้าหมาย ทุกกลยุทธ์ คือ มีการบริหารจัดการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดนโยบาย วางแผนงาน จัดระบบงาน ติดตามผลงาน ยึดถือกระบวนการพัฒนา ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ เปิดให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับรู้อะไร และตระหนักถึงปัญหา ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และตัดสินใจร่วมกัน มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการทำงานเป็นระยะๆ โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการและ รายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงาน โครงการต่างๆ ตามแผนกลยุทธ์ ดังนี้

1.5.1 การดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา จากการเก็บข้อมูลโรงเรียนได้มีการดำเนินงานโครงการพิเศษ เพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาโดยจัดทำโครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรมหนังสือเล่มเล็ก กิจกรรมโครงงาน กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการเขียน เป็นการแก้ไขปัญหาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน รักการเขียน ฝึกการคิด วิเคราะห์ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาสูงขึ้น จากการดำเนินงานตามโครงการพิเศษ เพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษานั้น ส่งผลให้ได้รับรางวัลเหรียญทองจากการแข่งขันทำหนังสือเล่มเล็กในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552-2554 ได้รับรางวัลชนะเลิศ การแข่งขันแต่งกลอนสี่ ของนักเรียนระดับชั้น ป. 4-6 ในการแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2554 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ การเขียนเรียงความและคัดลายมือนักเรียน ระดับชั้น ป.4-6 ในการแข่งขัน ศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2554 และรางวัลเหรียญทองแดง การแข่งขันทำหนังสือเล่มเล็ก งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2555 และมีผลสัมฤทธิ์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยพัฒนาสูงขึ้น เช่น ผลการทดสอบระดับชาติ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2554 ได้ 54.59 และปีการศึกษา 2555 ได้ 58.60 เป็นต้น

1.5.2 การส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษา มาตรฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านหลวงได้มีการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษา โดยการศึกษาเอกสารแผนปฏิบัติการประจำปี 2555 ของสถานศึกษา พบว่าคณะครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อเสนอจาก

การประเมินคุณภาพภายนอกครอบคลุม ระดับประถม และมัธยมศึกษาแล้วจึงกำหนดโครงการ ดำเนินการ คือโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย กิจกรรมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน การเยี่ยมบ้าน การจัดทำสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ สอดคล้องกับมาตรฐานที่ 8, 9, 13 โครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรม หนังสือเล่มเล็ก กิจกรรมโครงงาน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานที่ 4, 5, 6 โครงการนิเทศภายในเพื่อ พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ระดับประถม และมัธยมศึกษาอย่างสม่ำเสมอเต็ม ศักยภาพ ตามมาตรฐานที่ 4, 5, 6 โดยทั้ง 3 โครงการ เป็นการดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพ และมุ่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการศึกษา และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง

1.5.3 เกียรติยศ ชื่อเสียง และผลงาน/โครงการดีเด่นของสถานศึกษา จากข้อมูลของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงที่มีการดำเนินงาน ตามโครงการพิเศษ เพื่อส่งเสริม บทบาทของสถานศึกษา และส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานรักษา มาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้โรงเรียน ชุมชนบ้านหลวง ประสบผลสำเร็จตามแนวทางการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และอัตลักษณ์ไว้ดังรายการต่อไปนี้

- 1) ได้รับรางวัล โรงเรียนรักการอ่านยอดเยี่ยม ปีการศึกษา 2553 และปีการศึกษา 2554 จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
- 2) ได้รับรางวัลเหรียญทองรองชนะเลิศอันดับ 2 ปีการศึกษา 2552 และ ปีการศึกษา 2553 การแข่งขันหนังสือเล่มเล็กนักเรียนบกพร่องด้านการเรียนรู้ ในงานศิลปหัตถกรรม นักเรียนระดับชาติและรางวัลเหรียญทอง รองชนะเลิศอันดับ 1 ปีการศึกษา 2554 และเหรียญ ทองแดง การแข่งขันหนังสือเล่มเล็กนักเรียน ป. 4-6 ปีการศึกษา 2555
- 3) รางวัลชนะเลิศ การแข่งขันแต่งกลอนสี่นักเรียน ป. 4-6 ในงาน ศิลปหัตถกรรม นักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2554
- 4) ได้รับรางวัลเหรียญทองรองชนะเลิศ อันดับ 1 จากการแข่งขันเขียน เรียงความและคัดลายมือนักเรียน ป.1-3 ในงานแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2554
- 5) ครูผู้ฝึกสอนการทำหนังสือเล่มเล็ก นักเรียนบกพร่องด้านการ เรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รางวัลเหรียญทองรองชนะเลิศอันดับ 2 ในงานแข่งขันศิลปหัตถกรรม นักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2552 และปีการศึกษา 2553

6) ครูผู้ฝึกสอนการทำหนังสือเล่มเล็ก นักเรียนบกพร่องด้านการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ม.1-3 รางวัลเหรียญทอง รองชนะเลิศอันดับ 1 ในงานแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

7) ครูผู้ฝึกสอนการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก นักเรียนบกพร่องด้านการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 รางวัลเหรียญทอง อันดับที่ 4 ในงานแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

8) ครูผู้ฝึกสอนนักเรียนแต่งกลอนสี่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในงานแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ รางวัลชนะเลิศ ปีการศึกษา 2554

9) ครูผู้ฝึกสอนการเขียนเรียงความและคัดลายมือนักเรียน ได้รับรางวัลเหรียญทอง รองชนะเลิศอันดับ 1 ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2554

10) ครูผู้ฝึกสอนการจัดทำหนังสือเล่มเล็กนักเรียน (ปกติ) ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 ได้รางวัลเหรียญทองแดงอันดับที่ 7 ในงานศิลปหัตถกรรมระดับชาติ ปีการศึกษา 2555 ส่วนนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ได้รับรางวัลเหรียญทองที่ 6 ในระดับภาคเหนือ ทั้ง 2 รายการ

1.6 สิประจำโรงเรียน

จากการเก็บข้อมูลของโรงเรียนได้กำหนดสิประจำโรงเรียนไว้คือ **สีเขียว เหลือง** การกำหนดสีของโรงเรียนนั้น แสดงถึงสัญลักษณ์ของสถานศึกษา

สีเขียว เป็นสีแรกแสดงถึงความเย็นสบาย สดชื่น ดูร่มรื่นแจ่มใส ไม่ร้อนสบายตาสบายใจของผู้อาศัยและผู้ที่มาเยือน ดังเช่นสภาพแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ที่ดูสะอาดร่มรื่น เย็นสบาย สุขใจเมื่ออยู่ในบริเวณโรงเรียน สบายตาสบายใจของผู้มาพบเห็น

สีเหลือง เป็นสีที่สองที่ทางโรงเรียนได้กำหนดไว้ นั่นก็หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอ เช่น ครูพร้อมที่จะให้ความรู้ ชี้แนะแนวทางในการศึกษาเล่าเรียน พร้อมที่จะส่งเสริมลูกศิษย์ให้เป็นคนดี คนเก่ง ประสบความสำเร็จอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และพร้อมรับการประเมินทุกเมื่อ ส่วนลูกศิษย์ก็พร้อมที่จะศึกษาหาเรียนรู้ และเก็บเกี่ยวเอาประสบการณ์จากโรงเรียนให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในอนาคต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.7 ข้อมูลนักเรียนปีการศึกษา 2555

จากการเก็บข้อมูล ตามสถิติจำนวนนักเรียนของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง หลังวันที่ 10 มิถุนายน 2555 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 300 คน จำแนกเป็นนักเรียนในเขตบริการทั้งสิ้น

5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหลวง บ้านปิ่น บ้านสบทราย บ้านกลาง บ้านป่าซางคำ และยังมีนักเรียน นอกเขตบริการที่เข้ามาเข้าเรียนอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งจำแนกเป็นนักเรียนในเขตบริการ และนอกเขตบริการ ได้ ดังนี้

1.7.1 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งหมด 278 คน คือมาจากบ้านหลวง 53 คน บ้านปิ่น 138 คน บ้านสบทราย 40 คน บ้านกลาง 45 คน และบ้านป่าซางคำ 12 คน

1.7.2 จำนวนนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการ 22 คน เป็นนักเรียนมาจากบ้าน หล่ายทุ่ง จำนวน 20 คน และมาจากบ้านทุ่งมอก จำนวน 2 คน

โรงเรียนชุมชนบ้านหลวงได้จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจำแนกตามสถิติได้ ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงสถิติจำนวนนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ปีการศึกษา 2555

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
อนุบาล 1	13	14	27
อนุบาล 2	28	12	40
ประถมศึกษาปีที่ 1	20	19	39
ประถมศึกษาปีที่ 2	16	14	30
ประถมศึกษาปีที่ 3	15	22	37
ประถมศึกษาปีที่ 4	20	15	35
ประถมศึกษาปีที่ 5	16	12	28
ประถมศึกษาปีที่ 6	18	10	28
มัธยมศึกษาปีที่ 1	17	5	22
มัธยมศึกษาปีที่ 2	2	-	2
มัธยมศึกษาปีที่ 3	6	6	12
รวม	171	129	300

1.8 ข้อมูลครูและบุคลากร

จากการเก็บข้อมูลของผู้บริหาร ครู และบุคลากร ของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง มีดังนี้

1.8.1 ผู้บริหาร ชื่อ นายสมมติ กองแก้ว วุฒิทางการศึกษาสูงสุด คือ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม 2552 จนถึงปัจจุบัน

1.8.2 ผู้ช่วยผู้บริหาร จำนวน 2 คน คือ นายจวน มิ่งมูล วุฒิการศึกษาสูงสุด คือ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา และนางอรุณศรี กองแก้ว วุฒิการศึกษาสูงสุด คือ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

1.8.3 จำนวนข้าราชการครูรวม 17 คน ครูจ้างสอน 3 คน จำแนกกลุ่มได้ดังนี้
1) วุฒิทางการศึกษาของข้าราชการครู ปริญญาตรี 13 คน
ปริญญาโท 4 คน

- 2) อายุเฉลี่ยของข้าราชการครู 53 ปี มีประสบการณ์สอนเฉลี่ย 28 ปี
- 3) ลูกจ้างประจำตำแหน่งช่างไม้ 4 จำนวน 1 คน

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

การเก็บข้อมูลด้านปฐมภูมิจากการสังเกตและสำรวจสิ่งแวดล้อม โดยรอบบริเวณโรงเรียน และผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์ ได้ดังต่อไปนี้

1. สิ่งก่อสร้าง

สิ่งก่อสร้างจำแนกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย

1.1 อาคารเรียนแบบมาตรฐาน มี 4 อาคาร ได้แก่

1.1.1 อาคารเรียนแบบ พย.01 จำนวน 2 หลัง 8 ห้องเรียน

1.1.2 อาคารเรียนแบบ สปช. 102/25 จำนวน 1 หลัง 3 ห้องเรียน

1.1.3 อาคารเรียนแบบ สปช. 105/26 จำนวน 1 หลัง 8 ห้องเรียน

1.1.4 อาคารเรียนแบบ สปช. 105/29 จำนวน 1 หลัง 4 ห้องเรียน

1.2 อาคารประกอบ มี 5 อาคาร ได้แก่

1.2.1 อาคารอเนกประสงค์ จำนวน 1 หลัง 1 ห้องเรียน

1.2.2 อาคารอเนกประสงค์โรงอาหาร จำนวน 1 หลัง

1.2.3 อาคารห้องสมุด จำนวน 1 หลัง

1.2.4 บ้านพักครู จำนวน 2 หลัง 4 ห้องนอน

1.2.5 ห้องน้ำห้องส้วม จำนวน 2 หลัง 10 ห้อง

2. สภาพชุมชนและธรรมชาติวิถีชีวิต

ในประเด็นนี้แบ่งผลการวิจัยที่พบออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพชุมชน และด้านธรรมชาติวิถีชีวิต ดังนี้

2.1 สภาพชุมชน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รอบโรงเรียนเป็นชุมชนชนบทและเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีประชากรประมาณ 4.750 คน บริเวณโดยรอบโรงเรียนเป็นทุ่งนา ลำเหมือง และชุมชนหมู่บ้านปิ่น บ้านกลาง บ้านหลวง บ้านป่าซางคำ และบ้านสบทราย อาชีพหลักของชุมชน ได้แก่ เกษตรกร ช่างไม้ ค้าขาย รับราชการ ตัดเย็บเสื้อผ้า ลูกจ้าง และอาชีพรับจ้างทั่วไป ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีฐานะพออยู่พอกิน ประชาชนมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ แต่มีข้อจำกัดในพื้นที่ทำกินซึ่งอยู่นอกระบบชลประทาน จึงประกอบอาชีพเสริมด้วยการทำไม้กวาดดอกหญ้า ต้มกลั่นสุราจำหน่ายและขายกล้วยเดี่ยวหรือขายอาหารตามสั่งทั้งอาหารคาว ของหวานและผลไม้

ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีพุทธสถาน (วัด) 3 แห่ง แห่งแรกคือวัดหลวง ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ ประชาชนที่ไปประกอบพิธีทางศาสนาเป็นชาวบ้านหลวง หมู่ที่ 1, บ้านกลาง หมู่ที่ 9 และบ้านป่าซางคำ หมู่ที่ 10 ในส่วนของวัดบ้านปิ่น ประชาชนที่ไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คือประชาชนชาวบ้านปิ่น

ศิลปวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน ได้แก่ ประเพณีบรรพชา-อุปสมบท ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีแต่งงาน ประเพณีกินข้าวสลาก และมีพิธีกรรม ความเชื่อของประชาชนในชุมชน เช่น การสืบชะตา การสู่วัฒ การสะเดาะเคราะห์ การเลี้ยงผีเมือง ผีเรือน ผีเจ้าพ่อขอมมือเหล็ก ผีฝายน้ำปี ผีเจ้าพ่อวงแดง ฯลฯ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เด่นที่สุด คือคำวซอ การนำไม้สักมาแปรรูปเป็นของใช้ เช่น โต๊ะเก้าอี้ และการทำไม้กวาดดอกหญ้า เป็นต้น มีปราชญ์ชาวบ้านผู้ทรงคุณวุฒิที่โรงเรียนเชิญมาให้ความรู้แก่ครู และนักเรียนในเรื่องคำวซอ และการทำไม้กวาดดอกหญ้า มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนคือบริเวณทุ่งนาโดยรอบโรงเรียน สถิติการใช้ 10 ครั้ง/ปี ดงกันฝาย สถิติ 5 ครั้ง/ปี วัดบ้านปิ่น สถิติการใช้ 5 ครั้ง/ปี วัดบ้านหลวง สถิติการใช้ 5 ครั้ง/ปี วัดพระธาตุดอยแก้ว สถิติการใช้ 2 ครั้ง/ปี ที่ว่าการอำเภอเชียงม่วนสถิติการใช้ 3 ครั้ง/ปี สำนักงานเทศบาลตำบลเชียงม่วน สถิติการใช้ 4 ครั้ง/ปี

2.2 ธรรมชาติวิถี

ลักษณะธรรมชาติวิถีที่รอบโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ที่จะกล่าวถึงประกอบด้วย 5 ประเด็น ดังนี้

2.1.1 ลักษณะทางภูมิประเทศ ลักษณะธรรมชาติวิถีที่รอบโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ประกอบไปด้วยทุ่งนา และลำน้ำเหมือง บริเวณโดยรอบต่างๆ ไปเป็นพื้นที่ราบ เหมาะแก่การเพาะปลูก

ทุ่งนา ทางด้านทิศตะวันตกของโรงเรียนตลอดแนวกว้างจนถึงเขตตำบลบ้านม่วง มองดูไกลสุดลูกหูลูกตา เป็นทุ่งนาของชาวบ้านในอำเภอเชียงม่วน ในช่วงตั้งแต่กลางเดือนมิถุนายน ฝนเริ่มตกชุกนาจะเริ่มไถหว่านกล้าและดำนาในเดือนกรกฎาคม พอถึงเดือนตุลาคมข้าวเริ่มออกรวง และเดือนพฤศจิกายนข้าวเหลืองอร่ามเต็มท้องทุ่ง ปลายเดือนก็เก็บเกี่ยว ต้นเดือนธันวาคมชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วที่นาเริ่มว่างเปล่าชาวบ้านจะปลูกหอมกระเทียม ผักชี ผักกาด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ข้าวฟ่าง ข้าวโพด ถั่วฝักยาว ฯลฯ หมุนเวียนกันไปตลอดทั้งปี

ลำน้ำเหมือง บริเวณโรงเรียนทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศใต้ ตลอดแนวรั้วของโรงเรียนล้อมรอบไปด้วยลำน้ำเหมืองสาธารณะ ซึ่งชาวบ้านและโรงเรียนได้อาศัยน้ำในการทำนา ทำสวน และใช้รดแปลงเกษตรของนักเรียนตลอดทั้งปี ซึ่งลำน้ำเหมืองแยกมาจากแม่น้ำสายสำคัญของตำบลเชียงม่วน นั่นคือแม่น้ำปิง ซึ่งต้นน้ำอยู่ที่หมู่บ้านปิง อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน แม่น้ำปิงจะไหลผ่านตำบลเชียงม่วน โดยหลายหมู่บ้านที่เป็นเขตบริการของโรงเรียนได้ใช้ลำน้ำปิงในการเกษตรกรรม และจากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนบอกว่า ลำน้ำเหมืองนี้ มีมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อหลายร้อยปีแล้ว ลำน้ำเหมืองนี้แยกออกเป็น 2 สาย ได้แก่ แยกไปทางทิศตะวันออก อ้อมไปทางทิศใต้ของโรงเรียนซึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านปิง บ้านกลาง บ้านหลวง บ้านป่าซางคำ ได้อาศัยน้ำในการอุปโภค เช่น ใช้อาบน้ำ ซักล้างเสื้อผ้า และใช้ในการกสิกรรม เช่น ปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น ลำน้ำเหมืองสายนี้จะไหลผ่านทางทิศเหนือของโรงเรียนลงสู่ท้องทุ่งนาของชาวบ้านไปจนถึงตำบลบ้านม่วง ส่วนใหญ่อาศัยน้ำใช้ในการทำนา ทำสวน ทำไร่

2.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศบริเวณโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ ฝนฟ้า อากาศ

ฝน โดยทั่วไปในฤดูฝน ฝนจะตกตามฤดูกาล มีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ เพราะอำเภอเชียงม่วน มีป่าไม้มาก

อากาศ สภาพอากาศบริเวณโดยรอบโรงเรียน ในฤดูหนาวอากาศจะหนาว เย็นถึงเย็นมาก มีหมอกหนาที่บเพราะบริเวณรอบโรงเรียนเป็นทุ่งนาและลำน้ำเหมือง ในช่วงฤดูร้อนอากาศ จะร้อนอบอ้าวมาก ในฤดูฝน ฝนก็จะตกตามฤดูกาล แต่อากาศยังคงร้อนอบอ้าว

2.1.3 ทรัพยากรธรรมชาติ จากการศึกษาพบข้อมูลได้แก่ ดิน ไม้ ดิน ภูเขา แหล่งน้ำ และสัตว์

ต้นไม้ บริเวณโรงเรียนจะปลูกต้นไม้หลายชนิดไว้โดยรอบสนาม เช่น ต้นมะขาม ขนุนต้นพญาสัตตบรรณ หมากเขี้ยว หมากเหลือง และต้นจำปา เป็นต้น เพื่อให้ นักเรียนได้อาศัยร่มเงาพักผ่อนยามว่าง ซึ่งได้ต้นไม้จะมีร่มเงาอันไว้ให้นักเรียนนั่งพักผ่อน และนักเรียนจะทำงานที่ครูมอบหมายในตอนเช้า พักกลางวัน และหลังจากเลิกเรียนแล้ว

ดิน สภาพดิน ของที่ตั้งโรงเรียนและหมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบ ดินดี ปลูกพืชผักได้ผลดี เกิดจากการทับถมของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ดังเช่น เศษไม้ใบหญ้า และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ให้ นักเรียนปลูกพืชผักหลายชนิด เช่น กะหล่ำปลี ผักคะน้า ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว ซึ่งผลผลิตที่ได้เป็นที่ น่าพอใจ

ภูเขา อำเภอเชียงม่วนตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขา ดังนั้น บริเวณโดยรอบอำเภอจึงเป็นภูเขาสูง เช่น ด้านทิศตะวันออกของอำเภอเชียงม่วน มีภูเขาสูงตระหง่าน ยาวตลอดแนว ชาวบ้านมักจะเรียกว่า “ดอยม่อนหลวง” กั้นเขตแดนระหว่างอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่านกับอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ชาวบ้านได้อาศัยเก็บของป่ามาขาย เช่น ผักหวาน หน่อไม้ และเห็ดต่างๆ

แหล่งน้ำ แม่น้ำสำคัญในหมู่บ้านคือ แม่น้ำปี้ ต้นน้ำมาจากบ้านปี้ อำเภอ บ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นแม่น้ำสายหลักของชาวบ้านปิ่น บ้านหลวง บ้านกลาง บ้านสบทราย และบ้านป่าซางคำ ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำยมที่บ้านแพทย์ ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

สัตว์ สัตว์เลี้ยงของชาวบ้านในเขตบริการของโรงเรียน ในปัจจุบันที่ยังคงพบเห็นก็คือ โค กระบือ สุนัข สุกร ไก่ และแมว สัตว์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ในระยะนี้ที่พบเห็นทั่วไปเป็นจำนวนมากคือ นกปากห่าง นกกระยาง นกเป็ดน้ำ นกเอี้ยง นกเขา นกกรงหัวจุก นกกระจอก ชาวบ้านได้อาศัยนกปากห่าง นกกระยาง จิกกินหอยเชอรี่ และปู ทำให้ลดปริมาณลงมาก

มรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยรอบโรงเรียน ผู้วิจัยได้สังเกตและสำรวจข้อมูลจากชุมชนแล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ และวิเคราะห์ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. การรวมกลุ่มในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการรวมกลุ่มต่างๆ ในชุมชนโดยรอบโรงเรียน พบว่า หมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนเป็นหมู่บ้าน หรือชุมชนใหญ่ มีจำนวนประชากรประมาณ 4.750 คน จำแนกเป็นประชากรบ้านหลวง หมู่ที่ 1 จำนวน 1,320 คน บ้านปิ่น หมู่ที่ 3 จำนวน 1,450 คน บ้านสบทราย หมู่ที่ 7 จำนวน 565 คน บ้านกลาง หมู่ที่ 9 จำนวน 1,000 คน และบ้านป่าซางคำ จำนวน 415 คน ซึ่งประชากรในแต่ละหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1.1 หมู่บ้านหลวง จากการสำรวจมีการรวมกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่ม ดังนี้

1.1.1 กลุ่มแม่บ้าน สตรีที่มีครอบครัวแล้วจะเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้าน เพื่อจะได้ช่วยเหลือกันเมื่อมีงาน ประเพณี เช่น งานศพ งานวัด แห่เทียนพรรษา งานประเพณีลอยกระทง หรือกิจกรรมของชุมชนก็ได้อาศัยพลังจากกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้านคือ นางสมยงค์ กองแก้ว

1.1.2 กลุ่มน้ำดื่มธารทิพย์ เป็นการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน และได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมทบตั้งแต่เริ่มก่อตั้งครั้งแรก เงินทุนหมุนเวียนได้จากการขายน้ำดื่มให้แก่สมาชิกและคนในชุมชน มีคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายผลิตน้ำ ฝ่ายจัดทำบัญชี ฝ่ายตรวจสอบ หรือตรวจสอบบัญชี เหมรัญญิก เมื่อสิ้นปีจะปันผลกำไรให้แก่สมาชิก ประธานกลุ่มน้ำดื่มธารทิพย์ คือนางแก้ววันดี เชื้อหอม

1.1.3 กลุ่มพลังเยาวชนคนรักเจียงม่วน เป็นการรวมพลังกลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มวัยรุ่น วัยเรียน และเยาวชนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาวัยรุ่นยกพวกตีกัน และช่วยป้องกันเยาวชนไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มุ่งพากันทำคุณประโยชน์ต่อสังคม เช่น ช่วยปลูกป่า เล่นดนตรีพื้นบ้าน และดนตรีสากลในงานชุมชน บริจาคโลหิต ช่วยเหลืองานวัดและงานต่างๆ ในชุมชนส่วนใหญ่นำมาพัฒนาทั้งในและนอกชุมชน ประธานกลุ่มคือ นายใหม่ ชุมภูชนะภัย

1.1.4 กลุ่มไซน หรือกลุ่มแบ่งเขตรับผิดชอบ เนื่องจากหมู่บ้านหลวงเป็นหมู่บ้านใหญ่มีประชากรมาก จึงต้องแบ่งเขตแดนหรือแบ่งกลุ่มไซนให้ช่วยกันรับผิดชอบ ดูแลบริเวณรอบเขตละแวกบ้านของตนเอง มีประมาณ 10-15 หลังคาเรือนต่อหนึ่งกลุ่มไซน โดยการเลือกหัวหน้ากลุ่มไซนจากสมาชิกในเขตนั่นๆ

1.1.5 กลุ่มฌาปนกิจศพ การเก็บเงินเพื่อช่วยเหลืองานศพ จะเก็บเป็นรายหัว หัวละ 10 บาท มีนายประดิษฐ์ คำบุญเรือง เป็นประธาน

1.2 หมู่บ้านป็น จากการสำรวจมีการรวมกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่มคล้ายคลึงกันกับหมู่บ้านหลวง ดังนี้

1.2.1 กลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้านคือ นางชั้น คำบุญเรือง สมาชิกของกลุ่มแม่บ้าน มีหน้าที่ช่วยเหลือกันเมื่อมีงานในหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานวัด งานบวช แห่เทียนพรรษา งานประเพณีลอยกระทง หรือกิจกรรมของชุมชนก็ได้อาศัยพลังจากกลุ่มแม่บ้าน

1.2.2 กลุ่มออมเงินฌาปนกิจศพ (ร่วมกับหมู่บ้านหลวง)

1.2.3 กลุ่มผลิตสุรา เป็นกลุ่มเล็กๆ มีสมาชิก 20 ครอบครัว จะช่วยกันผลิตสุราขายจำหน่ายในชุมชน ประธานกลุ่มคือ นายบุญธรรม คำบุญเรือง

1.2.4 กลุ่มผู้สูงอายุ ประธานกลุ่มคือ นายบุญศรี จันทร์แดง ผู้สูงอายุในหมู่บ้านจะรวมกลุ่มกันออกกำลังกาย ออกกำลังกาย ช่วยงานวัด และงานประเพณีต่างๆ

1.3 หมู่บ้านสบทราย จากการสำรวจการรวมกลุ่มของประชากรในหมู่บ้านพบว่ามีกรรวมกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1.3.1 กลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้านคือ นางนงลักษณ์ ช้างสาร สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านจะช่วยเหลือกันเมื่อมีงานประเพณีในหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานวัด งานบวช การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การแห่เทียนพรรษา งานประเพณีลอยกระทง หรือกิจกรรมของชุมชน

1.3.2 กลุ่มสีข้าวกลิ้ง ประธานกลุ่มคือนางมณฑนา บันสุวรรณ มีการรวมกลุ่มสีข้าวกลิ้ง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ซึ่งจะสีข้าวในวันจันทร์ วันพฤหัสบดี และวันเสาร์

1.3.3 กลุ่มผลิตน้ำดื่ม หมู่บ้านสบทรายจะผลิตน้ำดื่มเฉพาะในหมู่บ้าน โดยใช้เครื่องกรองน้ำขนาดเล็ก ชาวบ้านจะต้องไปกรอกน้ำเอาเอง และหยอดเหรียญเอง โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านช่วยกันดูแล

1.4 หมู่บ้านกลาง เป็นหมู่บ้านที่แยกมาจากบ้านป็น เพราะเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ยากแก่การปกครอง จึงต้องแบ่งเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง

1.4.1 กลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้านคือ นางคำ คำสือ สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านจะช่วยเหลือกันเมื่อมีงานประเพณีในหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานวัด งานบวช งานแห่เทียนพรรษา งานประเพณีลอยกระทง หรือกิจกรรมของชุมชน

1.4.2 กลุ่มจ้อยซอ ประธานกลุ่มคือ นายหมั่น พิเคราะห์ ชาวบ้านมักเรียกท่านว่า พ่อสลาหมั่น เนื่องจากท่านมีความรู้ความสามารถหลายอย่าง เช่น แต่งคำวซอ สร้างปราสาทศพ ผลิตตุ้ง ผลิตขงา ชุดบวชขนาด และบายสีลู่ขวัญ ท่านเป็นภูมิปราชญ์ชาวบ้านมีความรอบรู้

ในหมู่บ้านโดยเฉพาะการจ้อยขอ ท่านสามารถรวมกลุ่มใหญ่ มีสมาชิกหลายหมู่บ้านที่สังเกตเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือ บ้างดีด สี ตี เป่า เมื่อมีงานวัด งานศพ งานของโรงเรียน งานบวชหรืองานประเพณีในชุมชน ท่านก็จะพาคณะไปเล่นให้โดยไม่คิดเงิน แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่มาชมผลงานของคณะท่านก็จะช่วยกันบริจาคให้ด้วยความเต็มใจ

1.5 หมู่บ้านป่าซางคำ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีประมาณ 150 หลังคาเรือนที่แยกมาจากหมู่บ้านหลวง เนื่องจากหมู่บ้านหลวงเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่และมีประชากรมาก การรวมกลุ่มบางประเภทยังคงร่วมกับหมู่บ้านหลวง เช่น กลุ่มน้ำดื่ม กลุ่มออมเงินฌาปนกิจศพ แต่เฉพาะหมู่บ้านป่าซางคำที่มีการรวมกลุ่มกัน มีดังนี้

1.5.1 กลุ่มออมทรัพย์ของแม่บ้านป่าซางคำ มีการสมัครสมาชิกและสะสมเงินออมเดือนละ 20 บาท ประธานกลุ่มคือนางมาลี แสนบ้าน

1.5.2 กลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้านคือนางสมจิตร พรหมทวีพร หน้าที่ของกลุ่มแม่บ้านก็คล้ายกันทุกหมู่บ้านที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่น ช่วยเหลือกันเมื่อมีงานประเพณีในหมู่บ้านทั้งงานศพ งานวัด งานบวช งานแห่เทียนพรรษา งานประเพณีลอยกระทง หรือกิจกรรมของชุมชน กลุ่มแม่บ้านทุกหมู่บ้านถือว่าเป็นกำลังสำคัญในชุมชนที่ช่วยให้งานต่างๆ ในชุมชนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเสมอมา

1.5.3 กลุ่มข้าวแตนและข้าวเกรียบฟักทอง ประธานกลุ่มคือ นางเจริญพร สัทธรรมนวงศ์ มีการรวมกลุ่มกันทำข้าวแตนและข้าวเกรียบฟักทองจำหน่ายในชุมชน

2. การก่อสร้าง

จากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการก่อสร้างในชุมชนโดยรอบโรงเรียนพบว่า หมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนเป็นหมู่บ้านและชุมชนใหญ่ จึงมีการก่อสร้างบ้านเรือนกันมากและมีทั้งช่างไม้และช่างปูน ผู้ที่มีความชำนาญในงานไม้ ซึ่งฝีมือในการสร้างบ้านสวยงามมากในบ้านป็นคือ นายยนต์ ศรีทานนท์ นายวิเชียร สายวุฒิมิกุล และนายชม ชุมภูชนะภัย มีความชำนาญด้านช่างปูน ส่วนในหมู่บ้านป่าซางคำ คือนายสมาน คำบุญเรืองที่มีความชำนาญทั้งช่างไม้และช่างปูน

3. การอาชีพ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนรอบโรงเรียนเป็นชุมชนชนบท และเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประชากรในเขตบริการของโรงเรียนมี 5 หมู่บ้าน ดังนั้นจากการสำรวจจึงพบว่า อาชีพของประชาชนในชุมชนจึงมีหลากหลายอาชีพ จำแนกได้ ดังนี้

3.1 อาชีพเกษตรกร จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนปรากฏว่า บริเวณโดยรอบโรงเรียนเป็นทุ่งนา และลำน้ำเหมือง และหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนอยู่ใกล้ๆ กัน

ดังนั้นอาชีพของประชากรในชุมชนจึงคล้ายกัน ได้แก่ การทำนา ทำไร่ข้าวโพด ทำสวนผัก ผลไม้ ทำสวนยางพารา มะขาม ลำไย เป็นต้น

3.2 อาชีพช่างไม้-ช่างปูน เป็นอีกอาชีพหนึ่งในชุมชน ผู้ที่ประกอบอาชีพช่างไม้/ช่างปูน แม้มีเจ้าของกิจการไม่กี่คน แต่จำนวนลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานมีจำนวนมากกว่า เนื่องจากผู้รับเหมาจะต้องจ้างแรงงานมาช่วยในการก่อสร้าง ช่างไม้ และช่างปูนในชุมชนที่มีฝีมือดีในบ้านปิ่น คือ นายยนต์ ศรีทานนท์ นายวิเชียร สายวุฒิกุล และนายชม ชุมภูชนะภัย ส่วนในหมู่บ้านป่าซางคำ คือ นายสมาน คำบุญเรือง มีความชำนาญด้านช่างไม้ และช่างปูน

3.3 อาชีพค้าขาย การค้าขายในชุมชน ในเขตบริการของโรงเรียนส่วนใหญ่ จะขายประเภทของชำ เพราะเป็นหมู่บ้านในชนบท ร้านค้าจึงต้องจำหน่ายสินค้าหลากหลายชนิดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ซื้อ

3.4 อาชีพรับราชการ จากข้อมูลประวัติของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง จะเห็นว่าโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง เป็นโรงเรียนแห่งแรกในอำเภอเชียงม่วนที่เปิดสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 ดังนั้น ประชาชนในชุมชนจึงจบการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาจึงส่งบุตรหลานให้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อจะได้ประกอบอาชีพรับราชการ เพราะคนสมัยก่อนมักจะอวยพรให้ลูก ตั้งใจเรียนหนังสือ เพื่อจะได้เป็นเจ้าคนนายคน อาชีพรับราชการในชุมชนมีหลากหลายอาชีพ จากการสำรวจพบ คือ รับราชการครู ตำรวจ ทหาร พยาบาล แพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น

3.5 อาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ให้เจ้าของร้านตัดเย็บเสื้อผ้า โดยเฉพาะเมื่อมีงานเทศกาลสำคัญประชาชนจะนิยมตัดเย็บเสื้อผ้าใหม่ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าที่มีฝีมือดีในชนบทจะหายาก เพราะคนรุ่นใหม่ไม่นิยมเรียนด้านการเย็บปักถักร้อย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าที่มีฝีมือดีในชุมชนคือ นางมยุรี ศรีอ่อน และนางยุพิน เมืองก้อน

3.6 ลูกจ้าง จากการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจบุคคลในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จนถึงระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากขึ้น ผู้ที่จบปริญญาตรีเมื่อสอบบรรจุเพื่อเข้ารับราชการไม่ผ่าน จึงต้องสมัครเป็นลูกจ้างของทางราชการโรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็สามารถสมัครเป็นอาสาสมัครทหารพราน ซึ่งมีเป็นจำนวนมากในชุมชน เพราะในอดีตเคยมีฐานปฏิบัติการของทหารพรานตั้งค่ายอยู่บนเนินเขา ทางทิศตะวันออกของบ้านสบทราย ซึ่งเป็นหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียน นอกจากนั้นยังเป็นลูกจ้างของเทศบาลตำบลเชียงม่วน ทั้งพนักงานขับรถขนขยะ เจ้าหน้าที่แผนกต่างๆ ในสำนักงานเทศบาล เป็นต้น

3.7 อาชีพขายก๋วยเตี๋ยวและอาหารตามสั่ง เนื่องจากประชาชนในเขตบริการมีจำนวนมากขึ้น ร้านขายก๋วยเตี๋ยวและอาหารตามสั่งจึงต้องมีในชุมชน ที่สำคัญพบคือร้านขายก๋วยเตี๋ยวและอาหารตามสั่งของนางมุก คำลือ อยู่บ้านปิ่น นางเชิง ชุมภูชนะภัย อยู่บ้านป่าซางคำ และนางสนม จันทร์แดง ตั้งอยู่หมู่บ้านหลวง

3.8 อาชีพรับจ้างทั่วไป ประชาชนที่ว่างจากงานประจำหรือไม่มีที่ดินทำกินก็จะหารายได้โดยการรับจ้างทั่วไป เช่น ตัดหญ้า เก็บลำไย/มะขาม กรีดยางพารา ดำนา เกี่ยวข้าว ปลูกข้าวโพด/เก็บข้าวโพด ซึ่งอาชีพต่างๆ ดังกล่าวสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างมาก

4. ประเพณีและวัฒนธรรม

จากการเก็บข้อมูลด้านประเพณีและวัฒนธรรมพบว่า ประเพณีสำคัญ คือ

4.1 การบวชหรือบรรพชา ในปัจจุบันจะนิยมบวชเรียนกันมาก เพราะว่่าประหยัดค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียน และผู้ชายที่มีอายุเกิน 20 ปีบริบูรณ์ ก็จะอุปสมบท เพื่อเป็นการทดแทนพระคุณพ่อแม่

4.2 ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ในตอนเย็นจะมีการทำบุญสวดมนต์เย็น โดยนิมนต์พระมาสวดจำนวน 5 รูป และในตอนเช้าวันรุ่งขึ้นจะมีการทำบุญตักบาตร นิมนต์พระจำนวน 9 รูป ซึ่งการสวดมนต์เย็นเป็นการขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีออกจากบ้าน และในตอนเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร จะใช้บาตรจำนวน 5 ใบ มีการถวายสังฆทานพระทุกรูป และเจ้าภาพก็เตรียมอาหารใส่ปิ่นโตสำหรับพระที่นิมนต์มาสวด รูปละ 1 ถาด พอเสร็จพิธีก็เชิญแขกร่วมรับประทานอาหาร

4.3 ประเพณีงานศพ เมื่อมีคนเสียชีวิตในบ้านก็มีการสวดพระอภิธรรมศพทุกคืน ในการสวดพระอภิธรรมศพก็จะทอดผ้าบังสุกุล 4 ผืน และถวายสังฆทาน พร้อมด้วยจตุปัจจัยแด่พระสงฆ์ ในตอนเช้าวันฌาปนกิจศพจะมีการทำบุญตักบาตร และเลี้ยงเพลพระ พอตอนบ่าย ประมาณ 13 นาฬิกา ก็เคลื่อนศพไปที่ฌาปนสถาน ต่อจากนั้นพระจะสวดมาติกา พิธีกรเชิญแขกวางผ้าบังสุกุล แล้วทำพิธีเผาศพ (การขอขมาต่อผู้ที่ล่วงลับ) จะเดินทวนเข็มนาฬิกา 3 รอบ โดยกล่าวคำขอขมาตามอาจารย์วัด หรือมัคนายก ล้างหน้าศพด้วยน้ำมะพร้าวก่อนที่จะประชุมเพลิง

4.4 ประเพณีแห่เทียนพรรษา ก่อนที่จะมีการแห่เทียนพรรษาประชาชนจะช่วยกันหล่อเทียนพรรษาตามวัดก่อนแล้วจึงนำเทียนที่สำเร็จแล้วมาตกแต่ง และแห่ร่วมกับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงม่วน ประชาชนส่วนใหญ่ผู้ชายหนุ่มสาว

4.5 การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมการเลี้ยงผีเมือง ผีปู่ย่า ผีเจ้าพ่อ ข้อมมือเหล็ก ผีเจ้าพ่อวงแดง ผีผายน้ำปี ผีบ้านผีเรือน ผีเจ้าป่าเจ้าเขา ผีตายโหง ฯลฯ

4.6 ประเพณียี่เป็ง หรือประเพณีลอยกระทง ตรงกับ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ชาวเชียงใหม่มักจะเรียกว่า **ยี่เป็ง** เดือนยี่ คือเดือนสอง เป็ง คือ วันเพ็ญ หรือวันขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งจะอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน นับตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 12 ชาวบ้านก็จะพูดว่า “เดือนยี่ ออก 1 ค่ำ หรือขึ้น 1 ค่ำ” ออกก็คือ พระจันทร์วันข้างขึ้นเดือน 2 คือเดือนยี่ ประเพณียี่เป็งทุกปีจะมีการประกวดขบวนแห่กระทง และนางนพมาศ ในงานก็จะมีการแสดงกิจกรรมต่างๆ ซึ่งชาวบ้านที่มาร่วมงานก็จะเป็นชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลเชียงใหม่ รวม 11 หมู่บ้าน

5. ภาษาและวรรณกรรม

จากการเก็บข้อมูลประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง พบว่าประชาชนเป็นคนพื้นเมือง จึงใช้ภาษาถิ่นเหนือในการพูดสนทนากัน ส่วนภาษาเขียน คนเฒ่าคนแก่ที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไปจะใช้ภาษาเขียนเป็นภาษาถิ่น ส่วนวรรณกรรมในชุมชนจะนิยมคำวซอ โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน คือ นายหมั่น พิเคราะห์ อายุ 84 ปี มีความสามารถในการแต่งคำวซอและรวมกลุ่มกันตั้งวงคำวซอขึ้นมา นอกจากนั้นก็ยังมีหมอสู่วัณญ์ สะเดาะเคราะห์ สืบชะตาจะใช้ตำราเฉพาะในการกล่าวคำสู่วัณญ์ สืบชะตา สะเดาะเคราะห์ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ป่วย ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มักกล่าวเป็นภาษาบาลี เป็นต้น

5.1 ภาษา ภาษาถิ่นที่ประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงใช้ จะมีลักษณะเฉพาะของภาษาถิ่นของตน ยกตัวอย่างเช่นถามว่า “เฮ้ยจะไปไหนนะ” หมายความว่า “พี่สาวจะไปที่ไหนหรือ” หรือถามว่า “ยะหย่า” หมายความว่า “ทำอะไรหรือ”

5.2 วรรณกรรม ลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมพื้นบ้านของชาวเชียงใหม่ที่พบเห็นจำแนกเป็นประเภทคำวซอ และนิทาน ยกตัวอย่างวรรณกรรม เช่น นิทานพื้นถิ่นบ้านหลวง เรื่อง “ผีนางดอม” ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยวิธีการจดบันทึกจากการสอบถามผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ชำนาญในท้องถิ่นปรากฏว่าได้เล่านิทานเรื่องนี้ว่า

“กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีครอบครัวหนึ่ง ได้พากันออกเดินทางไปด้วยที่ต่างถิ่น ครอบครัวนี้มีพ่อแม่และลูกชายสองคน การเดินทางในสมัยนั้น จะใช้วัวเทียมเกวียนบรรทุกสินค้า พวกเขาออกเดินทางรอนแรมไปต้องผ่านป่าละเมาะทิศเหนือของหมู่บ้าน ในขณะนั้นเป็นช่วงเวลาลพลบค่ำ พวกเขาจึงหยุดพักที่กระท่อมร้าง ในป่าละเมาะนั้น แต่พวกเขาไม่เคยทราบมาก่อนว่า ที่บริเวณนั้นมีผีหญิงสาวคนหนึ่ง ชื่อผีนางดอม ซึ่งเป็นผีประจำถิ่นนั้น ในเวลาประมาณตีสาม ขณะที่พวกเขากำลังนอนหลับอยู่นั้น ผู้เป็นพ่อและแม่ก็ตกใจตื่น เพราะได้ยินเสียงผู้หญิงร้องไห้จึงพากันออกไปดู ทันใดนั้นพวกเขาต้องตกใจเป็นอย่างมาก เพราะบังเอิญเห็นด้านหลังของหญิงสาวที่มีผมยาวถึงเอวยืนอยู่ที่หน้าบ้านที่พวกเขาผูกวัวไว้ กำลังปล่อยัวของพวกเขาและไล่ต้อนวัวเข้าป่า ทั้งสองสามีภรรยาจึงเรียกลูกชายทั้งสองให้ตื่นนอน หลังจาก

นั้นพวกเขาก็พากันออกไปดูและเรียกหญิงสาวคนนั้น ปรากฏว่าใบหน้าของหญิงผู้นั้นน่าเกลียด น่ากลัวมากมีแต่น้ำเหลืองเน่าเฟะ พวกเขาจึงพากันจุดแคร์ (จุดไฟด้วยคบไม้) แต่ปรากฏว่า ผีตนนั้นก็หายลับไป สองสามีภรรยา จึงนำเรื่องไปเล่าให้คนแก่ในหมู่บ้านฟัง จึงรู้ว่าบริเวณป่าที่พวกเขาพากันหยุดพักเคยมีหญิงสาวตายเพราะถูกฆ่าทิ้ง ชื่อว่า “นางคอม”

6. บุคคลสำคัญ

จากการเก็บข้อมูลบุคคลสำคัญในชุมชน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่คอยช่วยเหลืองานในชุมชนมาโดยตลอด ได้แก่

6.1 นายหมั่น พิเคราะห์ เกิดเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2472 อายุ 84 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 9 บ้านกลาง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพทำสวน เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรู้ความสามารถในการอ่านคำวช การเขียนคำวช การร้องเพลงซอพื้นบ้าน การสีสละ ล้อ ซอ ซึ่ง คิดพิน เป่าขลุ่ยและรวบรวมวงซอพื้นบ้านในหมู่บ้านขึ้น ได้นำวงซอพื้นบ้านร่วมแสดงในงานและกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน หรือชุมชนโดยไม่คิดค่าจ้างหรือเรียกเก็บเงิน เช่น แสดงในงานวัดงานบุญ งานบวช กิจกรรมของโรงเรียน งานศพ งานประเพณีต่างๆ ของชุมชน เป็นต้น

6.2 นางแก้ววันดี เชื้อหมอ เกิดวันที่ 29 มกราคม 2492 อายุ 64 ปี ที่อยู่เลขที่ 305 หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา วุฒิการศึกษาปริญญาตรี อาชีพทำสวน ดูแลการผลิตน้ำดื่ม และภูมิปัญญาชาวบ้าน ในอดีตเคยเป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน หมู่บ้านหลวง ได้รับเลือกตั้งเป็นรองประธานสภาเทศบาลตำบลเชียงม่วน เป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง และครูสอนฝึกอาชีพโครงการต้นกล้าอาชีพของอำเภอเชียงม่วน ปัจจุบันเป็นประธานกลุ่มน้ำดื่มธารทิพย์ ซึ่งเป็นของชาวบ้านทุกหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลเชียงม่วน ประธานเครือข่ายต่อต้านยาเสพติดอำเภอเชียงม่วน และเป็นคณะกรรมการมูลนิธิเด็กและเยาวชนจังหวัดพะเยา เป็นผู้ที่ช่วยช่วยเหลืองานในชุมชนทุกงาน โดยเฉพาะฝีมือในการประกอบอาหารในงานบวช งานวัด งานประเพณีขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน ท่านจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือโดยไม่คิดค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนใดๆ

7. การละเล่นพื้นบ้าน

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน ประเภทเล่นเพื่อความบันเทิงโดยวิธีการจดบันทึกจากการสอบถามผู้รู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ชำนาญในท้องถิ่น เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2555 ผู้ให้ข้อมูลคือ นายเมือง ชยัน อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 228 หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพทำนา ปรากฏว่าได้ข้อมูลการละเล่นพื้นบ้าน ดังนี้

7.1 การเล่นเกมกระดาน การเล่นเกมกระดานเป็นการฝึกความแม่นยำในการยิง โดยการยิง กระดานยิง ยิงกระดานตั้งให้ลัดในเกมเดียวกัน จึงจะเล่นต่อได้ถ้าหากกระดานตั้งลัดไม่หมดก็ต่อ กลับไปเล่นเกมเดิมก่อน ผู้เล่นนำกระดานสำหรับยิง 4-6 ลูก กระดานตั้ง 4 ตัว ตั้งกระดานให้ห่างจาก ผู้เล่นประมาณ 6 เมตร เรียงจากใหญ่ไปหาเล็ก ผู้เล่น 4-6 คน โดยแบ่งผู้เล่นออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายละ 2-3 คน การเล่นเกมกระดาน เป็นการเล่นเกมของชาวบ้าน ผู้หญิงหรือผู้ชายก็เล่นได้ ซึ่งเล่นในช่วง ที่ว่างงาน เลือกฝ่ายที่จะเล่นก่อนโดยการเป่ายิงซุบ ผู้ชนะนำกระดานตั้งที่เตรียมไว้ไปตั้งเรียง ตามลำดับใหญ่ไปหาเล็ก และเริ่มเล่น ดังนี้

7.1.1 แม่ยิง ชีตเส้นระยะห่างและยื่นไม้ให้ลัดเส้น ผู้เล่นช่วยกันยิงกระดานตั้งด้วย มือให้ลัดทั้งหมด แต่ถ้ากระดานตั้งไม่ลัดทั้งหมดต้องเปลี่ยนให้ฝ่ายตรงกันข้ามเล่น และรอบเล่นรอบ ใหม่ โดยเริ่มเล่นใหม่อีกเช่นกัน แต่ถ้ากระดานตั้งลัดหมดก็ให้เล่นแม่ต่อไปได้

7.1.2 แม่เช่า นำกระดานยิงวางบนเช่า และใช้นิ้วมือข้างหนึ่งเหนียวนิ้วชี้ไว้แล้ว ปลอ่ยนิ้วชี้ให้ยิงกระดานออกจากเช่าไปให้ถูกกระดานตั้งจนลัด ถ้าหากไม่ลัดหรือยิงไม่ถึงกระดานตั้ง ผู้เล่นสามารถนำมาวางบนเช่า ณ จุดที่กระดานยิงหยุดแล้วเล่นต่ออีกครั้งหนึ่ง

7.1.3 แม่แป้น นำกระดานยิงวางบนพื้นดินแล้วทำเช่นเดียวกับแม่เช่า คือใช้นิ้วชี้ เหนียวยิงออกไปให้ถูกกระดานตั้งจนลัด หากไม่ลัดก็ยิงต่ออีกครั้งหนึ่งเช่นกันกับแม่เช่า

7.1.4 แม่หลังเท้า นำกระดานยิงวางบนหลังเท้า แล้วออกก้าวเดินยิงกระดานตั้งให้ ลัด ผู้เล่นสามารถก้าวเท้าไปให้ใกล้กระดานตั้งได้ ถ้ากระดานตั้งลัดหมด ถือว่าเป็นฝ่ายชนะ

7.2 การเล่นเกมพัฒนาพิก้า ผู้เล่นจำนวน 8-10 คน เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กอายุประมาณ 10-13 ปี แบ่งผู้เล่นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งยื่นอีกฝ่ายหนึ่งนั่ง โดยผู้เล่นหันหน้าเข้าในวงกลม ยืนนั่งสลับกันจนครบทุกคน ผู้นั่งจะนั่งเหยียดปลายเท้าเข้าชิดกัน ตรงจุดศูนย์กลางของวงกลม ผู้เล่นทุกคนเอามือประสานกันให้แน่น โดยให้ผู้เล่นที่ยืนดึงมือผู้เล่น ที่นั่ง ส่วนผู้เล่นที่นั่งยกกันขึ้นให้สูงกว่าพื้นประมาณ 1 คืบ หลังจากนั้นจึงเดินไปทางซ้าย 3 ก้าว และเดินไปทางขวา 3 ก้าว เดินกลับไปกลับมา ประมาณ 4 เที้ยว ก็เปลี่ยนผู้ที่ยืนให้เป็นผู้นั่งและ เปลี่ยนผู้นั่งเป็นผู้ยืน เล่นกันไปจนกว่าจะหยุดเล่น ไม่มีการกำหนดเวลา สถานที่เล่นสนาม หรือ อาคารอเนกประสงค์

8. อาหารการกิน

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอาหารการกินที่น่าสนใจ มีดังนี้

8.1 ตำขมุน หรือยำขมุน ไชลกพริกแห้งที่คั่วแล้ว 7-9 เม็ด ใส่ชาที่หั่นเป็นแว่น กระเทียม 1 หัวใหญ่ พร้อมด้วยเกลือ (เล็กน้อย) ไชลกให้ละเอียดเข้าด้วยกัน หลังจากนั้นจึงนำ ปลาทุเค็มครึ่งตัวสับให้ละเอียด กะปิ 1 ช้อนโต๊ะ ไชลกรวมกัน และตักน้ำพริกใส่จานไว้ ต่อจากนั้น

ตำขงนหรือโขลกขงนให้ละเอียด และตักใส่กะละมังไว้ จากนั้นนำหมูที่สับเตรียมไว้มาผัดกับ น้ำพริกที่โขลกไว้แล้ว ซอยหัวหอม หั่นมะเขือเทศ หั่นใบมะกรูดคลุกเคล้าให้เข้ากัน หลังจากนั้นก็นำขงนที่โขลกไว้มาขยำ หรือนำมาตำคลุกเคล้าให้เข้ากันกับเครื่องปรุงที่ผัดไว้แล้ว ถ้าหากอยากให้เกิดกลิ่นเข้ากันดีก็นำขงนและเครื่องปรุงที่ผัดไว้แล้วลงโขลกอีกครั้งหนึ่ง ชิมดูรสชาติ เติมเครื่องปรุงจนพอใจโรยหน้าด้วยใบมะกรูดอีกครั้ง รับประทานกับข้าวเหนียวจะอร่อย

8.2 น้ำพริกน้ำหน่อ นำหน่อไม้สดมาสับและโขลกให้แหลก เติมน้ำเปล่าลงไปให้ท่วมหน่อไม้เล็กน้อย ใส่เกลือ 1 ช้อนโต๊ะ คนเข้าด้วยกัน เอาใส่ภาชนะที่ไม่ใช่โลหะทองไว้ประมาณ 2 คืน ถ้าหากต้องการเปรี้ยวมากก็ดองนานหลายคืน เอาหน่อไม้ดองมาต้มชิมดูจนไม่มีรสขม หรือไม่มี รสหืน โขลกพริกชี้ฟ้าและกระเทียมเข้าด้วยกัน ตักใส่หม้อที่ต้มหน่อไม้ดองคนให้เข้ากันชิมรสให้พอดี ตักใส่โปลองแล้วนำไปผึ่งแดด 1 วัน จะเก็บใส่ตู้เย็นไว้หรือรับประทานกับข้าวเหนียวก็ รับประทานได้เลย แต่ควรมีผักสด เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว มะเขือกรอบ หรือผักลวกจิ้มด้วยจะ อร่อยมาก ถ้าอยากให้อร่อยยิ่งขึ้นก็สับหมูสามชั้นนำลงผัดกับกระเทียมเจียวและนำน้ำหน่อลง ผัดด้วย หลังจากนั้นชิมดูรสชาติ เติมน้ำปลา-ซีอิ้วขาวให้พอดี รับประทานกับข้าวเหนียว ผักสด ผักลวก มะเขือกรอบ แตงกวา จะอร่อยมาก

จากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง และหมู่บ้านในเขตบริการของ โรงเรียน สรุปได้ว่า เนื้อหาที่จะเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านหลวงมี 4 ประเภท ได้แก่ ประวัติโรงเรียน ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบๆ โรงเรียน ซึ่งสาระสังเขปของแต่ละ ประเภทกล่าวโดยสรุปคือ

ในด้านประวัติของโรงเรียนกล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นโรงเรียนแห่งแรกของอำเภอเชียงม่วน ตั้งแต่ พ.ศ.2465 เดิมอยู่ที่หมู่ 1 บ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอปง จังหวัดน่าน พ.ศ.2510 ได้ ย้ายมาอยู่หมู่ที่ 3 บ้านปิ่น ตำบลเชียงม่วน อำเภอปง จังหวัดเชียงราย เนื่องจากต้องสร้างที่ว่าการ กิ่งอำเภอเชียงม่วน ณ บริเวณโรงเรียนเดิม ใน พ.ศ. 2512 ได้เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึงชั้นป.7 และ ในปี พ.ศ. 2537 ได้เปิดสอนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จนถึงปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนคือ นายสมมติ กองแก้ว

ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สรุปได้ 4 ประเด็น คือข้อมูลพื้นฐานขององค์กร ซึ่งทางโรงเรียน ได้กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ แพนกลยุทธ์ และสีประจำโรงเรียนไว้ ข้อมูลนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือข้อมูลนักเรียนมีจำนวน 300 คน ข้อมูลผู้บริหาร ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโรงเรียน มีผู้บริหาร รวม 13 คน ผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน มี 4 คน คือ นายบุญศรี รัตนแพทย์ นายสิน กล้าหาญ นายสมบัติ เร่งเร็ว นายสมมติ กองแก้ว ข้อมูลบุคลากร

จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ ครูจำนวน 17 คน นักเรียน 300 คน แยกนักเรียนเป็น 3 ระดับคือ ระดับปฐมวัย จำนวน 67 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 197 คน และระดับมัธยมศึกษาจำนวน 36 คน

ข้อมูลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสิ่งก่อสร้าง ประเภทชุมชน และธรรมชาติวิถี มีหมู่บ้านในเขตบริการ 5 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านหลวง บ้านปิ่น บ้านกลาง บ้านสบทราย และบ้านป่าซางคำ อาชีพหลักของชุมชน ได้แก่ เกษตรกร ช่างไม้ ค้าขาย รับราชการ และรับจ้างทั่วไป ประชากรทุกหมู่บ้านล้วนแต่เป็นคนถิ่นเหนือ ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาถิ่นเหนือ มีความเป็นอยู่เรียบง่าย

ข้อมูลมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกข้อมูลออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ประเภทการรวมกลุ่ม ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น คือปราชญ์ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มค้าขาย ด้านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมการเลี้ยงผี ประเภทอาหาร ได้แก่ อาหารประเภทแกง ประเภทลาบ ประเภทยำ ประเภทผัด ประเภทน้ำพริก และประเภทปิ้งย่าง ประเภทการเล่นพื้นบ้าน ประเภทศาสนสถานและศาสนพิธี มีวัดบ้านหลวง วัดบ้านปิ่น วัดพระธาตุดอยแก้ว ประเภทอาชีพและศิลปวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน

ข้อมูลด้านนิทาน ตำนานพื้นบ้าน เป็นเรื่องเล่าสู่กันฟัง เช่น ตำนานเจ้าพ่อข้อมมือเหล็ก เจ้าพ่อวงแดง เจ้าพญาหาญ เจ้าพญาขุนน้ำ และตำนานเมืองเชียงม่วน สำหรับข้อมูลบุคคลสำคัญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ นายหมั่น พิเคราะห์ นางแก้ววันดี เชื้อหมอ นายบรรเลง ชุมภูชนะภัย นายบุญธรรม กองแก้ว นายเมือง ชยัน และนางแสงมอญ ชุมภูชนะภัย ส่วนการรวมกลุ่มในชุมชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มน้ำดื่ม กลุ่มพลังเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มฌาปนกิจศพ กลุ่มข้าวแตน กลุ่มผลิตสุราขาว และกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

บทที่ 5

หนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง: กระบวนการสร้างและการประเมินผล

หลังจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างแรงบันดาลใจจากเนื้อหาในการสร้างหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อมแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาศึกษากระบวนการสร้างและประเมินผลงานกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

ผลการวิจัยที่พบนำเสนอได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก
2. การประเมินหนังสือเล่มเล็ก

กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

การวิเคราะห์กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก จากหนังสือเล่มเล็ก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ผู้วิจัยได้จากประชากร จำนวน 12 คน ทำหนังสือเล่มเล็กกลุ่มละ 3 คน กลุ่มละ 1 เล่ม ได้ 4 เล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล เก็บจากกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การตั้งชื่อเรื่อง
2. การเขียนโครงเรื่อง
3. การเขียนตัวเรื่อง
4. วิธีการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

1. การตั้งชื่อเรื่อง

จากการเก็บข้อมูลการตั้งชื่อเรื่องโดยการบันทึกผลการพิจารณาผลงานหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งมี 4 เรื่อง แต่ละกลุ่มจะตั้งชื่อเรื่องแตกต่างกันไป ดังนี้

กลุ่มที่	ชื่อเรื่อง	กลุ่มที่	ชื่อเรื่อง
1	ประเพณียี่เป็ง	3	ยี่เป็ง
2	แอ่วงานยี่เป็ง	4	กระทงของดาว

จากข้อมูลการตั้งชื่อเรื่องดังกล่าวสังเกตเห็นว่า มีแนวการตั้งชื่อเรื่องที่แตกต่างกัน คือ มีทั้งการตั้งชื่อเรื่องตามประเพณีไทยดั้งเดิมและใช้ชื่อเฉพาะถิ่น มีทั้งการขึ้นนำเนื้อเรื่อง แบบลำดับสำนวนเป็นการเขียนที่จูงใจนำสำนวนโวหารแบบแปลกๆ มาใช้ให้สะดุดตาผู้อ่าน การตั้งชื่อคนคุ้นเคยเป็นการตั้งชื่อเรื่องที่ผู้อ่านอ่านแล้วมีความรู้สึกสนิทสนมกับผู้เขียน การตั้งชื่อเรื่องแบบคำถามเป็นการเขียนที่ทำทนายผู้อ่านอยู่ในที่ การตั้งชื่อเรื่องชวนฉงนเป็นตั้งชื่อเรื่องแบบคำถาม และผู้เขียนยังสามารถตั้งชื่อเรื่องได้ตามความต้องการ ได้แก่

ประเพณียี่เป็ง ประเพณี หมายถึง วัฒนธรรมที่ดิงามที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

ยี่เป็ง เป็นการตั้งชื่อเรื่อง ตามชื่อเดือนของท้องถิ่นภาคเหนือ เดือนยี่ หมายถึง เดือนสอง, เป็ง หมายถึง เดือนเพ็ญ หรือวันขึ้น 15 ค่ำ ยี่เป็ง คือ วันเพ็ญ เดือนสิบสอง

แอ่วงานยี่เป็ง แอ่ว เป็นภาษาท้องถิ่นภาคเหนือ หมายถึง เทียว แอ่วงานยี่เป็ง หมายถึง เทียวงานวันเพ็ญ เดือนสิบสอง คือ เทียวงานลอยกระทง

กระทงของดาว กระทง หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ด้วยใบตอง หรือวัสดุอื่น สำหรับใช้ลอยบนน้ำ นำดอกไม้ ธูปเทียน บรรจุใส่ในกระทงเพื่อขอขมาพระแม่คงคา ดาว เป็นชื่อเล่นของตัวละคร หรือเจ้าของกระทง

2. การเขียนโครงเรื่อง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการเขียนโครงเรื่องและการเขียนตัวเรื่องของนักเรียนจำนวน 4 กลุ่ม โดยการจดบันทึกจากการตรวจผลงานการเขียนโครงเรื่องและการเขียนตัวเรื่องของแต่ละกลุ่ม กล่าวคือ

กลุ่มที่ 1 นายกฤษณพงษ์ บรรจง อายุ 15 ปี นายจตุพล ทองคำ อายุ 15 ปี และนายชัยสิทธิ์ รัตนแพทย์ อายุ 15 ปี

กลุ่มที่ 2 นายพงศธร สุขเกษม อายุ 15 ปี เด็กชายยุทธพงษ์ เสมอ อายุ 14 ปี และเด็กชายเลี้ยง กานหลวง อายุ 14 ปี

กลุ่มที่ 3 นางสาวบุษราภรณ์ คำลือ อายุ 15 ปี นางสาวจนา เมืองก้อน อายุ 15 ปี และนางสาวนาวิรัตน์ จันทร์แดง อายุ 15 ปี

กลุ่มที่ 4 นางสาวพิมพ์กานต์ ทองคำ อายุ 15 ปี นางสาวพัชราภา เมืองก้อน อายุ 15 ปี และนางสาวพัชราภรณ์ เมืองก้อน อายุ 15 ปี

โครงเรื่องซึ่งเขียนโดยละกลุ่มมีดังนี้

2.1 โครงเรื่องประเพณียี่เป็ง (กลุ่มที่ 1) มีเหตุการณ์ ดังนี้

2.1.1 ตอนเช้าวันลอยกระทง นาย แนนต์ ดาว ช่วยกันประดิษฐ์กระทงเล็ก เพื่อจะได้นำไปลอยในแม่น้ำป้าในคืนนี้ ซึ่งเป็นวันลอยกระทง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 หรือชาวเหนือเรียกว่า ประเพณียี่เป็ง

2.1.2 ณ บริเวณงานประเพณียี่เป็ง ปีนี้มีการจัดงาน ณ สนามหญ้าหน้าที่ว่า การอำเภอเชียงม่วน ซึ่งนาย แนนต์ เบ็ญ ได้นัดพบกัน ทั้งสามคนต่างถือกระทงมาด้วย

2.1.3 บริเวณท่าน้ำป้า นาย แนนต์ ดาว พากันนำกระทงไปลอย ต่างก็ตั้งใจอธิษฐานก่อนลอยกระทงลงในแม่น้ำ ในคืนนี้มีผู้คนมาลอยกระทงกันอย่างเนืองแน่น

2.1.4 หลังจากลอยกระทงเสร็จแล้ว ทั้งสามพากันเที่ยวชมกิจกรรมต่างๆ เช่น การปล่อยโคมไฟ การจุดพลุเฉลิมฉลองก่อนที่จะมีการประกวดนางนพมาศ ทุกคนตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็น

2.1.5 นาย แนนต์ ดาว พากันชมการประกวดนางนพมาศสลับกับการแสดงกิจกรรมของเด็กๆ แต่ละโรงเรียน

2.1.6 เวลาประมาณสี่ทุ่มเศษ แนนต์ชวนเพื่อนๆ ขึ้นชิงช้าสวรรค์ ทุกคนเข้าแถวเพื่อซื้อตั๋วคนละ 10 บาท

2.1.7 ขณะที่ขึ้นชิงช้าสวรรค์ทุกคนรู้สึกตื่นเต้นมาก เมื่อมองดูด้านล่างเห็นผู้คนและแสงไฟฟ้าสว่างไสวสวยงามตระการตา นั่งชิงช้าสวรรค์ได้ไม่นานก็หมดเวลา

2.1.8 ทุกคนจึงพากันลงจากชิงช้าสวรรค์ และกลับไปดูการประกวดนางนพมาศต่ออีก จนกระทั่งถึงช่วงเวลาประกาศผลนางนพมาศ

2.1.9 เวลาประมาณห้าทุ่ม ทั้งสามคนชวนกันกลับบ้านเพราะตึกมากแล้ว และกิจกรรมต่างๆ เริ่มซาลงแล้ว ทุกคนเที่ยวด้วยความสนุกสนานและกลับบ้านอย่างมีความสุข

2.1.10 ขณะกลับจากเที่ยวงาน แนนต์บอกเพื่อนๆ ว่า “เราควรใช้วัสดุที่มีตามธรรมชาติในท้องถิ่นของเรามาประดิษฐ์กระทง และอนุรักษ์ประเพณียี่เป็งนี้ไว้ให้ลูกหลานนะ” เพื่อนๆ ก็ตอบว่า “ใช่แล้วแหละ”

2.2 โครงเรื่องแอ่วงานยี่เป็ง (กลุ่มที่ 2) มีเหตุการณ์ ดังนี้

2.21 ตอนบ่าย 3 โมง ออม ไอ้ต เล็ง ช่วยกันประดิษฐ์กระทงเล็ก เพื่อจะได้นำไปลอยในแม่น้ำคืนนี้ ซึ่งเป็นคืนวันลอยกระทง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12

2.2.2 ณ บริเวณทำน้ำปี ผู้คนเฝ้าแน่น ทุกคนถือกระทงใบตองมาในมือ ออม ใ้อัด เล็ง ได้นัดพบกับบริเวณทำน้ำปี ทั้งสามคนต่างก็ถือกระทงมาด้วย

2.2.3 บริเวณทำน้ำปี ออม ใ้อัด เล็ง พากันนำกระทงไปลอย ก่อนลอยกระทง ต่างก็ตั้งจิตอธิษฐานแล้วจึงลอยกระทงในแม่น้ำ

2.2.4 ณ ที่ว่าการอำเภอเชียงม่วน หลังจากลอยกระทงเสร็จแล้ว ทั้งสามพากัน แอ้วงานยี่เป็ง ชมกิจกรรมต่างๆ เช่น การจุดพลุเฉลิมฉลอง การปล่อยโคมไฟ 100 ดวง สอยดาว การประกวดขบวนแห่ ทุกคนตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็นเป็นอย่างยิ่ง

2.2.5 หลังจากดูการจุดพลุ และโคมลอยแล้ว ออม ใ้อัด เล็ง ก็พากันไปสอยดาว ด้วยความสนุกสนาน ได้ของรางวัลเป็นชั้นน้ำ กระจปอง ถ้วยกาแฟ ตะแกรง ฯลฯ

2.2.6 เวลาประมาณสี่ทุ่มเศษ ออม ใ้อัด เล็ง รู้สึกหิวข้าว จึงชวนกันซื้อลูกชิ้นปิ้ง กิน คนละ 2 ไม้ ไม้ละ 10 บาท รวมเป็นเงิน 60 บาท แม่ค้าแถมให้อีก 1 ไม้

2.2.7 หลังจากกินลูกชิ้นปิ้งเสร็จแล้ว จึงชวนกันนั่งชิงช้าสวรรค์ และไปดูการ ประกวดนางนพมาศต่ออีก จนกระทั่งถึงช่วงเวลาประกาศผลการประกวดนางนพมาศ

2.2.8 เวลาประมาณห้าทุ่มครึ่ง เล็ง ชวนกันกลับบ้าน

2.2.9 ทั้งสามคนอยู่บ้านใกล้กันจึงเดินกลับบ้านพร้อมกัน และร้องเพลง “ลอยกระทง” ไปด้วยจนถึงบ้าน

2.2.10 ทั้งสามคนแยกกันเข้าบ้าน บ้านของแต่ละคนห่างกันราว 100 เมตร ต่างก็ เที่ยงด้วยความสนุกสนานและกลับบ้านอย่างมีความสุข

2.3 โครงเรื่องยี่เป็ง (กลุ่มที่ 3) มีเหตุการณ์ ดังนี้

2.3.1 ตอนเย็นหลังเลิกเรียนแล้ว นาย แนนท์ เบญ ช่วยกันประดิษฐ์กระทงเล็ก คนละ 1 กระทง เพื่อจะได้นำไปลอยที่ทำน้ำปีในคืนนี้ ซึ่งเป็นคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนยี่เป็ง

2.3.2 นาย แนนท์ เบญ นัดพบกันที่บ้านนาย เพราะเป็นทางผ่านไปเที่ยวงานยี่เป็ง ทั้งสามคนนำดอกไม้ ธูป เทียน ใส่ในกระทงและจุดเทียนในกระทงของตนเอง

2.3.3 พอทั้งสามมาพร้อมหน้า จึงพากันเดินทางไปที่ทำน้ำปี มีผู้คนมาลอย กระทงมากมาย ต่างถือกระทงติดมือมาด้วยคนละ 1 ใบ

2.3.4 ณ บริเวณทำน้ำปี ทั้งสามคนยกกระทงขึ้นจรดเหนือศีรษะต่างตั้งจิต อธิษฐานขอให้มีความสุข และขอขมาพระแม่คงคา เสร็จแล้วก็นำกระทงลอยไปในแม่น้ำ กระทง ที่ทุกคนลอยไหลตามกันไปเป็นสายสวยงามมาก

2.3.5 งานยี่เป็งปีนี้จัดขึ้นบริเวณที่ว่าการอำเภอเชียงม่วน ประชาชนพากัน เดินขบวนทุกหมู่บ้าน กระทงทุกหมู่บ้านดูยิ่งใหญ่ไม่แพ้กันเลย ทั้งสามคนร่วมเดินแห่กระทงด้วย

2.3.6 หลังจากลอบยกระหงเสร็จแล้ว ทั้งสามพากันแอ้วงานยี่เป็ง เยี่ยมชมกิจกรรมต่างๆ เช่น การปล่อยโคมไฟ การจุดพลุเฉลิมฉลอง สอยดาว การประกวดขบวนแห่ ทุกคนตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็น

2.3.7 เวลาประมาณสามทุ่มครึ่ง นาย เน็ด เบญ รู้สึกหิวจึงชวนกันกินก๋วยเตี๋ยว เพราะทุกคนออกจากบ้านมาลอบยกระหงก่อน แล้วจึงร่วมขบวนแห่กระหง

2.3.8 หลังจากกินก๋วยเตี๋ยวเสร็จแล้ว จึงชวนกันเดินเที่ยวทั่วบริเวณงาน

2.3.9 เวลาประมาณสามทุ่ม 49 นาที เริ่มมีการจุดพลุเพื่อเฉลิมฉลองงาน นายอำเภอเชียงใหม่จุดโคมลอยนำชาวบ้าน โคมลอยลอยสู่ท้องฟ้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ จำนวน 100 ดวง ลอยขึ้นไปเป็นสายสวยงามมาก

2.3.10 เวลาประมาณห้าทุ่มเศษ ทั้งสามคนเห็นว่าดีก็มากแล้วจึงชวนกันกลับบ้าน ต่างก็เที่ยวงานประเพณียี่เป็ง ด้วยความสนุกสนาน และกลับบ้านอย่างมีความสุข

2.4 โครงเรื่องกระหงของดาว (กลุ่มที่ 4) มีเหตุการณ์ ดังนี้

2.4.1 ณ ใต้ถุนอาคารเรียน ดาวกำลังประดิษฐ์กระหงด้วยใบตอง คล้ายกับการเย็บบายศรีสู่ขวัญ กระหงของดาวสวยงามมาก ส่วนซิมกับแซมช่วยกันประดิษฐ์กระหงเล็ก 1 กระหง เพื่อจะได้นำไปลอยในแม่น้ำในคืนนี้

2.4.2 ณ บริเวณท่าน้ำปี่ ผู้คนเนืองแน่น ทุกคนถือกระหงใบตองมาในมือต่างก็ชมกระหงของดาวว่าสวย ดาว ซิม แซ พากันจุดไฟในกระหงของตนเอง

2.4.3 บริเวณท่าน้ำปี่ ดาว ซิม แซ พากันนำกระหงไปลอย ต่างก็ตั้งจิตอธิษฐานก่อนลอบยกระหงลงในแม่น้ำ ซิม แซ ตั้งจิตอธิษฐานร่วมกัน

2.4.4 หลังจากลอบยกระหงเสร็จแล้ว ทั้งสามพากันเที่ยวงานยี่เป็ง ดาวรู้สึกสบายใจและมีความสุขที่ได้รับคำชมเชย และทั้งสามไปดูการปล่อยโคมไฟ การจุดพลุเฉลิมฉลองงานอย่างยิ่งใหญ่ ทุกคนตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็น

2.4.5 ดาว ซิม แซ ดูการแสดงของเด็กนักเรียนแล้วพากันไปขึ้นนั่งชิงช้า-สวรรค์ พวกเขาได้พบกับกลุ่มของ นาย เน็ด เบญ ด้วย

2.4.6 เวลาประมาณสี่ทุ่ม กลุ่มของดาว ซิม แซ ดูการแสดงของเด็ก ส่วนนาย เน็ด เบญ พากันชมการประกวดนางนพมาศ

2.4.7 หลังจากนั้น ทุกคนพากันเชียร์ และลุ้นนางนพมาศหมู่บ้านของตน

2.4.8 เวลาประมาณห้าทุ่มเศษ มีการประกาศผลการประกวดนางนพมาศ ปรากฏว่านางนพมาศที่ชนะการประกวดเป็นของหมู่บ้านมาง

2.4.9 ทุกคนชวนกันกลับบ้าน ซิม แซ ไปด้วยกัน ส่วนคนอื่น ๆ ไปกับเพื่อนๆ

2.4.10 เข้าวันรุ่งขึ้น ทุกคนมาโรงเรียน และเล่าเรื่องที่ได้ไปเที่ยวงานสู้กันฟังอย่าง สนุกสนาน ทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า “ควรอนุรักษ์ประเพณีี่เป็งไว้ชั่วลูกชั่วหลาน”

3. การเขียนตัวเรื่อง

จากการเก็บข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้สร้างหนังสือเล่มเล็กเขียนเค้าโครงร่างเสร็จแล้วก็ จะ นำโครงร่างมาเขียนตัวเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ ลักษณะการเขียนตัวเรื่องของนักเรียนแต่ละกลุ่ม มีดังนี้

3.1 เรื่องประเพณีี่เป็ง (กลุ่มที่ 1) การดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1: ตอนเช้าวันลอยกระทง นาย แนนต์ ดาว ช่วยกันประดิษฐ์กระทงเล็ก เพื่อจะได้นำไปลอยในแม่น้ำปีในคืนนี้ ซึ่งเป็นวันลอยกระทง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 หรือ ชาวเหนือเรียกว่า ประเพณีี่เป็ง

เหตุการณ์ที่ 2: ณ บริเวณงานประเพณีี่เป็ง ปีนี้มีการจัดงาน ณ สนามหญ้า หน้าที่ว่าการอำเภอเชียงม่วน ซึ่งนาย แนนต์ เบ็ญ ได้นัดพบกัน ทั้งสามคนต่างถือกระทงมาด้วย

เหตุการณ์ที่ 3: บริเวณท่าน้ำปี นาย แนนต์ ดาว พากันนำกระทงไปลอย ต่างก็ ตั้งจิตอธิษฐานก่อนลอยกระทงลงในแม่น้ำ ในคืนนี้มีผู้คนมาลอยกระทงกันอย่างเนืองแน่น

เหตุการณ์ที่ 4: หลังจากลอยกระทงเสร็จแล้ว ทั้งสามพากันเที่ยวชมกิจกรรม ต่างๆ เช่น การปล่อยโคมไฟ การจุดพลุเฉลิมฉลองก่อนที่จะมีการประกวดนางนพมาศ ทุกคน ตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็น

เหตุการณ์ที่ 5: นาย แนนต์ ดาว พากันชมการประกวดนางนพมาศสลับกับการ แสดงกิจกรรมของเด็กๆ แต่ละโรงเรียน

เหตุการณ์ที่ 6: เวลาประมาณสี่ทุ่มเศษ แนนต์ชวนเพื่อนๆ ขึ้นชิงช้าสวรรค์ ทุกคน เข้าแถวเพื่อซื้อตั๋วคนละ 10 บาท

เหตุการณ์ที่ 7: ขณะที่ขึ้นชิงช้าสวรรค์ทุกคนรู้สึกตื่นเต้นมาก เมื่อมองลงมา ด้านล่าง ก็เห็นผู้คน และแสงไฟฟ้าสว่างไสวสวยงามตระการตา นั่งชิงช้าสวรรค์ได้ไม่นานก็หมดเวลา

เหตุการณ์ที่ 8: ทุกคนจึงพากันลงจากชิงช้าสวรรค์ และกลับไปดูการ ประกวดนางนพมาศต่ออีก จนกระทั่งถึงช่วงเวลาประกาศผลนางนพมาศ

เหตุการณ์ที่ 9: เวลาประมาณห้าทุ่ม ทั้งสามคนชวนกันกลับบ้านเพราะตึกมาก แล้ว และกิจกรรมต่างๆ เริ่มซาลงแล้ว ทุกคนเที่ยวด้วยความสนุกสนานและกลับบ้านอย่างมี ความสุข

เหตุการณ์ที่ 10: ขณะกลับจากเที่ยวงาน แนนตบอกเพื่อนๆ ว่า “เราควรใช้วัสดุที่มีตามธรรมชาติในท้องถิ่นของเรามาประดิษฐ์กระทง และอนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้ให้ลูกหลานนะ” เพื่อนๆ ก็ตอบว่า “ใช่แล้วแหละ”

3.2 เรื่องแฉ่งงานยี่เป็ง (กลุ่มที่ 2) การดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1: ตอนบ่าย 3 โมง ออม ไอ้ต เล็ง ช่วยกันประดิษฐ์กระทงเล็ก เพื่อจะได้นำไปลอยในแม่น้ำปืคินนี้ ซึ่งเป็นคืนวันลอยกระทง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12

เหตุการณ์ที่ 2: ณ บริเวณท่าน้ำปื ผู้คนเืองแน่น ทุกคนถือกระทงใบตองมาในมือ ออม ไอ้ต เล็ง ได้นัดพบกันบริเวณท่าน้ำปื ทั้งสามคนต่างก็ถือกระทงมาด้วย

เหตุการณ์ที่ 3: บริเวณท่าน้ำปื ออม ไอ้ต เล็ง พากันนำกระทงไปลอย ก่อนลอยกระทง ต่างก็ตั้งจิตอธิษฐานแล้วจึงลอยกระทงในแม่น้ำ

เหตุการณ์ที่ 4: ณ ที่ว่าการอำเภอเชียงม่วน หลังจากลอยกระทงเสร็จแล้ว ทั้งสามพากันแฉ่งงานยี่เป็ง ชมกิจกรรมต่างๆ เช่น การจุดพลุเฉลิมฉลอง การปล่อยโคมไฟ 100 ดวง สอยดาว การประกวดขบวนแห่ ทุกคนตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็นเป็นอย่างยิ่ง

เหตุการณ์ที่ 5: หลังจากดูการจุดพลุ และโคมลอยแล้ว ออม ไอ้ต เล็ง ก็พากันไปสอยดาวด้วยความสนุกสนาน ได้ของรางวัลเป็นขนม กระจ่าง ถ้วยกาแฟ ตะแกรง ฯลฯ

เหตุการณ์ที่ 6: เวลาประมาณสี่ทุ่มเศษ ออม ไอ้ต เล็ง รู้สึกหิวข้าว จึงชวนกันซื้อลูกชิ้นปิ้งกิน คนละ 2 ไม้ ไม้ละ 10 บาท รวมเป็นเงิน 60 บาท แม่ค้าแถมให้อีก 1 ไม้

เหตุการณ์ที่ 7: หลังจากกินลูกชิ้นปิ้งเสร็จแล้ว จึงชวนกันนั่งชิงช้าสวรรค์ และไปดูการประกวดนางนพมาศต่ออีก จนกระทั่งถึงช่วงเวลาประกาศผลการประกวดนางนพมาศ

เหตุการณ์ที่ 8: เวลาประมาณห้าทุ่มครึ่ง เล็ง ชวนกันกลับบ้าน

เหตุการณ์ที่ 9: ทั้งสามคนอยู่บ้านใกล้กันจึงเดินกลับบ้านพร้อมกัน และร้องเพลง “ลอยกระทง” ไปด้วยจนถึงบ้าน

เหตุการณ์ที่ 10: ทั้งสามคนแยกกันเข้าบ้าน บ้านของแต่ละคนห่างกันราว 100 เมตร ต่างก็เที่ยวด้วยความสนุกสนานและกลับบ้านอย่างมีความสุข

3.3 เรื่องยี่เป็ง (กลุ่มที่ 3) การดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1: ตอนเย็นหลังเลิกเรียนแล้ว นาย แนนต เบญ ช่วยกันประดิษฐ์กระทงเล็ก คนละ 1 กระทง เพื่อจะได้นำไปลอยที่ท่าน้ำปืคินนี้ ซึ่งเป็นคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนยี่เป็ง

เหตุการณ์ที่ 2: นาย แนนต เบญ นัดพบกันที่บ้านนาย เพราะเป็นทางผ่านไปเที่ยวงานยี่เป็ง ทั้งสามคนนำดอกไม้ ธูป เทียน ใส่ในกระทงและจุดเทียนในกระทงของตนเอง

เหตุการณ์ที่ 3: พอทั้งสามมาพร้อมหน้า จึงพากันเดินทางไปที่ท่าน้ำปี่ มีผู้คนมาลอยกระทงมากมาย ต่างถือกระทงติดมือมาด้วยคนละ 1 ใบ

เหตุการณ์ที่ 4: ณ บริเวณท่าน้ำปี่ ทั้งสามคนยกกระทงขึ้นจรดเหนือศีรษะ ต่างตั้งจิตอธิษฐานขอให้มีความสุข และขอขมาพระแม่คงคา เสร็จแล้วก็นำกระทงลอยไปในแม่น้ำ กระทงที่ทุกคนลอยไหลตามกันไปเป็นสายสวยงามมาก

เหตุการณ์ที่ 5: งานยี่เป็งปีนี้จัดขึ้นบริเวณที่ว่าการอำเภอเชียงม่วน ประชาชนพากันเดินขบวนทุกหมู่บ้าน กระทงทุกหมู่บ้านดูยิ่งใหญ่ไม่แพ้กันเลย ทั้งสามคนร่วมเดินแห่กระทงด้วย

เหตุการณ์ที่ 6: หลังจากลอยกระทงเสร็จแล้ว ทั้งสามพากันแอ่วงานยี่เป็ง เยี่ยมชมกิจกรรมต่างๆ เช่น การปล่อยโคมไฟ การจุดพลุเฉลิมฉลอง สอยดาว การประกวดขบวนแห่ ทุกคนตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็น

เหตุการณ์ที่ 7: เวลาประมาณสามทุ่มครึ่ง นาย แน็ต เบญจ รุ่งลึกทิว จึงชวนกันกินก๋วยเตี๋ยว เพราะทุกคนออกจากบ้านมาลอยกระทงก่อน แล้วจึงร่วมขบวนแห่กระทง

เหตุการณ์ที่ 8: หลังจากกินก๋วยเตี๋ยวเสร็จแล้ว จึงชวนกันเดินเที่ยวทั่วบริเวณงาน

เหตุการณ์ที่ 9: เวลาประมาณสามทุ่ม 49 นาที เริ่มมีการจุดพลุเพื่อเฉลิมฉลองงาน นายอำเภอเชียงม่วนจุดโคมลอยนำชาวบ้าน โคมลอยลอยสู่ท้องฟ้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ จำนวน 100 ดวง ลอยขึ้นไปเป็นสายสวยงามมาก

เหตุการณ์ที่ 10: เวลาประมาณห้าทุ่มเศษ ทั้งสามคนเห็นว่าตึกมากแล้วจึงชวนกันกลับบ้าน ต่างก็เที่ยวงานประเพณียี่เป็ง ด้วยความสนุกสนาน และกลับบ้านอย่างมีความสุข

3.4 เรื่องกระทงของดาว (กลุ่มที่ 4) การดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1: ณ ใต้ถุนอาคารเรียน ดาวกำลังประดิษฐ์กระทงด้วยใบตอง คล้ายกับการเย็บบายศรีสู่ขวัญ กระทงของดาวสวยงามมาก ส่วนซิมกับแชช่วยกันประดิษฐ์กระทงเล็ก 1 กระทง เพื่อจะได้นำไปลอยในแม่น้ำในคืนนี้

เหตุการณ์ที่ 2: ณ บริเวณท่าน้ำปี่ ผู้คนเนืองแน่น ทุกคนถือกระทงใบตองมาในมืออังกษ์มกระทงของดาวว่าสวย ดาว ซิม แช พากันจุดไฟในกระทงของตนเอง

เหตุการณ์ที่ 3: บริเวณท่าน้ำปี่ ดาว ซิม แช พากันนำกระทงไปลอย ต่างก็ตั้งจิตอธิษฐานก่อนลอยกระทงลงในแม่น้ำ ซิม แช ตั้งจิตอธิษฐานร่วมกัน

เหตุการณ์ที่ 4: หลังจากลอยกระทงเสร็จแล้ว ทั้งสามพากันเที่ยวงานยี่เป็ง ดาวรู้สึกสบายใจและมีความสุขที่ได้รับคำชมเชย และทั้งสามไปดูการปล่อยโคมไฟ การจุดพลุเฉลิมฉลองงานอย่างยิ่งใหญ่ ทุกคนตื่นตาตื่นใจกับภาพที่เห็น

เหตุการณ์ที่ 5: ดาว ชิม แช ดูการแสดงของเด็กนักเรียนแล้วก็พากันไปนั่งชิงช้า – สวรรค์ พวกเขาได้พบกับกลุ่มของ นาย เน็ต เบ็ญ ด้วย

เหตุการณ์ที่ 6: เวลาประมาณสี่ทุ่ม กลุ่มของดาว ชิม แช ดูการแสดงของเด็ก ส่วนนาย เน็ต เบ็ญ พากันชมการประกวดนางนพมาศ

เหตุการณ์ที่ 7: หลังจากนั้น ทุกคนพากันเชียร์ และลุ้นนางนพมาศหมู่บ้านของตน

เหตุการณ์ที่ 8: เวลาประมาณห้าทุ่มเศษ มีการประกาศผลการประกวดนางนพมาศ ปรากฏว่า นางนพมาศที่ชนะการประกวดเป็นของหมู่บ้านนาง

เหตุการณ์ที่ 9: ทุกคนชวนกันกลับบ้าน ชิม แช ไปด้วยกัน ส่วนคนอื่นๆ ไปกับเพื่อนๆ

เหตุการณ์ที่ 10: เช้าวันรุ่งขึ้น ทุกคนมาโรงเรียน และเล่าเรื่องที่ได้ไปเที่ยวงานสู่กันฟังอย่างสนุกสนาน ทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า “ควรอนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้ชั่วลูกชั่วหลาน”

จากการเขียนโครงเรื่องประเพณีนี้ของผู้แต่งเรื่องสามารถแต่งเรื่องได้เรียงตามลำดับเหตุการณ์ และวางโครงเรื่องได้ดีทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องง่าย ไม่วกวนไปมา มีการใส่ความรู้สึกให้ผู้อ่านมีอารมณ์คล้อยตาม และเห็นความสำคัญของประเพณีลอยกระทงมีการนำเสนอเรื่องราวตามโครงเรื่องตามลำดับได้สมจริง เช่น ในช่วงตอนกลางวันจะกล่าวถึงการประดิษฐ์กระทงก่อนที่จะนำไปลอยในตอนกลางคืน และการเที่ยวในงานประเพณีของนักเรียนตลอดจนถึงการแสดง การละเล่นต่างๆ โดยใช้ชื่อเล่นของผู้สร้างหนังสือเล่มเล็กเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ สดทำยก็ให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน เป็นต้น

4. วิธีการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา จากการสังเกตพบว่า ในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขั้นตอนเตรียมวัสดุอุปกรณ์

ในกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กนั้น ผู้สร้างจะต้องเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการสร้างหนังสือเล่มเล็กให้มีครบพร้อมใช้งาน ซึ่งประกอบด้วย

4.1.1 กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาดเอ 4 จำนวน 8 แผ่น และขนาดยาวกว่าเอ 4 ประมาณ .8 เซนติเมตร อีก 1 แผ่น สำหรับทำปกหน้า-หลัง

4.1.2 แผนภาพโครงเรื่อง สำหรับเขียนเรื่องตามสถานการณ์

4.1.3 สติกเกอร์ใสขนาดและจำนวน เท่ากันกับกระดาษ 100 ปอนด์

4.1.4 สีไม้ 36 สี หรือ 48 สี จำนวน 1 กล่อง

4.1.5 กาวสองหน้าบาง ขนาด 1 เซนติเมตร จำนวน 1 ม้วน

4.1.6 คัตเตอร์ ไม้บรรทัด

4.1.7 ดินสอ 2 B ยางลบ กบเหลาดินสอ

4.1.8 ปากกาหมึกซึมสีดำ ยี่ห้อ LEE PEN น้ำยาลบคำผิด

4.1.9 ตะกร้าสำหรับใส่อุปกรณ์ และถังขยะ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล อุปกรณ์ในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก กระดาษ 100 ปอนด์ เป็นชื่อเรียกกระดาษ ขนาด เอ 4 หมายถึง กระดาษที่มีด้านกว้าง 10 เซนติเมตร และด้านยาว 30 เซนติเมตร ส่วนสติ๊กเกอร์ใสมีขนาดเท่ากับกระดาษ 100 ปอนด์ สีไม้ที่ใช้คือ สีคอลลิ้น จะใช้ 36 สี หรือ 48 สี เนื่องจากการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ถ้าหากอยากให้มีสีของรูปภาพสวยงาม ต้องใช้สีที่มีความละเอียด เพื่อให้ผู้ระบายสีได้ไล่สีไปตามลำดับ เช่น สีเข้มไล่ลงไปหาอ่อนและจางลง ซึ่งจะช่วยให้ภาพดูสวยงาม สำหรับกระดาษกาวสองหน้าจะใช้ขนาด 1 เซนติเมตร เพราะราคาไม่แพงนัก ส่วนคัตเตอร์จะนำมาใช้ในการตัดกาวสองหน้าบาง กรีดกระดาษ หรือสติ๊กเกอร์ใสที่ยาวเกินขนาดของหนังสือออก สำหรับดินสอ ยางลบ กบเหลา ใช้วาดภาพจำเป็นมากจะขาดไม่ได้ ส่วนปากกาหมึกซึมสีดำ จะใช้ยี่ห้อ LEE PEN เพราะเส้นเล็ก ใช้เขียนเนื้อเรื่อง และลงเส้นรูปภาพ ที่สำคัญสามารถเขียนทับสีได้ ส่วนตะกร้าใช้ใส่วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เพราะวัสดุอุปกรณ์จะหาง่าย สะดวกในการหยิบใช้ และที่จะขาดไม่ได้อีกเช่นกัน นั่นคือถังขยะใบเล็กๆ เมื่อมีการเหลาดินสอ เหลาสี ดึงกระดาษกาวสองหน้าบางและสติ๊กเกอร์ใสออกจะต้องเก็บใส่ถังขยะทันที เพราะไม่ทำให้บริเวณที่สร้างหนังสือเล่มเล็กกรงูรัง มีแต่ขยะ และไม่ต้องเสียเวลาเก็บทีหลัง ดังนั้น วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กทุกชิ้นต่างก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน จึงต้องจัดเตรียมให้พร้อมหยิบใช้ง่าย หายก็รู้ ดูก็งามตา

4.2 ขั้นตอนลงมือปฏิบัติ

ในกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กให้ได้ 1 เล่ม มีการกำหนดเวลาในการจัดทำเพียง 6 ชั่วโมง ผู้จัดทำกลุ่มละ 3 คน ต่างแบ่งหน้าที่กันตามความถนัด และช่วยกันทำงานอย่างเป็นระบบ เช่น ผู้แต่งเรื่อง และเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ผู้เขียนเรื่องในหนังสือเล่มเล็ก ผู้วาดภาพระบายสี จัดทำปกหน้า-หลัง ปกครองหน้า ผู้เขียนแรงบันดาลใจ และเขียนวัตถุประสงค์ในการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก ข้อคิด ผู้จัดทำ ตกแต่ง ตรวจสอบความถูกต้องของอักขรวิธี ฉันทลักษณ์ ข้อความ ประโยค ตีตราสติ๊กเกอร์ใส และเข้าเล่ม ฯลฯ

การลงมือสร้างหนังสือเล่มเล็ก ทำดังนี้

4.2.1 พับครึ่งกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาดเอ 4 (รีดสันให้เรียบและบางที่สุด)

4.2.2 การคิดประเด็นเรื่อง/ตั้งชื่อเรื่อง/วางเค้าโครงเรื่อง

4.2.3 การเขียนแผนภาพโครงเรื่อง

4.2.4 การเขียนเรื่องในหนังสือเล่มเล็ก

4.2.5 การทำปกหน้า-หลัง เขียนชื่อเรื่องสะดุดตา วาดภาพระบายสีให้สวยงาม

4.2.6 การเขียนแรงบันดาลใจ วัตถุประสงค์ ข้อคิด/คติสอนใจ และคณะ

ผู้จัดทำ

4.2.7 ผู้เขียน เขียนเรื่องลงในกระดาษ 100 ปอนด์ ใส่หมายเลขหน้าให้เรียบร้อย
วิธีการเรียงลำดับหน้าของหนังสือเล่มเล็ก มีดังนี้

1) กระดาษแผ่นที่ 1 ด้านซ้ายมือปกกรองหน้า ปล่อยว่างไว้ไม่ต้องเขียน
สิ่งใด ส่วนด้านขวามือเขียนชื่อเรื่องเช่นเดียวกับหน้าปก

2) กระดาษแผ่นที่ 2 ด้านซ้ายมือเขียนแรงบันดาลใจ ด้านขวามือเขียน
วัตถุประสงค์

3) กระดาษแผ่นที่ 3 ด้านซ้ายมือใส่หมายเลขหน้า 1 ด้านขวามือเขียน
หมายเลขหน้า 2

4) กระดาษแผ่นที่ 4 ด้านซ้ายมือใส่หมายเลขหน้า 3 ด้านขวามือเขียน
หมายเลขหน้า 4

5) กระดาษแผ่นที่ 5 ด้านซ้ายมือใส่หมายเลขหน้า 5 ด้านขวามือเขียน
หมายเลขหน้า 6

6) กระดาษแผ่นที่ 6 ด้านซ้ายมือใส่หมายเลขหน้า 7 ด้านขวามือเขียน
หมายเลขหน้า 8

7) กระดาษแผ่นที่ 7 ด้านซ้ายมือใส่หมายเลขหน้า 9 ด้านขวามือเขียน
หมายเลขหน้า 10

8) กระดาษแผ่นที่ 8 ด้านซ้ายมือเขียนข้อคิด ด้านขวามือเขียนชื่อคณะ
ผู้จัดทำ

9) กระดาษแผ่นที่ 9 ไม่ต้องเขียนอะไร เอาไว้สำหรับทำปกกรองหลัง
การเขียนเนื้อเรื่องจะเขียนเฉพาะด้านในด้านเดียว ส่วนอีกด้านหนึ่งปล่อยว่างไว้ สำหรับติด
กระดาษกาวสองหน้าบาง สำหรับเข้าเล่ม

4.2.8 การเขียนเนื้อเรื่องให้เขียนเรียงลำดับเหตุการณ์ก่อน – หลังตามแผนภาพ
โครงเรื่อง ต้องเขียนด้วยตัวหนังสือที่สวยงาม และตกแต่งให้สวยงามเช่นกัน

4.2.9 การวาดภาพตัวละคร ฉาก ต้องระบายสีให้สวยงาม โดยผู้วาดภาพต้อง
อ่านเนื้อเรื่องที่คุณเขียนได้เขียนไว้ หลังจากนั้นจึงวาดภาพให้สัมพันธ์กันกับเนื้อเรื่องในแต่ละหน้า

4.2.10 ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ประโยค การใช้ภาษา และการเขียนสะกดคำ หรืออักขรวิธี หากเขียนเป็นบทร้อยกรองก็ให้ตรวจดูฉันทลักษณ์ด้วย

4.2.11 ตีตลิ่งเกอร์ไล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก พบว่า ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้สร้างจะต้องช่วยกันทำงานอย่างเป็นระบบ ไม่อยู่นิ่งเฉย ไม่รอดูเพื่อนทำงาน เพราะจำกัดด้วยเวลาที่กำหนดไว้เพียง 6 ชั่วโมง ซึ่งลำดับแรกเป็นการพับกระดาษให้ทำคนเดียว การพับกระดาษต้องพับให้ได้ครึ่งจริงๆ ไม่เหลือมลั้กันและรีดให้เรียบที่สุด ถ้าหากพับกระดาษไม่ดี มีการเหลือมลั้กันจะส่งผลถึงการเข้าเล่มหนังสือด้วย หลังจากนั้น ก็เขียนหมายเลขหน้า และขีดเส้นบรรทัดไว้ เขียนส่วนหัวของแรงบันดาลใจ วัตถุประสงค์ ข้อคิด ผู้จัดทำ ลำดับถัดมาช่วยกันคิดประเด็นเรื่อง ตั้งชื่อเรื่อง วางเค้าโครงเรื่อง เขียนแผนภาพโครงเรื่อง ซึ่งผู้จัดทำจะแสดงความคิดเห็นร่วมกันว่า ควรแต่งเรื่องแนวใด มีเค้าโครงอย่างไร เมื่อได้เค้าโครงเรื่องแล้วให้ผู้ที่มีความสามารถในการแต่งเรื่อง เขียนเนื้อเรื่องเรียงตามลำดับเหตุการณ์ลงในแผนภาพโครงเรื่อง และเขียนลงในกระดาษ 100 ปอนด์ ให้อีกคนหนึ่งวาดภาพตามเนื้อเรื่อง ส่วนผู้ที่สามารถวาดภาพระบายสีได้ดีให้ทำหน้าที่ทำหน้าปก ทุกคนต้องช่วยกันทำจนเสร็จ ขั้นตอนถัดสุดท้ายเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือ ตรวจสอบความถูกต้องของการสะกดคำ เนื้อหา การใช้ภาษา ประโยค ก่อนที่จะตีตลิ่งเกอร์ไล และเข้าเล่ม

4.3 ขั้นตอนเข้าเล่ม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย พบว่า ขั้นตอนการเข้าเล่มหนังสือเป็นขั้นตอนสุดท้าย ที่ผู้สร้างต้องพิถีพิถันและทำตามลำดับขั้นตอน ผู้ที่จะเข้าเล่มหนังสือเล่มเล็กได้ดีจะต้องมี ใจเย็น และมีความชำนาญ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

4.3.1 ก่อนเข้าเล่ม ควรจัดเรียงลำดับหน้ากระดาษให้ถูกต้อง ตามลำดับก่อนหลัง เพื่อป้องกันความผิดพลาด ซึ่งอาจเรียงผิดหน้า หรือกลับหัวกลับท้ายได้ ควรตรวจดูจนแน่ใจว่าจัดเรียงลำดับหน้ากระดาษถูกต้อง ไม่กลับหัวกลับท้าย ไม่สลับหน้า เรียบร้อยดีแล้วจึงเข้าเล่มได้

4.3.2 การเข้าเล่มในเล่มมีวิธีการ ดังนี้

1) นำด้านหลังของวัตถุประสงค์ติดกับด้านหลังของหน้า 1 โดยนำกระดาษ 2 หน้าบาง ติดด้านหลังของวัตถุประสงค์ให้ชิดขอบทั้งสี่ด้าน และติดทแยงมุมอีกหนึ่งเส้นตั้งกระดาษที่ปิดกระดาษ 2 หน้าบางออก ต่อจากนั้นจึงนำด้านหลังของหน้า 1 มาวางทาบประกบให้เท่ากันสนิททั้งสี่ด้าน ส่วนหน้าถัดไปก็ทำเช่นเดียวกันตลอดทั้งเล่มจนครบทุกหน้า

2) ด้านหลังของหน้า 2 ติดด้านหลังหน้า 3

- 3) ด้านหลังของหน้า 3 ติดด้านหลังหน้า 4
- 4) ด้านหลังของหน้า 4 ติดด้านหลังหน้า 5
- 5) ด้านหลังของหน้า 5 ติดด้านหลังหน้า 6
- 6) ด้านหลังของหน้า 6 ติดด้านหลังหน้า 7
- 7) ด้านหลังของหน้า 7 ติดด้านหลังหน้า 8
- 8) ด้านหลังของหน้า 8 ติดด้านหลังหน้า 9
- 9) ด้านหลังของหน้า 9 ติดด้านหลังหน้า 10
- 10) ด้านหลังของหน้า 10 ติดด้านหลังของข้อคิด
- 11) ด้านหลังของผู้จัดทำ ติดกับปกหลัง
- 12) นำปกหน้า-ปกหลัง ที่ทำเสร็จแล้วมาวัดทาบกับด้านหน้าของหนังสือ

เล่มเล็กที่ได้เข้าเล่มส่วนในไว้แล้วเพื่อทำสันหนังสือ

4.3.3 การเข้าปกหนังสือเล่มเล็ก มีวิธีการทำคือ นำปกหน้า-หลัง มาวัดทาบกับส่วนที่เข้าเล่มไว้แล้ว เพื่อทำสันหนังสือ เมื่อได้สันหนังสือแล้วรีดให้เป็นมุมฉากสองมุมตลอดหัว-ท้าย แล้วติดกระดาษกาว 2 หน้าบาง ที่สันหนังสือด้านในเพื่อป้องกันไม่ให้มีรูทะลุหัวท้าย เพื่อให้ยึดติดแน่น ส่วนด้านหลังของปก หน้า-หลัง ก็ทำเช่นเดียวกัน เพื่อป้องกันการเกิดช่องว่าง แล้วจึงดึงกระดาษที่ติดกาว 2 หน้า ออกจากปกและสันหนังสือรีดให้เรียบไปจนถึงสันหนังสือ โดยเฉพาะตรงสันหนังสือต้องรีดให้แน่นที่สุด อาจใช้ไม้บรรทัดรีดก็ได้เพื่อให้กระดาษติดแน่น และมีรูปเล่มสวยงาม แล้วดึงกระดาษที่ติดกาว 2 หน้าบางที่ปกหลังออก แล้วรีดปกหลังให้เรียบจนสุดขอบปก

4.3.4 ตรวจสอบความสวยงามของรูปเล่มหนังสืออีกครั้งหนึ่ง ถ้าหากปกนอกหรือสติกเกอร์สีขาวเกินออกมา ให้ใช้คัตเตอร์กรีดออกให้พอดีกับส่วนในของหนังสือ

หนังสือเล่มเล็กนับว่าเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน พัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำ ประโยคที่ใช้ในการสื่อสาร ช่วยฝึกสมาธิ ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม และเป็นการสรุปองค์ความรู้ของผู้เรียน จากประสบการณ์ของผู้วิจัยมีคิดว่า เด็กทุกคนสามารถพัฒนาได้ เพราะกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝน เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป เพราะความสามารถของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน บ้างเก่งทางด้าน การเขียน บ้างเก่งทางด้าน การวาดภาพ บ้างเก่งทางด้าน การระบายสี บ้างเก่งทางด้าน ศิลปะ-ดนตรี ฯลฯ ในความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ ถ้าหากครูคอยดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง ให้โอกาสนักเรียนได้ฝึกฝน กล่าวคำชมเชยหรือการให้วินัยเชิงบวก จะช่วยให้ผลการทำงานมีประสิทธิภาพ แม้แต่เด็กในระดับมัธยมศึกษาที่มีศักยภาพในการจัดทำหนังสือเล่ม

เล็กได้ดีก็ยังคงต้องการคำชมเชย แต่ทั้งนี้ครูผู้สอนเองควรใช้กระบวนการสอนที่มีขั้นตอน และใช้ระเบียบวิธีที่ถูกต้อง ผ่านกระบวนการวิจัย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์เป็นรูปธรรม

การประเมินผลงานการสร้างหนังสือเล่มเล็ก

การวิจัยตามประเด็นนี้ ผู้ประเมินมี 3 กลุ่ม คือ ครู เพื่อนนักเรียน และประเมินตนเอง โดยผู้ประเมินจะพิจารณาผลงานหนังสือเล่มเล็กที่ทำเสร็จแล้วตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบประเมิน แล้วแสดงผลการประเมินลงในแบบประเมิน จากการใช้เครื่องมือที่สามารถจำแนกผลการวิจัยออกเป็น 3 ประการ ได้แก่

1. ผลการประเมินโดยครู
2. ผลการประเมินโดยเพื่อนนักเรียน
3. ผลการประเมินนักเรียนประเมินตนเอง

1. ผลการประเมินรายกลุ่มโดยครู

กรณีนี้ครูเป็นผู้ประเมินผลงานหนังสือเล่มเล็กของนักเรียน ซึ่งมีแนวเรื่องคือ “ประเพณียี่เป็ง” จะประเมินใน 5 ด้าน ได้แก่ แผนภาพโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง การสะกิดคำและการแต่งประโยค ภาพประกอบ และรูปเล่ม ผลการวิจัยที่พบสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็กโดยครู

กลุ่มที่	รายการประเมิน					รวมคะแนน
	แผนภาพโครงเรื่อง	เนื้อเรื่อง	การสะกิดคำแต่งประโยค	ภาพประกอบ	รูปเล่ม	
	10	10	10	10	10	50
1.	8	8	7	9	9	41
2.	8	8	8	9	8	41
3.	8	8	8	10	10	44
4.	8	8	8	9	8	41
รวม	32	32	31	37	35	167
คะแนนเฉลี่ย	8	8	7.75	9.25	8.75	41.75
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	80.00	80.00	77.50	92.50	87.50	83.50

จากตารางแสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณียี่เป็ง เป็นรายกลุ่มประเมินโดยครูผู้สอน ซึ่งประเมินตามเกณฑ์การประเมิน และนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละของ

นักเรียนทั้งหมด ผลปรากฏว่าการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนเนื้อเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกุดคำและแต่งประโยคได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 77.50 ภาพประกอบได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 92.50 และการจัดทำรูปเล่มได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 87.50 และคะแนนรวมทุกกลุ่มได้ 167 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 83.50 แสดงว่านักเรียน มีความสามารถในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็งอยู่ในระดับดีมาก

2. ผลการประเมินรายกลุ่มโดยนักเรียนประเมินตนเอง

กรณีนี้กลุ่มนักเรียนผู้เป็นเจ้าของผลงานเป็นผู้ประเมิน มีแนวเรื่องคือ “ประเพณีี่เป็ง” จะประเมินใน 5 ด้าน ได้แก่ แผนภาพโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง การสะกุดคำและการแต่งประโยค ภาพประกอบ และรูปเล่ม ผลการวิจัยที่พบสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็กโดยนักเรียนประเมินตนเอง

กลุ่มที่	รายการประเมิน					รวมคะแนน
	แผนภาพโครงเรื่อง	เนื้อเรื่อง	การสะกุดคำแต่งประโยค	ภาพประกอบ	รูปเล่ม	
	10	10	10	10	10	50
1.	8	8	8	9	9	42
2.	8	8	8	9	8	41
3.	8	8	8	9	9	42
4.	8	8	8	9	8	41
รวม	32	32	32	36	34	166
คะแนนเฉลี่ย	8	8	8	9	8.50	40.50
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	80.00	80.00	80.00	90.00	85.00	81.00

จากตารางแสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง เป็นรายกลุ่ม โดยนักเรียนประเมินตนเอง ตามเกณฑ์การประเมิน และนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทั้งหมด ผลปรากฏว่า การเขียนแผนภาพโครงเรื่องได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนเนื้อเรื่องได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกุดคำและแต่งประโยค ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 ภาพประกอบได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.00 และการจัดทำรูปเล่มได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.00 และคะแนนรวมทุกกลุ่ม ได้ 166 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 81.00 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็งอยู่ในระดับดีมาก

3. ผลการประเมินรายกลุ่มโดยเพื่อนนักเรียน

กรณีนี้เพื่อนนักเรียนเป็นผู้ประเมินผลงานหนังสือเล่มเล็กของนักเรียน ซึ่งมีแนวเรื่องคือ “ประเพณีี่เป็ง” จะประเมินใน 5 ด้าน ได้แก่ แผนภาพโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง การสะกตคำและการแต่งประโยค ภาพประกอบ และรูปเล่ม ผลการวิจัยที่พบสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 แสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็กโดยเพื่อนนักเรียน

กลุ่มที่	รายการประเมิน					รวมคะแนน
	แผนภาพโครงเรื่อง	เนื้อเรื่อง	การสะกตคำแต่งประโยค	ภาพประกอบ	รูปเล่ม	
กลุ่มที่	10	10	10	10	10	50
1.	8	8	8	9	9	42
2.	8	8	8	9	8	41
3.	9	8	8	10	10	45
4.	8	8	8	8	8	40
รวม	33	32	32	36	35	168
คะแนนเฉลี่ย	8.25	8	8	9	8.75	42
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	82.50	80.00	80.00	90.00	87.50	84.00

จากตารางแสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง เป็นรายกลุ่ม ประเมินโดยเพื่อนนักเรียน ซึ่งประเมินตามเกณฑ์การประเมิน และนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทั้งหมดผลปรากฏว่า การเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 82.50 การเขียนเนื้อเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกตคำและแต่งประโยคได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 ภาพประกอบได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.00 และการจัดทำรูปเล่มได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 87.50 และคะแนนรวมทุกกลุ่มได้ 168 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 84.00 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง อยู่ในระดับดีมาก

สรุปผลการประเมิน ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยผลการประเมินของครูผู้สอน ตัวนักเรียนเอง และเพื่อนนักเรียนประเมิน นำผลจากตารางการประเมินข้างต้นมารวมกัน และนำมาหาค่าเฉลี่ยอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสรุปและอภิปรายผล ดังนี้

ตาราง 5 แสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็กโดยครูผู้สอน ตัวนักเรียนเอง และเพื่อนนักเรียน

กลุ่มที่	รายการประเมิน					รวมคะแนน
	แผนภาพ โครงเรื่อง	เนื้อเรื่อง	การสะกตคำ แต่งประโยค	ภาพ ประกอบ	รูปเล่ม	
	30	30	30	30	30	150
1.	24	24	23	27	27	125
2.	24	24	24	27	24	123
3.	25	24	24	29	29	131
4.	24	24	24	26	24	122
รวม	97	96	95	109	104	501
คะแนนเฉลี่ย	24.25	24	23.75	27.25	26	125.25
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	80.83	80.00	79.17	90.83	86.67	83.50

จากตารางแสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง เป็นรายกลุ่ม ประเมินโดยครูผู้สอน นักเรียนประเมินตนเอง และประเมินโดยเพื่อนนักเรียนตามเกณฑ์การ ประเมินหนังสือเล่มเล็ก และนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทั้งหมดผลปรากฏว่า การ เขียนแผนภาพโครงเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.83 การเขียนเนื้อเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 80.00 การเขียนสะกตคำ และแต่งประโยค ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.17 ภาพประกอบ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.83 และการจัดทำรูปเล่ม ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 86.67 และคะแนน รวมทุกกลุ่มได้ 501 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 83.50 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้าง หนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง อยู่ในระดับดีมาก

สรุปผลการวิจัยกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัด พะเยา โดยผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยผลการประเมินของครูผู้สอน ตัวนักเรียนเอง และเพื่อนนักเรียน จากตารางการประเมินข้างต้นมารวมกัน และนำมาหาค่าเฉลี่ยอีกครั้งหนึ่งปรากฏว่า นักเรียนมี ความสามารถสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง อยู่ในระดับดีมาก

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

หลังจากผู้วิจัยทำวิจัยทุกขั้นตอนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เริ่มตั้งแต่โจทย์วิจัยกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลกระทั่งไปสู่การนำเสนอผลการวิจัย สำหรับบทนี้เป็นบทสุดท้าย มีสาระที่จะได้กล่าวถึง 3 ประเด็น ได้แก่

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา” ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในเนื้อหาของหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อม ศึกษากระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก และประเมินผลงานการจัดทำหนังสือเล่มเล็กของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

กระบวนการวิจัยแบ่งได้ 3 ระยะ แต่ละระยะมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจในเนื้อหาของหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อม สรุปได้ว่า เนื้อหาที่จะเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง มี 4 ประเภท ได้แก่ ประวัติโรงเรียน ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน
2. ระยะที่ 2 กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กสรุปได้ว่า มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเขียนโครงเรื่อง การเขียนตัวเรื่อง และขั้นตอนปฏิบัติในการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก
3. ระยะที่ 3 การประเมินผลงานการสร้างหนังสือเล่มเล็ก สรุปได้ว่า มีผู้ประเมิน 3 กลุ่ม คือครู เพื่อนนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง โดยผู้ประเมินจะพิจารณาผลงานหนังสือเล่มเล็กที่กำหนดประเด็นไว้ในแบบประเมิน แล้วแสดงผลการประเมินลงในแบบประเมิน

จากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิจากบริบทแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา เป็นการช่วยสร้างแรงบันดาลใจในเนื้อหาของหนังสือเล่มเล็ก เนื่องจากหนังสือเล่มเล็กที่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงได้สร้างขึ้น ล้วนแต่เป็นเรื่องราวที่เกิดจากสิ่งที่เคยพบเห็น เรื่องราวจากประสบการณ์ จากเรื่องจริง จากสิ่งที่นักเรียนเคยปฏิบัติ และอาจมีการจินตนาการเรื่องราวเพิ่มเติมตามความคิด ความใฝ่ฝันของนักเรียน โดยใส่อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็นของผู้สร้างไปด้วย และจากการที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลของทั้ง 3 ระยะ และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ สรุปโดยรวมได้เป็น 3 ข้อ ดังนี้

1. การสร้างแรงบันดาลใจจากเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กจากบริบทแวดล้อมสรุปได้ว่า เนื้อหาที่จะเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลวงมี 4 ประเภท ได้แก่ ประวัติโรงเรียน ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ซึ่งสาระสังเขปของแต่ละประเภทกล่าวโดยสรุปคือ

ในด้านประวัติของโรงเรียนกล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นโรงเรียนแห่งแรกของอำเภอเชียงม่วน ตั้งแต่ พ.ศ. 2465 เดิมอยู่ที่หมู่ 1 บ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอปง จังหวัดน่าน พ.ศ. 2510 ได้ย้ายมาอยู่หมู่ที่ 3 บ้านปิ่น ตำบลเชียงม่วน อำเภอปง จังหวัดเชียงราย เนื่องจากต้องสร้างที่ว่าการกิ่งอำเภอเชียงม่วน ณ บริเวณโรงเรียนเดิม ใน พ.ศ. 2512 ได้เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 เป็นแห่งแรกของอำเภอเชียงม่วน และในปี พ.ศ. 2537 ได้เปิดสอนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จนถึงปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนคือ นายสมดี กองแก้ว

ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สรุปได้ 4 ประเด็น คือข้อมูลพื้นฐานขององค์กร ซึ่งทางโรงเรียนได้กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ แผนกลยุทธ์ของโรงเรียน สีประจำโรงเรียนไว้ ข้อมูลนักเรียน แบ่งออก เป็น 2 ด้าน คือข้อมูลนักเรียนเชิงสถิติมีจำนวน 300 คน เป็นนักเรียนในเขตบริการ 278 คน คิดเป็นร้อยละ 92.67 นักเรียนนอกเขตบริการ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.33 ข้อมูลผู้บริหาร ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโรงเรียนเมื่อปี พ.ศ. 2465 มีผู้บริหาร รวม 13 คน ผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนมี 4 คน คือนายบุญศรี รัตนแพทย์ นายสิน กล้าหาญ นายสมบัติ เร่งเร็ว นายสมดี กองแก้ว ข้อมูลบุคลากร จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ ครู จำนวน 17 คน แยกเป็นครูชาย 7 คน หญิง 10 คน ลูกจ้าง 4 คน แยกเป็นครูจ้างสอน 3 คน และนักการภารโรง 1 คน นักเรียน จำนวน 300 คน จำแนกเป็นนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งหมด 278 คน นอกเขตบริการ 22 คน แยกนักเรียนเป็น 3 ระดับ คือ ระดับปฐมวัย จำนวน 67 คน แยกเป็นนักเรียนชาย 41 คน นักเรียนหญิง 26 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 197 คน เป็นนักเรียนชาย 105 คน

นักเรียนหญิง 92 คน และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 36 คน เป็นนักเรียนชาย 25 คน นักเรียนหญิง 11 คน

ข้อมูลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสิ่งก่อสร้าง จำแนกเป็น 6 รายการคือ อาคารเรียน 5 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 2 หลัง อาคารฝึกงาน 2 หลัง ห้องสมุด 1 หลัง บ้านพักครู 2 หลัง และห้องน้ำห้องส้วม 2 หลัง ประเภทชุมชนและธรรมชาติวิถีชีวิต มีหมู่บ้านในเขตบริการ 5 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านหลวง บ้านปิ่น บ้านกลาง บ้านสบทราย และบ้านป่าซางคำ อาชีพหลักของชุมชน ได้แก่ เกษตรกร ช่างไม้ ค้าขาย รับราชการ ตัดเย็บเสื้อผ้า ลูกจ้าง และอาชีพรับจ้างทั่วไป ประชากรทุกหมู่บ้านล้วนแต่เป็นคนถิ่นเหนือ ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาถิ่นเหนือ มีความเป็นอยู่เรียบง่าย

ข้อมูลมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกข้อมูลออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ประเภทการรวมกลุ่ม กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มน้ำดื่ม กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มพลังเยาวชน กลุ่มผลิตสุรา กลุ่มฌาปนกิจศพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทำข้าวเกรียบพักทอง และกลุ่มข้าวแต่น ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น คือปราชญ์ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มค้าขาย การแต่งคำวซอ การจัดการด้านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมการเลี้ยงผี การสืบชะตา การสะเดาะเคราะห์ ประเภทอาหาร ได้แก่ อาหารประเภทแกงแค แกงคั่ว แกงส้ม แกงป่า แกงผัก แกงจืด ต้มยำกุ้ง ต้มแซ่บหมู ประเภทลาบ เช่น ลาบหมู ลาบไก่ ลาบเนื้อ ประเภทยำ เช่น ยำขนนกย่าง ยำผักเสือก ยำหน่อไม้ ยำยอดมะม่วงอ่อน ส่วนอาหารประเภทผัด เช่น ค่ะน้า ผัดผักบุ้ง ผัดหน่อไม้ ผัดบวบ ผัดเปรี้ยวหวาน ผัดกะหล่ำปลี-กะหล่ำดอก ยอดผักทอง ประเภทน้ำพริก เช่น น้ำพริกตาแดง น้ำพริกจิ้งหรีด น้ำพริกน้ำหน่อ น้ำพริกน้ำผัก น้ำพริกน้ำปูน้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกข่า น้ำพริกต๋อ และน้ำพริกกะปิ ประเภทบึงย่าง เช่น บึงปลา หมูย่าง กบย่าง ไก่ย่าง ประเภทการเล่นพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน จะเล่นเมื่อยามว่างจากฤดูทำนา เช่น เล่นสะบ้า หมากเก็บ ชี่โก้งแก้ง เตย กระโดดยางรัด ผัดนาฬิกา เป็นต้น ประเภทศาสนสถาน มีวัดบ้านหลวง วัดบ้านปิ่น วัดพระธาตุดอยแก้ว ประเภทอาชีพ อาชีพหลักของชุมชน ได้แก่ เกษตรกร ช่างไม้ ค้าขาย รับราชการ ตัดเย็บเสื้อผ้า ลูกจ้าง และอาชีพรับจ้างทั่วไป ศิลปวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน ได้แก่ ประเพณีรดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ ประเพณีบรรพชาอุปสมบท ประเพณีหล่อเทียน และแห่เทียนพรรษา ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีแต่งงาน ประเพณีกินข้าวสลาก ประเพณีฌาปนกิจศพ ประเพณีหล่อข้าวใหม่ เป็นต้น

ข้อมูลด้านนิทานตำนานพื้นบ้าน เป็นเรื่องเล่าสู่กันฟัง เช่น ตำนานเจ้าพ่อขอมมือเหล็ก เจ้าพ่อวงแดง เจ้าพญาหาญ เจ้าพญาขุนน้ำ เจ้าพญาปากตาง ตำนานเมืองเชียงม่วน เป็นต้น สำหรับข้อมูลบุคคลสำคัญ ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ นายหมั่น พิเคราะห์ นางแก้ววันดี เชื้อหมอ

นายบุญส่ง เชื้อหอม นายบรรเลง ชุมภูษนะภัย นายบุญธรรม กองแก้ว นายเมือง ชัยน นางแสงมอญ ชุมภูษนะภัย และนางสุพรรณ ตูลาพันธ์ เป็นต้น

2. กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเขียนโครงเรื่อง การเขียนตัวเรื่อง และกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ซึ่งในขั้นตอนการดำเนินการทั้ง 4 ขั้นตอน จะใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล คือตารางบันทึกข้อมูลโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แบบบันทึกข้อมูลการเขียนโครงเรื่องของแต่ละกลุ่ม แบบบันทึกข้อมูลการเขียนเรื่อง แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลบุคคล แบบบันทึกการสร้างหนังสือเล่มเล็ก มีลักษณะคือ บอกชื่อกลุ่มและชื่อเรื่อง กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก มีขั้นตอนในการจัดทำ 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้มีกระดาษ 100 ปอนด์ แผนภาพโครงเรื่อง สติกเกอร์ใส สีไม้ กาวสองหน้าบาง คัตเตอร์ ไม้บรรทัด ดินสอ 2B ยางลบ กบเหลาดินสอ ปากกาหมึกซึมสีดำ น้ำยาลบคำผิด ตะกร้าสำหรับใส่อุปกรณ์ และถังขยะ ขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การพับครึ่งกระดาษ 100 ปอนด์ การตั้งชื่อเรื่อง การเขียนเค้าโครงเรื่อง การทำปกหน้า-หลัง การเขียนแรงบันดาลใจและวัตถุประสงค์ การแต่งเรื่อง ตรวจสอบการเขียนสะกดคำ และประโยคถูกต้องตามหลักการเขียนหรือไม่ เขียนตัวหนังสือสวยงามอ่านง่าย การวาดภาพตัวละคร ฉาก ระบายสีสวยงาม การติดสติกเกอร์ใส การเข้าเล่ม ตรวจสอบว่าครบทุกหน้า และเรียงตามลำดับตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้ายเรียบร้อยดีแล้วจึงเข้าเล่ม รูปเล่มสวยงาม ทนทาน กะทัดรัด

3. การประเมินผลหนังสือเล่มเล็กผลปรากฏว่า จากตารางแสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็กเรื่องประเพณีี่เป็ง เป็นรายกลุ่ม ซึ่งประเมินตามเกณฑ์การประเมินโดยครูผู้สอนและนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทั้งหมดผลปรากฏว่า การเขียนแผนภาพโครงเรื่องได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนเนื้อเรื่องได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกดคำ และแต่งประโยคได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 77.50 ภาพประกอบได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 92.50 และการจัดทำรูปเล่มได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 87.50 และคะแนนรวมทุกกลุ่มได้ 167 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 83.50 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างหนังสือเล่มเล็กเรื่องประเพณีี่เป็ง อยู่ในระดับดีมาก

จากตารางแสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง เป็นรายกลุ่ม โดยนักเรียนประเมินตนเองตามเกณฑ์การประเมิน และนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทั้งหมดผลปรากฏว่า การเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนเนื้อเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกดคำและแต่งประโยคได้คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 80.00 ภาพประกอบได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.00 และการจัดทำรูปเล่มได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ

85.00 และคะแนนรวมทุกกลุ่มได้ 166 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 81.00 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่อง ประเพณีี่เป็ง อยู่ในระดับดีมาก

จากตารางแสดงผลการประเมินหนังสือเล่มเล็กเรื่องประเพณีี่เป็ง เป็นรายกลุ่ม ประเมินโดยเพื่อนนักเรียน ซึ่งประเมินตามเกณฑ์การประเมิน และนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทั้งหมด ผลปรากฏว่า การเขียนแผนภาพโครงเรื่องได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 82.50 การเขียนเนื้อเรื่องได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกุดคำและแต่งประโยคได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 ภาพประกอบได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.00 และการจัดทำรูปเล่มได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 87.50 และ คะแนนรวมทุกกลุ่มได้ 168 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 84.00 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่อง ประเพณีี่เป็ง อยู่ในระดับดีมาก

จากตารางสรุปผลการประเมินหนังสือเล่มเล็กเรื่องประเพณีี่เป็ง เป็นรายกลุ่ม ซึ่งประเมินผลงานโดยครูผู้สอน นักเรียนประเมินตนเอง และประเมินโดยเพื่อนนักเรียนตามเกณฑ์การประเมินหนังสือเล่มเล็ก และนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ของนักเรียนทั้งหมด

ผลปรากฏว่าการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.83 การเขียนเนื้อเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกุดคำ และแต่งประโยค ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.17 ภาพประกอบ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.83 และการจัดทำรูปเล่ม ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 86.67 และคะแนนรวมทุกกลุ่มได้ 501 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 83.50 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง อยู่ในระดับดีมาก

ดังนั้นกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา มีค่าเฉลี่ยคือ การเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.83 การเขียนเนื้อเรื่องได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.00 การเขียนสะกุดคำและแต่งประโยคได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.17 การวาดภาพประกอบคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 90.83 การจัดทำรูปเล่ม ได้คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 86.67 คะแนนรวมทุกกลุ่ม เฉลี่ยร้อยละ 83.50 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างหนังสือเล่มเล็ก เรื่องประเพณีี่เป็ง อยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

1. จากการวิจัย พบว่า กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ผู้ที่จะจัดทำหนังสือเล่มเล็กให้มีผลงานออกมามีดีนั้น จะต้องเกิดจากแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานของแต่ละคนในที่มงาน มีความมุ่งมั่นอยากเห็นความสำเร็จของงาน ปฏิบัติงานตามขั้นตอนและ

วิธีการที่กำหนด ผู้สร้างมีความอดทน มุ่งมั่นฝึกฝน ฝึกทำบ่อยๆ มีนิสัยรักการอ่าน รักการเขียน รักการทำงาน รู้จักสังเกต มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ ผลงานจึงจะออกมาดีมีคุณภาพ

2. กระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชน บ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา มีความแตกต่างและสอดคล้องกับ ผลงานของผู้อื่น กล่าวคือ (1) ประเด็นการตั้งชื่อเรื่อง ผู้สร้างจะตั้งชื่อเรื่องตามท้องถิ่น ชื่อตาม ประเด็นเรื่อง และใช้ชื่อตัวละครเป็นชื่อเรื่อง (2) การเขียนโครงเรื่อง เขียนเรียงตามลำดับเหตุการณ์ ในแผนภาพโครงเรื่องตั้งแต่เหตุการณ์ที่ 1 ถึงเหตุการณ์ที่ 10 (3) การเขียนตัวเรื่อง เป็นการ ดำเนินเรื่องตามจินตนาการ ตามประสบการณ์ และตามสถานการณ์ ในแนวนอนเชิงคดี และสารคดี ตัวละครนิยมใช้ชื่อของนักเรียนในห้อง หรือผู้จัดทำหนังสือเอง (4) วิธีการสร้างมี 3 ขั้นตอน คือ 1) เตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม 2) ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน โดยพับครึ่งกระดาษ 100 ปอนด์ นำโครงเรื่องที่เขียนไว้เขียนลงในกระดาษ วาดภาพประกอบเป็นภาพเล็กๆ น่ารัก ไม่วาดภาพเต็ม หน้ากระดาษ ระบายสีเข้มและจางลงเป็นการไล่ระดับสี ตัวหนังสือสวยงาม อ่านง่าย 3) การจัดทำ เข้าเล่ม เรียงลำดับหน้าให้ถูกต้องก่อน และใช้กระดาษกาว 2 หน้าบางติดประกบด้านหลังของ แต่ละหน้า ซึ่งการเข้าเล่มจะเข้าตรงส่วนในก่อน แล้วจึงนำปกที่ทำสำเร็จแล้วมาทาบกับส่วนใน ทีหลัง รูปเล่มกะทัดรัด สวยงาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของจินตนา ไบกาซูยี, ณรงค์ ทองปาน, รัชณี ศรีไพรวรรณ, วรวรรณ์ ศรียาภัย, วิริยะ สิริสิงห, วิไล มาศจรัส, สมพร จารุณัฐ, พงษ์วาท พูลแก้ว และคนอื่นๆ ดังที่ได้นำมากล่าวอ้างไว้ในบทที่ 2

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก นักเรียนสามารถสร้างเองได้จากบริบทแวดล้อมของโรงเรียน อาทิ จากประวัติโรงเรียน ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และจากมรดกวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบๆ โรงเรียน นอกจากนี้ อาจจะเป็นสถานที่ต่างๆ ที่ผู้แต่งเรื่องประทับใจหรือชื่นชอบแล้วนำมาเขียน ดังเช่น สิ่งที่ประทับใจจากการไปเที่ยวงานประเพณีเยี่ยมจากประสบการณ์ที่พบมา จากบุคคล สำคัญที่นักเรียนรู้จัก หรือจากจินตนาการ เป็นต้น โดยไม่จำเป็นต้องมีครูเป็นผู้คอยกำกับ คอย ติดตามสอน หรือคอยชี้แนะเพียงประการเดียว แต่นักเรียนสามารถจัดทำร่วมกับเพื่อนๆ เป็นกลุ่มได้ ซึ่งการที่นักเรียนได้วาดภาพระบายสีประกอบ จะทำให้นักเรียนเกิดความ เพลิดเพลิน ได้ผ่อนคลาย และมีสมาธิ ที่สำคัญทำให้นักเรียนทำงานร่วมกับหมู่คณะได้เป็น อย่างดี ฝึกการทำงานเป็นทีม รู้จักการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ รู้จักคิดวิเคราะห์

1.2 การสร้างหนังสือเล่มเล็ก สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทุกวิชา ทุกกลุ่มสาระ สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระอื่นได้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จากการสังเกตผู้ที่สร้างหนังสือเล่มเล็กจะทำงานอย่างมีความสุขเนื่องจากเป็นการผ่อนคลายและเป็นการช่วยเหลือกันในหมู่คณะ ทุกคนทุกเพศทุกวัยสามารถทำได้ ดังนั้นทางโรงเรียนควรจะฝึกทักษะตามกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กให้ถูกต้องตามขั้นตอน โดยเริ่มจากการตั้งชื่อเรื่อง การวางโครงเรื่อง และการลงมือปฏิบัติจริง แต่ผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานได้ดีต้องเตรียมอุปกรณ์ให้ครบถ้วนก่อน แล้วจึงลงมือปฏิบัติ จึงจะทำให้การทำงานสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อ

2.1 ควรได้มีการวิจัยงานเขียนประเภทอื่น เช่น การวาดภาพประกอบคำบรรยาย การเขียนเรื่องสั้น การเขียนนิทาน จากการสร้างแรงบันดาลใจจากบริบทแวดล้อม

2.2 ควรมีการส่งเสริมการวิจัยกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็ก ในระดับชั้นอื่นจากบริบทแวดล้อมในระดับชั้นเรียน เพื่อฝึกทักษะกระบวนการสร้างหนังสือเล่มเล็กที่ถูกต้อง

2.3 ควรมีการวิจัยจากการสร้างแรงบันดาลใจจากบริบทแวดล้อม ไปใช้กับทักษะอื่น เช่น ทักษะการพูด หรือทักษะการเขียน เพื่อการคิดวิเคราะห์ เพื่อเป็นการส่งเสริมทักษะในด้านต่างๆ ให้กับผู้เรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน** กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติ
การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ
ภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กอบกาญจน์ วงศ์วิสิทธิ์. (2551). **ทักษะภาษาเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จักรภัทร พงศ์ภัทร. (2546). **คู่มือการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ตามความต้องการ
ของท้องถิ่น** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- จินดา ยะแสง. (2554). **การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น ป.3 โรงเรียน
ชุมชนบ้านหลวง อำเภอเขียงม่วน จังหวัดพะเยา** พะเยา: โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง.
- จินตนา ไบกาซุณี. (2542). **เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- ชัตวารี จารุสวัสดิ์. (2546). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเขียนเชิง
สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2553). **การวิจัยทางภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- โชติ ศรีสุวรรณ. (2554). **เจ้าก้นโหด** กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์ จำกัด.
- ณรงค์ ทองปาน. (2526). **เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 250 การสร้างหนังสือ
สำหรับเด็ก** (พิมพ์ครั้งที่ 3). ม.ป.ท.: ม.ป.พ..
- ถวัลย์ มาตจรัส. (2544). **นวัตกรรมการศึกษา ชุดคู่มือการเขียนหนังสือเรียนตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน** กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. (2554). **การพัฒนาทักษะการเขียน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. (2548). **วรรณคดีสำหรับวัยรุ่น** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นายตำรา ณ เมืองใต้. (2536). **นิทานอีสป** กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- นิคุณ เหล่ากาวิ. (2552). **พีชสำหรับนักเรียนชั้น ป.4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบล เชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา** พะเยา: โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง.
- นิติกุล อินทรทิพย์. (2547). **ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ วิชาการผลิตสื่อการศึกษา ราคาเยา เรื่องการผลิตรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็ก สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.**
- ปนางฐิติยา จงหม่อง. (2549). **การพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ผังมโนภาพ. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.**
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2531). **การเขียนแบบสร้างสรรค์.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พจนวาท พูลแก้ว และคณะ. (2551). **การเขียนเรียงความจดหมาย.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์ประไพ ธวัชวงศ์. (2542). **การใช้กิจกรรมนิทานเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- พิศภรณ์ ไพเราะ. (2550). **การพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ภาษาไทยโดยใช้หนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอุดรธรรมานุสรณ์.**
- มหาวิทยาลัยพะเยา. (2554). **คู่มือสารนิพนธ์ ปีการศึกษา 2554. ม.ป.ท.: ม.ป.พ..**
- รัชมี บุญญะสิทธิ์. (2530). **การสร้างหนังสือสำหรับเด็กเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลอุดมวิทยา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.**
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2555). **วรรณกรรมปัจจุบัน** (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง. (2554). **แผนปฏิบัติการประจำปี 2554. อัดสำเนา.**
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2554). **ภาษาไทยเพื่อการประยุกต์ใช้ นนทบุรี: สัมปชัญญะ.**

- วินนา เทพคำ. (2548). การเขียนเรื่องประกอบภาพเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรื่องประกอบภาพ.
พะเยา: โรงเรียนเชียงม่วนวิทยาคม.
- วิภารัตน์ ลำภาทอง. (2553). ความสนใจในหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนในเขต
พื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม., มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- วิริยะ สิริสิงห, บรรณาธิการ. (2524). การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิไล มาศจรัส. (2551). เทคนิคการเขียน การเล่านิทาน สำหรับเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: อารักษ์พร.
- ศศิณี เชื้อนแก้ว. (2545). การใช้กิจกรรมเขียนบันทึกการอ่านเพื่อส่งเสริมทักษะการ
เขียนเชิงสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3
สถาบันราชภัฏลำปาง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ลำปาง.
- สมชาติ ช่างสาร. (2538). ระบบหมุนเวียนของโลหิตของนักเรียนชั้น ป.6 โรงเรียนชุมชน
บ้านหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา. พะเยา: โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง.
- สมพร จารุณัฐ. (2538). คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ :
สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สายตา ปาลี. (2546). การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้หนังสือพิมพ์รายวันสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม., มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สายฝน กองแก้ว. (2552). การฟังเพลงเพื่อจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 พะเยา: โรงเรียนเชียงม่วนวิทยาคม.
- สุชานาถ ยอดอินทร์พรหม. (2549). การใช้แบบฝึกการเขียน เพื่อส่งเสริมการเขียนเชิง
สร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ. การศึกษา
ค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่...
- อนงค์ ดอนโคกสูง. (2547). การใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรื่องเชิงสร้างสรรค์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

อนันยา มั่งมูล (2552) ได้วิจัยเรื่องการอ่านจับใจความจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน
อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา. พะเยา: โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง.

อภิวรรณ วีระสมิทธิ์. (2543). ผลการฝึกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขียนหนังสือ
สำหรับเด็ก. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

มหาวิทยาลัยพะเยา
UNIVERSITY OF PHAYAO

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล	อำพรพรณ รัตน์แพทย์
วัน เดือน ปี เกิด	6 สิงหาคม 2502
ที่อยู่ปัจจุบัน	94 หมู่ที่ 10 ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครูชำนาญการพิเศษ
ประสบการณ์การทำงาน	
ปัจจุบัน	ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนชุมชนบ้านหลวง ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
พ.ศ. 2523	ครู 1 ระดับ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งมอก ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2530	ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกประถมศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช